

วารสาร ศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566 Vol. 1 No. 3 September-December 2023

JOURNAL OF SRISUVARNABHUMI REVIEW (JSR)

ISSN 2985-2838 (Print)

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☎ 062 697 8932

✉ srisuvarna2567@gmail.com

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

Journal of Srisuvarnabhumi Review

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566

Vol. 1 No. 3 September - December 2023

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาและสหวิทยาการอื่นๆ

เจ้าของ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
เฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระครูโสภณวิธานวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.

พระครูปริยัติกิตติวงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา โฆษิตเกษม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ดร.รุ่งนิภา เหลียง

ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย

นายณรรธร สายเส็ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิทยาเขตสุพรรณบุรี

วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

วิทยาเขตสุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์

นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ว่าที่ร้อยตรีสนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวีโส

พระนภ จีรวฑฒโน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระทรงวิทย์ ธมฺมโชโต

ฝ่ายสมาชิกวารสาร

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร

ดร.พูนศักดิ์ กมล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครสวรรค์

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาสามารถ จานิสโร, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสนี แสงมุกดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรังกูธ วรบำรุงกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โนตะวัน กำห่อม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนวย มีราคา

พันตำรวจโทหญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลวรรณ วิไลรัตน์

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญพรหม

ดร.วรรณ พ่วงพร้อม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ศูนย์พอเพียง บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566 ซึ่งวารสารฉบับนี้จะมีเนื้อหาและประเด็นที่หลากหลาย แต่ก็อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งจะเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา บาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ บทความเหล่านี้มีความหลากหลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับของกลุ่มผู้เขียนบทความจะมาจากกลุ่มบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาอื่น แต่ถึงกระนั้นทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะประเมินบทความ ตามที่ได้มอบหมายโดยจะให้ความสำคัญในแง่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทความที่มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวารสารกำหนดไว้ ตลอดระยะเวลาที่วารสารดำเนินการนี้มีบทความที่หลากหลายส่งเข้ามาเพื่อขอให้พิจารณาเพื่อตีพิมพ์ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองตามระบบต่อไป จากบทความที่ส่งมามากมายพบว่าการพิจารณาคัดเลือกเป็นไปอย่างเข้มข้น ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาของประเทศชาติต่อไป และผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยบทความประจำวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ฉบับนี้จะประกอบด้วย

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่ เขียนโดย รัฐพล พรหมมาศ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา เขียนโดย พิชชากร ตะนุสะ, สมชัย ศรีนอก และศักดิ์ดา งานหมั่น หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความวิชาการ มีดังนี้ 1) แนวทางการจัดการศึกษาเชิงระบบสำหรับนิสิตนักศึกษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาไทย เขียนโดยพระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) การบริโภคปัจจัย 4 ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม เขียนโดยพระครูภัทรกิตติสาร สำนักเรียนวัดสัปปะระตเทศ, พระสุเทพ สุตธมโม วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มณฑกานต์ แป้นกลม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ศึกษาหลักคำสอนที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน เขียนโดย พระรุ่งตะวัน สิริวัฒน์, พระมหาสากล สุภเมธี

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
■ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับนักศึกษา กลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่ Guidelines For Developing Digital Photography Instruction for Generation Z Students in Chiang Mai Province รัฐพล พรหมมาศ	1
■ กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียน ในจังหวัดสงขลา Teaching Process of LGBT Teachers on Students' Attitudes in Songkhla province พิชชากร ตะนุสะ, สมชัย ศรีนอก, ศักดิ์ดีดา งานหมั่น	13
■ แนวทางการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษาสู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา Higher Education Academic Administration Guidelines for the Success of Higher Education Institutions พระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง	30
■ การบริโภคปัจจัย 4 ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม The 4 Requisites Consumption of the Thai Consumerism Groups พระครูภัทรกิตติสาร, พระสุเทพ สุตธมโม, มณฑกานต์ แป้นกลม	47
■ ศึกษาหลักคำสอนที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน Study the Doctrines that Appear the Boon Khao Pradub Din of the Isan People พระรุ่งตะวัน สิริวัฒน์, พระมหาสากรล สุภรเมธี	61
■ จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	76
■ หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	78

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล
สำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่
Guidelines For Developing Digital Photography Instruction for Generation Z
Students in Chiang Mai Province

รัฐพล พรหมมาศ

Rattaphol Phrommas

คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Mass Communication, Chiang Mai University

E-mail: rattapholp@gmail.com

Received: December 03, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล 2) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี การเก็บข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ 3 คน และการสนทนากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2565 จำนวน 30 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการถ่ายภาพด้วยโทรศัพท์อัจฉริยะส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการจ้องกล้องประกอบภาพถ่าย รวมถึงไม่เข้าใจถึงวิธีการปรับตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพระดับมืออาชีพ รวมถึงพฤติกรรมในการเรียนรู้การถ่ายภาพ และการรับชมผลงานภาพถ่ายจากสื่อสังคมออนไลน์นั้น ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถทำการถ่ายภาพได้อย่างถูกต้อง

2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ควรเริ่มต้นจากการฝึกถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายภาพดิจิทัล การปรับตั้งค่าต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐาน หลังจากนั้นทำการสอนหลักการจ้องกล้องประกอบศิลป์สำหรับภาพถ่าย ผ่านจากการมอบหมายงานตามโจทย์ซึ่งผู้สอนได้กำหนดไว้

3) ความรู้อื่นๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นประกอบไปด้วยมารยาท ข้อควรระวังในการถ่ายภาพ การเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ การรู้เท่าทันสื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การถ่ายภาพดิจิทัลถือเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น การสอนฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับผู้สอนในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะเหล่านี้ ตามลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตด้านการสื่อสารมวลชน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, การถ่ายภาพดิจิทัล, เจนเนอเรชัน ซี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study in status and problems in digital photography teaching and learning; 2) created guidelines for developing digital photography teaching and learning for generation Z students. Data collection consists of studying related documents, In-depth interviews with three photography course instructors and a focus group with 30 Chiang Mai University students who enrolled in the first semester of 2022. Qualitative data analysis was used.

The findings were as follows:

1) The behavior of taking photos with smartphones has resulted in students lacking skills in composing photographic elements, as well as a lack of understanding of how to adjust settings on professional photography equipment. Such behaviors in learning photography and appreciating photographic works through social media have resulted in students being unable to capture images accurately.

2) The development of teaching management should begin with training in digital photography using a digital camera and adjusting various settings to provide students with a foundation. Following that, instruction should cover the principles of artistic composition for photography through assigned tasks based on predefined prompts given by the instructor.

3) Other essential knowledge for digital photography includes etiquette, precautions in photography, publicizing works, media literacy and relevant laws.

Digital photography is considered a fundamental skill for producing various types of media. Therefore, teaching students to understand the essence of photography for communication is a challenging task for educators in developing these skills. This is aimed at ensuring that students successfully graduate with desirable qualities in Mass Communication.

Keywords: learning in the 21st century, Digital photography, Generation Z.

บทนำ

ปัจจุบันการถ่ายภาพได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น ทั้งในแง่ของการถ่ายภาพเพื่อบันทึกเรื่องราว การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากภาพหนึ่งภาพนั้นสามารถ

อธิบายเรื่องราวต่างๆ ได้ชัดเจนมากกว่าคำพูดหรือการเขียน (กนกรัตน์ ยศไกร, 2551) และด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ทำให้การถ่ายภาพก้าวเข้าสู่ยุค “การถ่ายภาพดิจิทัล” ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ ภาพถ่ายดิจิทัล สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งในงานสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโฆษณา สื่อเว็บไซต์ หรือแม้แต่การเผยแพร่ผลงานภาพถ่ายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นับได้ว่าการถ่ายภาพดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้ทำงานด้านการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ทั้งในด้านทักษะการใช้งานกล้องถ่ายภาพ หลักในการถ่ายภาพ การจัดองค์ประกอบศิลป์ของภาพ เพื่อให้ภาพที่ได้นั้น สามารถสื่อสารได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการถ่ายภาพในแต่ละครั้ง (เอกนถุน บางท่าไม้, 2561)

คณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นนำด้านการสื่อสารซึ่งจัดการเรียนการสอนวิชาทางด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ได้มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนกระบวนวิชาในคณะเพื่อให้ผู้เรียนได้เน้นพัฒนาทักษะปฏิบัติควบคู่ไปกับทักษะด้านความรู้ ซึ่งการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นถือเป็นการเรียนการสอนที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการถ่ายภาพถือเป็นการเรียนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับได้ไปพัฒนาต่อยอดในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ และเพื่อการผลิตผลงานในสื่อต่างๆ การเรียนการสอนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ หนึ่งส่วนของความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะในการใช้งานกล้องถ่ายภาพ และสองส่วนของหลักในการถ่ายภาพ และการจัดองค์ประกอบศิลป์ของภาพ ซึ่งการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารในงานด้านนั้นจะมีความแตกต่างจากการถ่ายภาพเชิงศิลปะอย่างชัดเจน โดยภาพถ่ายเพื่อการสื่อสารนั้นจะเน้นการใช้ภาพเพื่อสื่อข้อเท็จจริงให้กับผู้รับสารรวมถึงการเผยแพร่ในรูปแบบสื่อสารมวลชน (กฤษณ์ ทองเลิศ, 2554) แต่การถ่ายภาพเชิงศิลปะนั้นเป็นการนำเสนอสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการจะสื่อในการแสดงออกของอารมณ์ของตนให้กับผู้รับสาร (กิตติธัช ศรีฟ้า, 2565)

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายเชิงศิลปะ เน้นการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกอย่างสร้างสรรค์ของผู้ถ่ายภาพ

ที่มา: ผู้เขียน

ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้รับภาระงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารมาตั้งแต่ปีการศึกษาที่ 1/2558 และได้มีการพัฒนาและปรับปรุงทั้งในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา โดยพัฒนาจากการถ่ายภาพ สู่การถ่ายภาพดิจิทัล การบูรณาการองค์ความรู้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ รวมถึงการปรับรูปแบบการเรียนการสอนในทุกภาคการศึกษามาโดยตลอด แต่ในปีการศึกษา 2563 - 2565 ที่ผ่านมานั้น ภัยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนต้องปรับให้อยู่ในรูปแบบของการเรียนออนไลน์ (ยุพดี หวลอารมณ์และคณะ, 2021) ซึ่งไม่ส่งผลดีกับการจัดการเรียนการสอนวิชาฝึกทักษะปฏิบัติ นอกจากนั้นหลังจากสถานการณ์เริ่มคลี่คลาย ผู้เรียนกลับเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียนปกติ ผู้วิจัยได้พบปัญหาใหม่ขึ้นมา นั่นคือผู้เรียนกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น ซี มากกว่าร้อยละ 50 ไม่สามารถถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ไม่เข้าใจทักษะพื้นฐานในเชิงเทคนิคการปรับตั้งค่าต่างๆ สำหรับกล้องถ่ายภาพ รวมถึงเกิดทัศนคติในเชิงลบต่อกระบวนการถ่ายภาพ ทั้งที่ผลการประเมินย้อนหลังในช่วงปี 2558-2562 เป็นวิชาซึ่งนักศึกษาให้ความสนใจเรียนค่อนข้างมาก มีความกระตือรือร้นที่จะฝึกปฏิบัติ รวมถึงมีการสอบถามผู้สอนถึงแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานนอกเวลาเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่ผู้เรียนในยุคปัจจุบันจะเน้นการหาคำตอบด้วยตนเอง รวมถึงเชื่อมั่นกับสิ่งที่ตนเองค้นคว้าหรือรับรู้มา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนเจนเนอเรชั่น ซี (วรวิศน์นัท เดชปานประสงค์ และคณะ, 2565) ผลที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้เรียนได้ระดับผลการเรียนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นผลทางอ้อมคือ ผู้เรียนไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้กับการเรียนในกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้งานภาพถ่ายเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน ส่งผลต่อภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา เนื่องจากในตลาดแรงงานสายวิชาชีพการสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ต้องการบัณฑิตซึ่งมีทักษะนักปฏิบัติควบคู่กับวิชาการ รวมถึงผลประเมินการเรียนการสอนทั้งในส่วนของผู้สอนและส่วนของกระบวนการเรียนรู้อีกมีค่าเฉลี่ยที่ลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายซึ่งมิได้สื่อสารนัยยะสำคัญให้กับผู้รับสารอย่างชัดเจน

ที่มา: ผู้เขียน

ทางคณะฯ ได้มอบหมายให้ผู้วิจัยทำการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยมากขึ้น รวมถึงในทุกกระบวนการวิชาซึ่งมีการถ่ายเทดิจิทัลอยู่ในการเรียนการสอน และจะมีผลเริ่มใช้ในการเรียนการสอนปีการศึกษา 2566 สิ่งนี้เป็นโจทย์สำคัญสำหรับผู้วิจัยที่จะต้องค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียนในกลุ่มกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี เนื่องจากหัวใจสำคัญของการเรียนในรายวิชานี้คือการฝึกฝนทักษะด้านการปฏิบัติผนวกกับความรู้/ความเข้าใจได้มาจากการเรียนในห้องเรียน ดังนั้น พื้นฐานของวิชานี้ควรปรับให้อยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ (สุวิทย์ มูลคำและคณะ, 2554) จากการศึกษากระบวนการวิชานี้สามารถพัฒนาการจรรูปแบบการเรียนรู้แบบใหม่ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ได้อย่างค่อนข้างเหมาะสมโดย ความท้าทายในการเตรียม การศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิธีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลก นั่นคือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (วิจารณ์ พานิช, 2555) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตัดสินใจทำการวิจัยครั้งนี้ขึ้นเพื่อค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลให้กับนักศึกษาในกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี โดยมีความคาดหวังว่าการดำเนินการครั้งนี้จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ และนักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้นำไปปรับใช้งานในด้านการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารได้จริง ทักษะเหล่านี้ถือเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตคณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการวิจัยเพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัล ในปีการศึกษาที่ 2565 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายเทดิจิทัลสำหรับนักศึกษากลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี ในจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บข้อมูล ข้อมูลทุติยภูมิทำการเก็บรวบรวมจาก เอกสารคำสอน แผนการสอน ผลการประเมินการเรียนการสอนในรายวิชาการถ่ายภาพเบื้องต้นข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่การปรับปรุงกระบวนการวิชา

ครั้งก่อนหน้านี้นั้นคือช่วงปี 2563-2565 และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ 3 คน และการสนทนากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2565 จำนวน 30 คน

หมายเหตุ: การเลือกเก็บข้อมูลจากนักศึกษาเฉพาะปีการศึกษา 2565 นั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มนักศึกษาซึ่งกลับเข้าสู่การเรียนในแบบ ณ สถานที่ (Onsite) ส่วนนักศึกษาในปีการศึกษา 2563-2564 เป็นกลุ่มนักศึกษาซึ่งเรียนในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ดังนั้น การเก็บข้อมูลนักศึกษากลุ่มนี้อาจส่งผลให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนได้สูง และกลุ่มนักศึกษาทั้ง 30 คนนั้น ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ มีทั้งกลุ่มนักศึกษาซึ่งมีผลการเรียนในเกณฑ์ดี ปานกลาง และต่ำ จำนวนกลุ่มละ 10 คน เท่าๆ กัน คิดเป็นนักศึกษาจำนวนร้อยละ 10 จากนักศึกษาทั้งชั้นปีจำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านการถ่ายภาพ และใช้แบบสอบถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นข้อสรุปเบื้องต้น เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการวิชา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัลนั้นมีสาเหตุจาก

1.1 ผู้เรียนเจนเนอเรชั่น ซี ผ่านการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลให้ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นๆ เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ จะใช้วิธีการค้นคว้าแสวงหาความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยตนเอง เมื่อกลับเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนมักจะปฏิเสธการทำงานในรูปแบบงานกลุ่ม นอกจากนั้นการถูกจำกัดให้อยู่แต่เพียงในที่พักอาศัยรวมถึงการจำกัดการเดินทาง และการไม่ได้มีโอกาสใช้งานกล้องถ่ายภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะปฏิบัติเชิงปฏิบัติในการถ่ายภาพ

1.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเลือกใช้งานโทรศัพท์มือถือแบบอัจฉริยะสำหรับการถ่ายภาพ (Smartphone) ซึ่งระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence-AI) ของโทรศัพท์จะทำการประมวลผลภาพถ่ายนั้นๆ และได้ภาพถ่ายตามที่ระบบจัดการ ผู้ใช้งานเพียงยกโทรศัพท์ขึ้นมาแล้วกดถ่ายภาพก็สามารถบันทึกภาพออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการคิดคำนวณ มีการวิเคราะห์สภาพแสงในแต่ละภาพให้ถ่ายทอดออกมาเหมือนตาเห็นมากที่สุดซึ่งจริงๆ แล้วถือเป็นสิ่งที่ดีในแง่ความสะดวกสบายสำหรับการใช้งานของผู้ใช้งานทั่วไป แต่สำหรับผู้เรียนจะขาดทักษะในด้านการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย

ภาพที่ 3 ภาพถ่ายจากโทรศัพท์มือถือซึ่งระบบทำการประมวลผลภาพถ่ายให้โดยอัตโนมัติ
ที่มา: ผู้เขียน

1.3 เลนส์โทรศัพท์มือถือจะให้ภาพถ่ายมุมกว้าง เนื่องจากการออกแบบโทรศัพท์มือถือเน้นการออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานได้โดยการถือด้วยมือเพียงข้างเดียว ซึ่งอาจทำให้ระยะนาของกล้องกับวัตถุที่ถ่ายนั้นไม่ขนานกัน ส่งผลให้ทัศนมิติของภาพมีความผิดเพี้ยน รวมถึงภาพที่ได้มีความเบลอ โดยหลักสำคัญในการถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล คือ ต้องจับถือให้กล้องมีความมั่นคงมากที่สุด และเลือกถ่ายให้จุดสนใจในภาพมีความคมชัดมากที่สุด

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบภาพจากมุมเดียวกัน ภาพซ้ายจากโทรศัพท์มือถือ ภาพขวาจากกล้องดิจิทัล
ที่มา : ผู้เขียน

1.4 การศึกษาเรียนรู้การถ่ายภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญสำหรับการเรียนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล เนื่องจากแหล่งความรู้ในสื่อออนไลน์ส่วนใหญ่นั้น จะเป็นการสอนในเชิงเทคนิค แต่ไม่ได้สอนกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย รวมถึงการแนะนำให้ผู้เรียนทำการตกแต่งภาพทุกครั้งหลังจากทำการบันทึกภาพ ส่งผลให้เมื่อผู้เรียนใช้

งานกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ซึ่งจะต้องบันทึกภาพถ่ายตามการปรับตั้งค่าด้วยตนเอง ไม่สามารถถ่ายภาพออกมาได้ รวมถึงการที่ไม่สามารถประเมินโจทย์ในการสร้างสรรค์ผลงานได้ตามที่ผู้สอนกำหนดไว้

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการถ่ายภาพได้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร การไม่เข้าชั้นเรียนเนื่องจากมีความเข้าใจส่วนตัวว่า สิ่งเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการปฏิเสธการทำงานกลุ่มซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานทางด้านสายวิชาชีพสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้รับคะแนนที่ต่ำ รวมถึงเกิดทัศนคติเชิงลบกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2. เมื่อผู้วิจัยได้ทราบถึงสถานภาพและปัญหาแล้ว การตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล สามารถรายงานผลได้ดังนี้

2.1 ปรับปรุงกระบวนการวิชา ให้เป็นวิชาฝึกปฏิบัติ เนื่องจากหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2566 ของคณะกรรมการสื่อสารมวลชน เน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในการใช้งานอุปกรณ์ในการถ่ายภาพ ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 ปรับปรุงเนื้อหากำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายหลักการและขั้นตอนการทำงานของอุปกรณ์ถ่ายภาพ รวมถึงปฏิบัติการผลิตสื่อภาพนิ่งเบื้องต้นได้ สำหรับความรู้ทางด้านแนวคิดทฤษฎีให้นำไปบรรจุไว้ในอีกกระบวนการวิชา สำหรับเนื้อหาของกระบวนการวิชานั้นจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้งานกล้องดิจิทัล เลนส์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบำรุงรักษาอุปกรณ์

2.2 ปรับรูปแบบการสอนใหม่ ใช้วิธีการประยุกต์แนวคิดในการจัดเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 นั่นคือการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) นำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ใช้ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Learning Management System - LMS) ซึ่งมหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ให้ผู้สอนใช้งานเพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน นั่นคือไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) ผู้เรียนทุกคนที่เรียนจะได้รับสิทธิในการได้รับบัญชีใช้งานโปรแกรมนี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำการบรรจุเนื้อหาบรรยายภาคทฤษฎีไว้ในระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำการศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียน

2.3 เมื่อเข้าสู่การเรียนในชั้นเรียน เริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนทำการประเมินตนเองถึงพื้นฐานความรู้ที่ตนเองมีในการถ่ายภาพ ความพร้อมด้านอุปกรณ์ในการใช้งาน รวมถึงความคาดหวังที่จะได้จากการเรียนในกระบวนการวิชานี้ ซึ่งทั้งหมดนี้ใช้การบันทึกข้อมูลลงใน MS Team ทำการสรุปประมวลผลออกมาเพื่อใช้ในการวางแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนในภาคการศึกษานั้นๆ มากที่สุด

2.4 การสอนเริ่มต้นให้ผู้เรียนถ่ายภาพจากอุปกรณ์ถ่ายภาพพื้นฐาน หลังจากนั้นจะให้นักศึกษาทำการตรวจสอบ วิเคราะห์ผลงาน แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาทักษะในด้านการถ่ายภาพ เมื่อนักศึกษามีพื้นฐานแล้ว ผู้สอนจะให้ผู้เรียนถ่ายภาพเพื่อส่งผลงาน โดยผู้เรียนสามารถเลือกกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน เทคนิคในการสร้างผลงานได้อย่างค่อนข้างอิสระ โดยกำหนดเงื่อนไขเฉพาะไว้เพียงบางส่วน เช่น การห้ามใช้วิธีการลัดขั้นตอนในการถ่ายภาพ พร้อมกับเน้นย้ำเรื่องการถ่ายภาพอย่างสร้างสรรค์ และผลงานจะต้องสามารถสื่อสารได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ซึ่งได้ตั้งไว้

2.5 ความรู้อื่นๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการถ่ายภาพดิจิทัลสำหรับผู้เรียนนั้นประกอบไปด้วย

2.5.1 มารยาท ข้อควรระวังในการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจตรงกัน เป็นหัวข้อลำดับแรกที่คุณสอนต้องทำการถ่ายทอดให้กับผู้เรียน

2.5.2 การเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ การรู้เท่าทันสื่อ

2.5.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (Personal Data Protection Act: PDPA)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนของไทยนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ มุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมทางการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) 2) พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective domain) และ 3) พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) หรือทักษะในการใช้ร่างกายเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนเฉพาะ ซึ่งกระบวนการวิชาการด้านการถ่ายภาพจะเน้นด้านที่ 3 เป็นหลัก (วรศนันท์ เดชปานประสงค์ และคณะ, 2565) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนด้านการฝึกทักษะปฏิบัติให้กับกลุ่มนักศึกษาเจนเนอเรชัน ซี นั้น จะต้องเริ่มต้นจากให้ผู้เรียนได้เริ่มต้นจากการสัมผัสกล้องถ่ายภาพ เรียนรู้การใช้งานจนเกิดความคล่องแคล่ว เริ่มให้ผู้เรียนได้ทดสอบสร้างสรรค์ผลงานโดยเน้นที่การถ่ายภาพให้สามารถสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเติมเต็มความคิดสร้างสรรค์ลงไปผลงานซึ่งถือเป็นการดำเนินการตามการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลงานศึกษาของ นภาพรณ ไพระพะยอม (2564) เนื่องจากตามหลักการ ครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ผสมผสานแนวคิด Creative Thinking และ Critical Thinking ควบคู่กัน มุ่งเน้นให้นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้จากภายในตนเอง ซึ่งนักศึกษาจะลดทอนความรู้สึกที่มองว่าถูกอาจารย์ผู้สอนกำลังครอบงำความคิดได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) ต้องมีเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือปฏิบัติมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมและกลวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554) นอกจากนั้นกลุ่มผู้เรียนเจนเนอเรชัน ซี นั้นมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง รวมถึงไม่ค่อยเปิดรับการแนะนำจากคนอื่นๆ (วีระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ, 2563) ดังนั้น ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ รวมถึงให้คำแนะนำต่างๆ ปรับทัศนคติให้ผู้เรียนสามารถยอมรับผู้สอนได้ จะส่งผลดีทั้งผู้เรียนและผู้สอน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การปรับรูปแบบการเรียนการสอนในกระบวนการวิชานี้ให้เป็นกระบวนการซึ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้งานกล้องถ่ายภาพได้นั้นถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนตนเองสู่การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายได้ (อานวยพร บุญจำรัส, 2561) การกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนโดยวางกรอบกว้างๆ ไว้นั้น จะทำให้นักศึกษาต้องมีการ “คิด” ก่อนการถ่ายภาพซึ่งทำให้ภาพที่ถ่ายออกมาานั้น สามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น/ฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นของการถ่ายภาพ

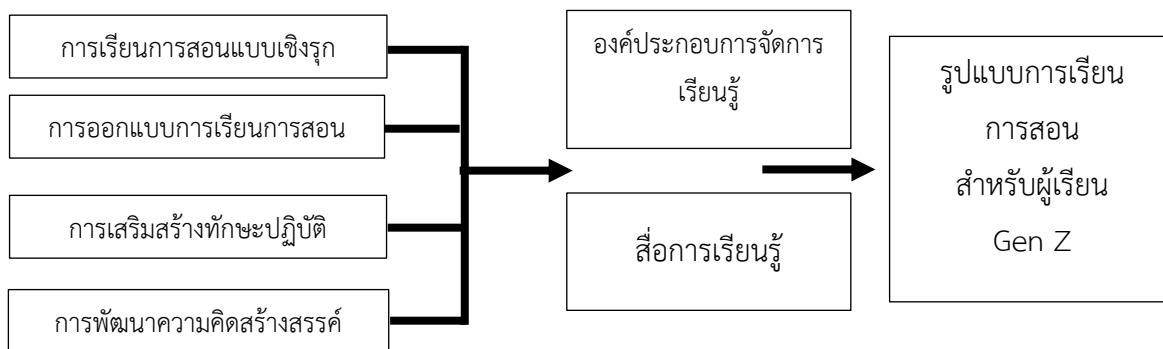
เพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นการฝึกทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามแนวคิด การศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สุวิทย์ มูลคำและคณะ, 2554)

สำหรับการแก้ไขปัญหาในด้านคุณภาพของผลงานภาพถ่ายนั้น การกลับเข้าสู่รูปแบบการเรียนรู้ในชั้นเรียน นักศึกษาจะมีโอกาสได้สอบถามผู้สอนรวมถึงลองฝึกปฏิบัติจริง ในช่วงการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนในด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อีร์ คันโททอง และคณะ (2566) ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสถาบันการศึกษาต้องเน้นผลิตบัณฑิตที่มีทั้งความรู้ ทางด้านทฤษฎีและมีทักษะการเป็นนักปฏิบัติ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของ ตลาดแรงงาน นอกจากนี้การสร้างกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างพื้นฐานการทำงานร่วมกัน (Teamwork) ให้กับผู้เรียนได้เข้าใจว่า ถึงแม้เทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่การทำงาน การทำงานร่วมกันยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ผลงานสื่อประเภทต่างๆ

เนื่องจากช่องทางการเผยแพร่ผลงานออกสู่สาธารณะ ถือเป็นกระบวนการปลายทางสำหรับ ภาพถ่ายดิจิทัลนั้น จะผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนมาก ดังนั้น การเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพดิจิทัล ผู้สอนต้องเน้นย้ำประเด็นเหล่านี้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากบัณฑิตซึ่งสำเร็จการศึกษาออกมาในสายงานนี้ ต้องคำนึงถึงผลกระทบซึ่งจะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองอยู่เสมอ รวมถึงการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อย่างรู้เท่าทันนั้น ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กชกร บุญยพิทักษ์สกุล (2562)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนการสอนกระบวนการวิชาทักษะปฏิบัติให้กับผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชั่น ซี นั้น การใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมถึงการใช้การบรรยายสาธิตในชั้นเรียนนั้นถือว่าไม่เพียงพอต้องใช้กระบวนการเน้นให้นักศึกษาได้ทดลองฝึกปฏิบัติด้วยอุปกรณ์จริง ณ สถานที่จริง รวมถึงทำงานภายใต้สถานการณ์จริง โดยผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระตามความเหมาะสม โดยไม่รู้สึกรังเกียจถูกครอบงำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เนื่องจากภูมิทัศน์สื่อซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากส่งผลให้การเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อ และเรื่องคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ ต้องทำการแทรกอยู่ในทุกการเรียนการสอนของผู้เรียนด้านสื่อสารมวลชน/นิเทศศาสตร์ เนื่องจากเป็นทักษะชีวิตที่มีความสำคัญมากที่สุด เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ผู้เรียนจะต้องพัฒนาตนเองต่อเพื่อให้ก้าวทันกับสภาพของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ตามแผนภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงผลสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

บทสรุป

การถ่ายภาพดิจิทัลถือเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญสำหรับการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น การสอนฝึกผู้เรียนให้ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร ถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับผู้สอนในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะเหล่านี้ ตามลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตด้านการสื่อสารมวลชน

เอกสารอ้างอิง

- กชกร บุญยพิทักษ์สกุล. (2562). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทันของนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, ปีที่ 25 ฉบับที่ 2, 39-59.
- กนกรัตน์ ยศไกร. (2551). *การถ่ายภาพเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- กฤษณ์ ทองเลิศ. (2554). *การถ่ายภาพเชิงวารสารศาสตร์ แนวคิด เทคนิค การวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- กิตติธัช ศรีฟ้า. (2565). การถ่ายภาพเชิงจิตรศิลป์ได้น้ำ. *ศิลปกรรมสาร*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 หน้า 34 - 54
- ธีร์ คันทาทอง และคณะ. (2566). การประเมินหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง) พ.ศ. 2561 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ตามแนวคิดชิปปี้ โมเดล. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1.
- นภาพรณ ไพระพะยอม. (2564). การจัดการเรียนการสอนชีววิทยาในศตวรรษที่ 21. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 75-95.
- ยุพดี หวลอารมณ์และคณะ. (2021). การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1, 37-52
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Open Worlds.

- วริศนันท์ เดชปานประสงค์ และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน, *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, 428-440.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วีระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ. (2563). ทวิตเตอร์ (Twitter) กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยที่สยามสแควร์. *วารสารรัชต์ภาคย์*, ปีที่ 14 ฉบับที่ 32, 141 - 154
- สุวิทย์ มูลคำและคณะ. (2554). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. กรุงเทพฯ: อี เค บூคส์.
- อำนวยพร บุญจำรัส. (2561). *ศิลปะแห่งการถ่ายภาพ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- เอกนถน บางท่าไม้. (2561). *การถ่ายภาพดิจิทัล*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติ
ของนักเรียนในจังหวัดสงขลา

Teaching Process of LGBT Teachers on Students' Attitudes
in Songkhla Province

¹พิชชากร ตะนุสะ, ²สมชัย ศรีนोक, ³ศักดิ์ดา งานหมั่น

¹Phitchakorn Tanusa, ²Somchai Srinok, ³Sakda Nganman

^{1,2,3}หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Master of Education Program in Teaching Social Studies, Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³Corresponding author, e-mail: sakda.ngan@mcu.ac.th

Received: December 02, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ (2) เพื่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 145 คน และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ครูผู้สอนนิยามตนเองว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$ S.D. = 0.62)

2) การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ย และลักษณะครอบครัวที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า เพศ และลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกันในด้านการเรียนรู้ และด้านพฤติกรรม

3) กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศประกอบด้วย) คุณลักษณะส่วนตัว 2) การเตรียมการสอน 3) ประสิทธิภาพการสอน 4) แรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน 5) กิจกรรมการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผลล้วนมีผลต่อการสร้างสรรค์องค์ความรู้และความเข้าใจในการเรียนของนักเรียน

คำสำคัญ: กระบวนการสอน, ความหลากหลายทางเพศ, เจตคติ

Abstract

The objectives of this research were (1) To study the teaching process of LGBT teachers and (2) To student attitudes towards the teaching process of LGBT teachers. This research used Mixed-Methods. The researcher collected data from 145 middle and high school students who were taught by LGBT teachers selected by purposive sampling and in-depth interviews.

The findings revealed that:

1) The level of students' attitudes towards the teaching process of LGBT teachers was at the highest level ($\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.62).

2) From comparing the personal data of the sample groups such as gender, grade point average, and family characteristics on students' attitudes toward the teaching process of LGBT teachers, it was found that different gender and family characteristics had no different effect on students' attitudes toward the teaching process of LGBT teachers, but different GPAs had different effects on students' attitudes toward the teaching process of LGBT teachers in terms of learning and behavior.

3) The teaching process of LGBTQ teachers includes: 1) Personal characteristics, 2) teaching preparation, 3) teaching efficiency, 4) Educational motivation and reinforcement, 5) teaching and learning activities and, 6) assessment of learning outcomes affected the creation of knowledge and understanding of students' learning.

Keywords: Teaching process, LGBT, attitude.

บทนำ

สำหรับสังคมไทยในปัจจุบันมีเปิดกว้างทางความคิด และให้การยอมรับกับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะทำให้กลุ่มคนเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเท่าเทียมกับคนทั่วไปเห็นได้จากผลการวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในประเด็น สังคมไทยคิดอย่างไรกับเพศที่สามและโดยเฉพาะในมิติด้านการทำงานที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 92.82 ระบุว่า ยอมรับได้ขณะที่ร้อยละ 7.18 ระบุว่าไม่

สามารถยอมรับได้ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2566) ซึ่งตัวเลขสะท้อนให้เห็นถึงการไม่ยอมรับเพศทางเลือกในด้านการงานและการประกอบอาชีพในองค์กร เนื่องจากสังคมมีความเข้าใจว่าผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ คือ กลุ่มคนความรู้ศักยภาพการประกอบอาชีพ การถูกตีตราว่าเป็นกลุ่มคนพิการทุพพลภาพ หรือป่วยทางจิต (บุษกร สุริยสาร, 2557)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีกลุ่มคนที่ยังไม่ยอมรับในเพศทางเลือก แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทำให้สังคมส่วนใหญ่ให้การยอมรับเพศทางเลือกมากขึ้น อีกทั้งปัจจุบันความเสมอภาคของบุคคลได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตลอดถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันและหลักพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2542 ที่ให้ความสำคัญกับการมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพของเพศทางเลือก และการยอมรับอย่างเท่าเทียม ซึ่งในปัจจุบันบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการทำประโยชน์มากมายให้กับประเทศชาติ โดยเฉพาะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ ในฐานะผู้ที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกของสังคม ปัจจุบันพบว่า ระบบการศึกษาไทยมีบุคลากรที่มีความหลากหลายทางเพศมาดำรงตำแหน่งในอาชีพครูเพิ่มมากขึ้น (ธนาศาน สุภาชี, 2563)

อีกทั้งอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์และโดยบุคคลจะก้าวเข้ามาสู่อาชีพดังกล่าว จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ด้านต่างๆ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดให้กับศิษย์และเป็นแบบอย่างได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ รวมถึงจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาโดยทั่วไปนั้น มีจุดมุ่งหมายในด้านการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจผ่านเจตคติที่ดี เนื่องจากความรู้และความเข้าใจเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น ผ่านการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนที่เกิดจากครูผู้สอน ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้จากกล่าวได้ว่า ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้วิชาใดๆ ได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับเจตคติและกระบวนการสอนของครู ดังนั้น คุณภาพการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ (อุสา อุทัย, 2555)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา เพื่อทราบถึงกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนในแต่ละด้านของครูผู้สอน อันนำไปสู่การสร้างสร้งองค์ความรู้และความเข้าใจในการเรียนของนักเรียน ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และปรับปรุงกระบวนการสอนให้บรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ
2. เพื่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ในกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) ในการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

2. ประชากร

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในประกอบด้วย ครูผู้สอนนิยามตนเองว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ประกอบด้วย Lesbian คือ เลสเบี้ยนผู้หญิงที่ชอบผู้หญิงด้วยกัน, Gay คือ ผู้ชายที่ชอบผู้ชาย, Bisexual คนที่ชอบทั้งผู้ชายและผู้หญิง และ Transgender คือ คนข้ามเพศ ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทางเพศในจังหวัดสงขลา รวมจำนวน 4 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ

- กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ 4 ห้องเรียน จำนวน 350 คน

- กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างและใช้เทคนิควิธีในการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 145 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

เพื่อใช้ในการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 คำถามเบื้องต้น โดยต้องเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของนักเรียน ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา เกรดเฉลี่ย ซึ่งเป็นแบบสอบถามในลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) จำนวน 3 คำถาม (Checklist) ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 3 ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตามวิธีการวัดเจตคติของ Likert ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามที่มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. การสร้างเครื่องมือการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

การสร้างและการตรวจสอบแบบสอบถาม

การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามให้เกิดประสิทธิภาพ และมีความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้หลักการหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC : Index of item objective congruence) หรือค่าความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือเอกสารทางวิชาการ ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยในการตรวจสอบต้องให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่านขึ้นไปในการตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์หรือไม่โดยมีเกณฑ์คะแนนในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม

การสร้างและการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือเอกสารทางวิชาการ ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือ (แนวคำถาม) โดยนำประเด็นการศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการสอนมากำหนดข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมด้านเนื้อหาและด้านภาษาของข้อคำถาม และปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยคัดกรองกลุ่มตัวอย่างด้วยคำถามเบื้องต้น โดยต้องเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูผู้มีความหลากหลายทางเพศเท่านั้น และแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจนครบ 145 ชุด

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ โดยติดต่อกับบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก นัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ และชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา บทบาทและหน้าที่ของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในการเก็บข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

เมื่อดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลข้อมูล เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for Social science) โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ และเกรดเฉลี่ย นำมาแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

2) วิเคราะห์เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3) เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ จำแนกตามตัวแปรอิสระ

- จำแนกตามเพศของนักเรียน เปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าสถิติที (t-test)
- จำแนกตามระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ และเกรดเฉลี่ย เปรียบเทียบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way analysis of variance) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé)

ข้อมูลเชิงเชิงคุณภาพ

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1) หลังการสัมภาษณ์กลุ่มผู้วิจัยจัดบันทึกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยข้อมูลอ่านประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่มหลายๆ รอบ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสอนโดยครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทางเพศในจังหวัดสงขลา

2) หลังจากอ่านบทสัมภาษณ์แล้ว นำมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้ นำข้อมูลที่เหมือนกันหรือคล้ายกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน

3) ผู้วิจัยจัดประเด็นย่อย มารวบรวมเป็นเรื่องหรือกลุ่มเรื่องเดียวกันซึ่งเรียกว่าการสรุปประเด็นหลัก (Theme) เขียนอธิบายประเด็นให้เป็นความเรียงให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม

4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

5) เขียนสรุปรายงานการวิจัย อธิบาย เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้กับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา

ในการศึกษากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา นั้น ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีวิทยาการศึกษากรณีเฉพาะ (Case Study Approach) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอนนิยามตนเองว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ประกอบด้วย 1) Lesbian คือ เลสเบี้ยนผู้หญิงที่ชอบผู้หญิงด้วยกัน 2) Gay คือ ผู้ชายที่ชอบผู้ชาย 3) Bisexual คนที่ชอบทั้งผู้ชายและผู้หญิง และ 4) Transgender คือ คนข้ามเพศ ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายทางเพศในจังหวัดสงขลา รวมจำนวน 4 คน ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นครูผู้มีความหลากหลายทางเพศในจังหวัดสงขลา โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีอายุระหว่าง 28-43 ปี โดยมีระยะเวลาในการทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี โดยแต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆ และบทบาทที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยหัวหน้าระดับชั้น รองหัวหน้างานกิจกรรม งานส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ กรรมการฝ่ายบุคคล รวมถึงการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ทั่วไปในฐานะปราชญ์ท้องถิ่น วิทยากรนั้

ส่วนที่ 2 กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT)

กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ล้วนมีผลต่อมีการสร้างสรรค์องค์ความรู้และความเข้าใจในการเรียนของนักเรียน ซึ่งกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะส่วนตัว 2) การเตรียมการสอน 3) ประสิทธิภาพการสอน 4) แรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน 5) กิจกรรมการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และปรับปรุงกระบวนการสอนให้บรรลุประสิทธิภาพ ผลการศึกษสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว

จากการศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของครูในการแสดงออกสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะส่วนตัวในด้านร่างกาย และด้านอารมณ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ด้านร่างกาย เป็นการแสดงออกทางภาพลักษณ์ภายนอกที่นักเรียนเห็นจะเป็นแบบอย่างและการจดจำบุคลิกภาพของครู ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการแต่งกายจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยการแต่ง

กายต้องสะอาด สุภาพ เรียบร้อย รวมถึงการเลือกใส่ชุดให้เหมาะสมกับบริบทในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน

(2) ด้านอารมณ์ คือ การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมมารการใช้จิตวิทยาความเป็นครู เพื่อสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีเสมอเท่าเทียมทุกๆ เพศภายใต้ความรักความเมตตาและความปรารถนาดีที่มีต่อศิษย์ รวมถึงสร้างความเป็นกันเอง เพื่อทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี สอนสนุกสนาน มีความสุขในการจัดการเรียนการสอนและทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น

2) ด้านการเตรียมการสอน

จากการศึกษากระบวนการในการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการสำหรับจัดการเรียนการสอน และด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ด้านการเตรียมการสำหรับจัดการเรียนการสอน คือ การเตรียมการสอนผ่านการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้ความสำคัญในเรื่องตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับนำไปจัดเป็นองค์ประกอบของวิชาเพื่อลดความซ้ำซ้อนและเติมเต็มในเรื่องที่นักเรียนควรจะได้รับ จากนั้นจึงเลือกใช้เทคนิควิธีการสอนให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและวัยของนักเรียน เช่น การสอนด้วยใช้แผนผัง (Flowchart) กระบวนการ Active learning ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน สามารถแลกเปลี่ยนและอภิปราย (discuss) รวมถึงการเลือกใช้สื่อในการสอนจะมีการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น

(2) ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนให้ความสำคัญเนื่องจากบรรยากาศในชั้นเรียน คือ สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนุกสนาน และมีการแลกเปลี่ยน (Discuss) ในประเด็นรอบๆ ตัวที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ภายใต้การจัดกิจกรรมทั้งในรูปแบบเดี่ยว คู่ และกลุ่ม รวมถึงการสอดแทรกทักษะทางชีวิตในสังคมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหา เพื่อสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในชั้นเรียน

3) ด้านประสิทธิภาพการสอน

จากการศึกษาประสิทธิภาพการสอนที่เป็นความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สามารถแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกลวิธีในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และด้านเทคนิคในการสอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ด้านกลวิธีในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การถ่ายทอดให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ ผู้สอนจะเน้นกลวิธีในการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและเกิดเป็นองค์ความรู้ที่คงทน โดยครูจะต้องหาวิธีการให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย เช่น การฝึกให้นักเรียนเข้าใจ มองและสังเกต ผ่านการทำความเข้าใจในความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคล หากนักเรียนคนใดไม่เข้าใจในเนื้อหาการเรียนการสอนนั้น จะมีทบทวนบทเรียนให้กับนักเรียน โดยศึกษาจากเอกสารสรุปการเรียนการสอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียน หรือสอนออนไลน์ในวันเวลาที่เหมาะสม เป็นต้น

(2) ด้านเทคนิคในการสอน คือ เทคนิคการสอนที่จะทำให้ นักเรียนเข้าใจในบทเรียนอย่างง่าย ไม่เบื่อหน่าย ซึ่งในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเทคนิคที่หลากหลาย ประกอบด้วย การสอนโดยใช้การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การสอนการแสดงละครและบทบาทสมมติ การสอนโดยใช้สถานการณ์จริง การจับคู่หาคำตอบ โดยทำการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังเรียน การให้นักเรียนเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น การใช้เกมในการจัดการเรียนรู้ การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ การใช้ปัญหาเป็นฐาน เทคนิคการตั้งคำถามและตอบคำถามนั้น (Discuss) ทั้งครูและนักเรียนจะมองทางประวัติศาสตร์หลากหลายมิติยิ่งขึ้น รวมถึงเทคนิคในการสอนเชิงวิเคราะห์สังเคราะห์ในการถอดบทเรียนร่วมกันของศาสนา สะท้อนให้เห็นว่า ความหลากหลายนั้น เป็นพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้

4) ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน

จากการศึกษาแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน ซึ่งเป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ดึงดูดความสนใจ หรือโน้มน้าวให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อและสนใจในบทเรียน พบว่าสามารถแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเสริมแรง และด้านแรงจูงใจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) ด้านการเสริมแรงทางบวก เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนผ่านกิจกรรมการเสริมแรงด้านบวก เพื่อให้เกิดการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ ซึ่งการเสริมแรงทางบวกที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีหลายรูปแบบด้วยกันเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพที่ดี และนักเรียนมีความสุขในการเรียน เพื่อจะได้พัฒนาจุดด้อย และส่งเสริมจุดแข็งของนักเรียน

(2) ด้านแรงจูงใจ แรงจูงใจในการเรียน คือ การกระตุ้นผู้เรียนผ่าน กิจกรรมที่ครูใช้ดึงดูดความสนใจ หรือโน้มน้าวให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อและสนใจในบทเรียน มีหลากหลายวิธี เช่น กิจกรรมการกระตุ้น การตอบคำถามช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการกระตุ้นนักเรียนโดยการใช้เกมส์ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การสุ่มวงล้อผ่านแอปพลิเคชัน กิจกรรมลอตเตอรี่หรรษา กิจกรรมแต้มบุญเกมส์บิงโก โดยการหยิบฉลากคำถามหากคำตอบนั้นปรากฏในเกมส์บิงโกก็จะได้คำตอบ เป็นต้น

5) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการศึกษาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พบว่า สามารถแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 4 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้โดยการทัศนศึกษา การจัดการการเรียนรู้โดยใช้เกมส์เป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on activities) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนศึกษาเรื่องที่สนใจและนำเสนอ เช่น Recycle นำมาทำเป็นชุดเครื่องแต่งกาย กระถางต้นไม้ กล้องเอนกประสงค์ในรูปแบบที่นักเรียนสนใจ รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้กับชีวิตประจำวัน เช่น นักเรียนฝึกทำอาหารจริง และการทำบัญชีประกอบ

(2) การจัดการเรียนรู้โดยการทัศนศึกษา คือ การให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการทัศนศึกษาในสถานที่จริง เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด พิพิธภัณฑ์ แหล่งเรียนรู้อุทยานประวัติศาสตร์ จากนั้นนำมาถอดบทเรียนและบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นๆ

(3) การจัดการการเรียนรู้โดยใช้เกมส์เป็นฐาน เป็นการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศการทำทายและสนุกสนาน ในรายวิชาต่างๆ เช่น เกมส์ Kahoot, 4 ต่อ 4 ทีม, Gimkit, การเทียบศักราชโดยใช้ เกมส์จิกซอร์ เป็นต้น

(4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมในการเรียนรู้ คือ การนำสื่อเทคโนโลยีที่มาจากความเหมาะสมมาปรับใช้ในการเรียนรู้ เช่น canva, video แล้วนำไปบูรณาการกับการสอนโดยวิธี Cippa model กระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงการใช้เว็บไซต์ Padlet ซึ่งเป็นสื่อที่ให้บริการในรูปแบบกระดานแสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

6) ด้านการประเมินผล

จากการศึกษาด้านการประเมินผล ซึ่งกระบวนการตรวจสอบการเรียนการสอนเพื่อสรุปหรือบ่งชี้ว่าการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด พบว่า สามารถแบ่งการประเมินผลเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินในรูปแบบข้อสอบ การประเมินในรูปแบบการสอบปฏิบัติ การประเมินในรูปแบบการสอบปากเปล่า และการประเมินในรูปแบบการสอบเปิดหนังสือ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) การประเมินผลในรูปแบบข้อสอบ คือ การออกข้อสอบที่ตรงกับตัวชี้วัดและเนื้อหาการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นลักษณะการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และเน้นคำถามปลายเปิด เพื่อสะท้อนความคิดมุมมองของนักเรียนที่หลากหลายไม่เน้นการท่องจำ รวมถึงเป็นการวัดผลความรู้ ความจำ ความเข้าใจที่ดีในการเรียนเนื้อหาวิชานั้นๆ

(2) การประเมินผลในรูปแบบการสอบปฏิบัติ คือ การวัดและประเมินผลที่เน้นการฝึกปฏิบัติและความเข้าใจไม่เน้นความจำ เช่น มารยาทชาวพุทธ การจัดโต๊ะหมู่บูชา โดยนักเรียนจะได้ฝึกจำลองในสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสม เป็นต้น

(3) การประเมินผลในรูปแบบการสอบปากเปล่า คือ การวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียนโดยการสอบปากเปล่า นักเรียนไม่ต้องเขียนคำตอบลงกระดาษคำตอบ โดยส่วนใหญ่จะใช้กับวิชาพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ เพราะนักเรียนสามารถเล่าและอธิบายเรื่องราวนั้นได้ตามศึกษาและเข้าใจ ซึ่งนักเรียนอาจจะเลือกหัวข้อที่สนใจและจับฉลากเพื่อสอบในประเด็นนั้นๆ โดยไม่ต้องผ่านเขียนลงในข้อสอบ

(4) การประเมินผลในรูปแบบการสอบเปิดหนังสือ คือ การจัดการสอบที่ให้ผู้เรียนสามารถนำเอกสารเข้าห้องสอบได้ โดยส่วนใหญ่จะใช้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ การสอบลักษณะนี้จะไม่เน้นการท่องจำ เน้นการวิเคราะห์เชิงลึก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

การศึกษากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อก่อให้เกิดการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดทักษะหรือความชำนาญที่จะแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม พบว่า ครูผู้สอนมีการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนากระบวนการสอน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เนื่องจากความรู้สามารถเข้าถึงได้ทั่วทุกมุมโลกจากสื่อออนไลน์ต่างๆ ครูผู้สอนจึงต้องมีการอัปเดตข้อมูลการสอนอยู่เสมอ รวมถึงมีความเข้าใจปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ประกอบกับผู้คนในสังคมต่างยอมรับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศมากกว่าในอดีต และให้ความสำคัญในความเสมอภาคที่เท่าเทียมเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน โดยครูผู้สอนสามารถเป็นตัวของตัวเองในการจัดการเรียนการสอนได้ภายใต้บริบทของกาลเทศะ กระทำในสิ่งที่เหมาะสมก็จะอย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้ได้ ได้รับการยอมรับโดยอัตโนมัติจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ นักเรียน และผู้ปกครอง

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการวิเคราะห์เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเรื่อง “กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา” โดยวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 คน ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 145 คน พบว่า

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 เป็นเพศชาย จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 30.34 และเป็นเพศ LGBT จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 14.48

เกรดเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 3.00 – 3.50 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 51.72 มีเกรดเฉลี่ย 4.00 จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 37.24 มีเกรดเฉลี่ย 2.00 – 2.50 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.34 และมีเกรดเฉลี่ย 1.00 – 1.50 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69

ลักษณะครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีครอบครัวเดี่ยว จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 67.59 รองลงมาเป็นครอบครัวขยาย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 32.41

การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ย และลักษณะครอบครัวที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวกับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศที่แตกต่างกัน ส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.993) และหากพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้ (ค่า Sig. = 0.685) ด้านความรู้สึก (ค่า Sig. = 0.979) และด้านพฤติกรรม (ค่า Sig. = 0.511) ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวกับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกัน ส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.005) และหากพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านความรู้สึกละเลยไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.052) แต่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้ (ค่า Sig. = 0.047) และด้านพฤติกรรม (ค่า Sig. = 0.000) แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวกับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.381) และหากพิจารณารายด้านพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้ (ค่า Sig. = 0.248) ด้านความรู้สึกละเลย (ค่า Sig. = 0.255) และด้านพฤติกรรม (ค่า Sig. = 0.848) ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนในจังหวัดสงขลา” มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.62) เมื่อแยกพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเรียนรู้ มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$ S.D. = 0.59) ด้านความรู้สึกละเลย มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = 0.72) และด้านพฤติกรรม มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = 0.69) ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่า ระดับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีระดับเจตคติสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ นักเรียนคิดว่าครูมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี นักเรียนคิดว่าครูมีการเปิดโอกาสให้ได้ซักถามในเรื่องที่เรียน และนักเรียนคิดว่าครูใช้สื่อวัตกรรมการที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัยสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่นักเรียนมีเจตคติต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศในระดับมากที่สุด เป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่มีความใส่ใจในแต่ละกระบวนการสอนส่งผลให้นักเรียนมีความเห็นที่ดีต่อครูผู้สอนทั้งในด้านการเรียนรู้ ความรู้สึก และด้านพฤติกรรมในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังที่ อูสา อูทัย (2555) กล่าวว่าไว้นักเรียนส่วนใหญ่มีเจตคติต่อการเรียนรู้ในระดับดีเนื่องจากครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียน และผู้สอนเห็นนักเรียนเป็นจุดสำคัญในการสอนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดง

ความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง รวมถึงมีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนในด้านความรู้สึกอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีระดับเจตคติสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ นักเรียนรู้สึกว่าการเรียน จำเป็นต้องติดตามสอบถามจากเพื่อนหรือครูถึงเนื้อหาการเรียน ในวันที่ขาดเรียน การดูแลเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน ทำให้รู้สึกชื่นชอบและสนใจอยากเรียนรู้ทุกครั้ง ที่ครูสอน และนักเรียนรู้สึกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งที่น่าสนใจและต้องการเข้าเรียนในทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ อเททยา แก้วศรีหา (2558) ที่ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา และพบว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียน และด้านบุคลิกภาพของครูการเอาใจใส่ในการเรียน มีผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี ส่วนด้านพฤติกรรม นักเรียนรู้สึกไม่ต้องการขาดเรียนโดยไม่มีเหตุผล นักเรียนรู้สึกต้องการทุ่มเทในการเรียนมากขึ้นเพื่อให้ได้คะแนนที่ดี และนักเรียนรู้สึกว่าการเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส่ระหว่างครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีระดับเจตคติมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงนา ทรัพย์สมาน (2550) ซึ่งกล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนครูผู้สอนต้องมีวิธีการสอนแบบใหม่ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจที่จะค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและเกิดเป็นพฤติกรรมในการทุ่มเทเอาใจใส่ในการเรียนที่มากขึ้น

2. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ย และลักษณะครอบครัวที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ พบว่า เพศที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ อุสา อุทัย (2555) ที่พบว่า เพศและตัวแปรชั้นปีที่ศึกษาของนักเรียนไม่มีผลต่อเจตคติของนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู อีกทั้งในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกัน ส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.005) และหากพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้นี้ (ค่า Sig. = 0.047) และด้านพฤติกรรม (ค่า Sig. = 0.000) แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สันติ แก่อินทร์ (2562) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุของนักศึกษา กับเจตคติทั้งสามด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านเพศ และระดับการศึกษา เกรดเฉลี่ยของนักเรียนกับเจตคติด้านแนวโน้มแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวที่แตกต่างส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

(1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีอายุระหว่าง 28-43 ปี โดยมีระยะเวลาในการทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี โดยแต่ละคนมีตำแหน่งต่างๆ และบทบาทที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยหัวหน้าระดับชั้น รองหัวหน้างานกิจกรรมงานส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ กรรมการฝ่ายบุคคล รวมถึงการเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ทั่วไปในฐานะปราชญ์ท้องถิ่น วิทยากรนำอบรม

(2) กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT)

กระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ล้วนมีผลต่อการสร้างสร้งองค์ความรู้และความเข้าใจในการเรียนของนักเรียน ซึ่งกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศประกอบด้วย

1) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว

คือ ลักษณะเฉพาะตัวของครูในการแสดงออกสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่คุณลักษณะส่วนตัวใน (1) ด้านร่างกาย เป็นการให้ความสำคัญกับการแต่งกาย โดยการแต่งกายต้องสะอาด สุภาพเรียบร้อย รวมถึงการเลือกใส่ชุดให้เหมาะสมกับบริบทในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน (2) ด้านอารมณ์ คือ การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมการใช้จิตวิทยาความเป็นครูเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีเสมอเท่าเทียมทุก เพศภายใต้ความรักความเมตตาและความปรารถนาดีที่มีต่อศิษย์

2) ด้านการเตรียมการสอน

คือ กระบวนการในการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเตรียมการสำหรับการจัดการเรียนการสอน คือ การเตรียมการสอนผ่านการศึกษาค้นคว้าจากหลักสูตรแกนกลางกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้ความสำคัญในเรื่องตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับนำไปจัดเป็นองค์ประกอบของวิชาเพื่อลดความซ้ำซ้อนและเติมเต็มในเรื่องที่นักเรียนควรจะได้รับ และ (2) ด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ คือ สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนุกสนาน และมีการแลกเปลี่ยน (Discuss) ในประเด็นรอบๆ ตัวที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา

3) ด้านประสิทธิภาพการสอน

เป็นความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สามารถ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกลวิธีในการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การถ่ายทอดให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ ผู้สอนจะเน้นกลวิธีในการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและเกิดเป็นองค์ความรู้ที่คงทน เช่น การฝึกให้นักเรียนเข้าใจมอง และสังเกต ผ่านการทำความเข้าใจในความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคล (2) ด้านเทคนิคในการสอน คือ เทคนิคการสอนที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนอย่างง่าย ไม่เบื่อหน่าย เช่น การสอนโดยใช้การ

นำเสนอหน้าชั้นเรียน การสอนการแสดงละครและบทบาทสมมติ การสอนโดยใช้สถานการณ์จริง การจับคู่คู่หูไอ้ โดยทำการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังเรียน การให้นักเรียนเรียนรู้แบบ Active Learning

4) ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน

เป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่ผู้สอนใช้ดึงดูดความสนใจ หรือโน้มน้าวให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อ และสนใจในบทเรียน พบว่า สามารถแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเสริมแรงทางบวก เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนผ่านกิจกรรมการเสริมแรงด้านบวก เพื่อให้เกิดการทำพฤติกรรมนั้นซ้ำๆ (2) ด้านแรงจูงใจ แรงจูงใจในการเรียน คือ การกระตุ้นผู้เรียนผ่านกิจกรรม เช่น กิจกรรมการกระตุ้นการตอบคำถามช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการกระตุ้นนักเรียนโดยใช้เกมสในการจัดการเรียนรู้

5) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พบว่าสามารถแบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (2) การจัดการเรียนรู้โดยการทัศนศึกษา คือ การให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการทัศนศึกษาในสถานที่จริง (3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสเป็นฐาน เป็นการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศการทำทายและสนุกสนาน (4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อวัตกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่นำมาใช้สื่อเทคโนโลยีที่ความเหมาะสมมาปรับใช้ในการเรียนรู้

6) ด้านการประเมินผล

กระบวนการตรวจสอบการเรียนการสอนเพื่อสรุปหรือบ่งชี้ว่าการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด พบว่า สามารถแบ่งการประเมินผล เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การประเมินผลในรูปแบบข้อสอบ (2) การประเมินผลในรูปแบบการสอบปฏิบัติ (3) การประเมินผลในรูปแบบการสอบปากเปล่า (4) การประเมินผลในรูปแบบการสอบเปิดหนังสือ

2. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

(1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 55.17 มีเกรดเฉลี่ย 3.00 – 3.50 จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 51.72 และลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่มีครอบครัวเดี่ยว จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 67.59

(2) เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ผลการวิเคราะห์ระดับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.62) เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้ มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$ S.D. = 0.59) ด้านความรู้สึกรัก มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = 0.72) และด้านพฤติกรรม มีระดับเจตคติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = 0.69)

(3) การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ย และลักษณะครอบครัวที่ส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศพบว่า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกัน (ค่า Sig. = 0.005) และหากพิจารณารายด้านพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเกรดเฉลี่ยที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศ ด้านการเรียนรู้ (ค่า Sig. = 0.047) และด้านพฤติกรรม (ค่า Sig. = 0.000) แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันส่งผลเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐและเอกชนควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันมีการเปิดกว้างในเรื่องความหลากหลายทางเพศ และการทำงานกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายเพื่อให้ได้เทคนิคการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1. ผลจากการศึกษา พบว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนของครูผู้มีความหลากหลายทางเพศอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนคิดว่าครูมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีการเปิดโอกาสให้ได้ซักถามในเรื่องที่เรียน และขอการใช้สื่อนวัตกรรมที่ทันสมัย ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละวิชาจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน และมีความใส่ใจในแต่ละกระบวนการ

2. ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องรวมถึงมีความเข้าใจปัญหาต่างๆ ของนักเรียน โดยครูผู้สอนสามารถเป็นตัวของตัวเองในการจัดการเรียนการสอนได้ภายใต้บริบทของกาลเทศะ กระทำในสิ่งที่เหมาะสม ก็จะอย่างมีความสุขเกิดการเรียนรู้ได้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ นักเรียนและผู้ปกครอง

เอกสารอ้างอิง

ธนาศาน สุภาชี. (2563). การตีตราและเลือกปฏิบัติต่อเพศวิถีในโลกแห่งการทำงานกรณีศึกษาอาชีพข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ, สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

- บุษกร สุริยสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- พจนา ทรัพย์สมาน. (2550). *การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. *สังคมไทยคิดอย่างไรกับเพศที่ 3*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://nidapoll.nida.ac.th/data/survey/uploads/FILE-1654933256095.pdf>. [20 มกราคม 2566].
- สันติ แก่อินทร์. (2562). เจตคติของสังคมต่อนักศึกษากลุ่มหลากหลายทางเพศสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. *วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์, คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
- อเทตยา แก้วศรีหา. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อุสา อุทัย. (2555). เจตคติของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แนวทางการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษาสู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา Higher Education Academic Administration Guidelines for the Success of Higher Education Institutions

พระธีรวัฒน์ อ้นเต้ง

Phra Teerawat Oanteng

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Faculty of Education, Chulalongkorn University

E-mail: phramoschula@gmail.com

Received: December 02, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษาสู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาการบริหารสถาบันอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์ของการบริหารอุดมศึกษา ได้แก่ สร้างคนเก่ง คนแกร่ง และคนกล้า ส่งเสริมให้คนเก่งให้เก่งถึงที่สุด ส่งเสริมสำนักแห่งความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นในสถาบัน สร้างและส่งเสริมความรู้ในทุกด้านของสังคม เป็นผู้นำทางความคิด ชี้ถูก ชี้ผิด ให้กับสังคม มีทางเลือกที่ดีงามให้กับคน สังคม และโลก และผดุงคุณค่าแห่งการตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลง หลักการสำคัญสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลได้ 6 หลักการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักเสรีภาพทางวิชาการ หลักความเป็นอิสระ หลักความเสมอภาค และหลักธรรมาภิบาล แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วยภารกิจ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย และแนวทางในการดำเนินงานทางด้านวิชาการของสถาบันและจัดการบริหารให้นโยบายและแนวทางดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติ การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน การดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การสร้างบรรยากาศให้อาจารย์ทำผลงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม การแสวงหาทรัพยากรและจัดสรรงบประมาณให้แก่ หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเหมาะสม บริหารบุคลากรฝ่ายวิชาการ การประสานงานกิจกรรมนักศึกษา การประสานสัมพันธ์กับบุคคล สถาบันหรือหน่วยงานภายนอกในด้านวิชาการ ทำนุบำรุงอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมให้บริการอยู่เสมอ และการพัฒนาองค์การในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, การบริหารทางวิชาการ, ระดับอุดมศึกษา

Abstract

The purpose of this article is to study the approaches to academic administration in higher education that lead to the success of higher education institutions. The study results found that: Administration of higher education institutions The objective of higher education administration is to create talented, strong, and courageous people, and encourage talented people to be the best they can be. Promote a sense of excellence within the institution. Create and promote knowledge in all aspects of society Be a thought leader, pointing out right and wrong for society, making good choices for people, society, and the world, and upholding the value of being alert to change. Principles of social responsibility Principles of academic freedom independence principle of equality and good governance. Concepts of educational management to develop the quality of education in higher education institutions. Consists of missions including policy formulation and guidelines for the academic operations of the institution and management so that such policies and guidelines are achieved in practice. Supporting and promoting teaching and learning Implementation of curriculum creation and development, creating an atmosphere for teachers to produce quality research work Promote and support academic services to society Seeking resources and allocating budgets to Agencies under responsibility Through correct and appropriate processes Manage academic personnel Coordination of student activities Coordination with people Institutions or external agencies in academics, maintain buildings, materials, equipment, and other facilities in a condition that is always ready for service. and organizational development in the correct and most appropriate way.

Keywords: Management guidelines, Academic administration, higher education.

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาอยู่ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในโลกยุคดิจิทัล (Digital Era) ดังนั้น ผู้บริหารสถาบันการศึกษา จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทุกองค์กรต้องเผชิญกับยุคโลกป่วน (Disruptive World) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สิ่งหนึ่งเข้ามาแทนที่อีกสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง รวดเร็ว ดังเช่นการเข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและจากปัจจัยคุกคาม 5 ปัจจัย ได้แก่ เทคโนโลยี ความสะดวก ความเร็ว ข้อมูล และพฤติกรรมนอกกรอบที่เข้ามาเป็นปัจจัยกระตุ้นให้โลกเปลี่ยนแปลง (พัชรภรณ์ ดวงชื่น, 2561)

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ มีความสำคัญ

เช่นเดียวกัน แต่เป็นเพียงส่วนสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องให้การสนับสนุนผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร กิจกรรมการบริหารงานวิชาการเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตรและนโยบายการบริหารของหน่วยงาน การดำเนินงานกิจกรรมทางวิชาการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ถือเป็นความจำเป็นที่คณะผู้สอนทีมงาน ต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร ร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน ตัดสินใจ ปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพและผลสำเร็จของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การบริหารจัดการศึกษาในยุคนี้ เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้โดยใช้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล อาศัยความเร็วในการสื่อสาร ต้องเรียนรู้ได้มากในเวลาอันรวดเร็ว เน้นทางออกหรือแก้ปัญหาแปลกใหม่ โดยการคิดเชิงนวัตกรรม ใช้กระบวนการคิดและแหล่งเรียนรู้หลากหลายใช้หลักบูรณาการศาสตร์ที่อุบัติขึ้นใหม่ และใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสำคัญ การเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน ในยุคดิจิทัลนี้ส่งผลให้การบริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องมีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง (ธีระ รุญเจริญ, 2563)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการบริหารสถาบันการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถาบันการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเอง ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันการศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล (Digital Era) เป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูล ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพ หรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่ทุกเวลา ซึ่งการพัฒนาการจากยุคอุตสาหกรรมมาสู่ยุคดิจิทัล ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและอินเทอร์เน็ตซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีนี้เองที่ทำให้อาจารย์และผู้เรียนของสถาบันการศึกษา สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือแม้แต่สถานที่ จุดเด่นของยุคดิจิทัลที่สำคัญ คือ การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัด และการใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ให้ทุกคนสามารถจัดเก็บ เข้าถึง ใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่ และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง (ศิริเกษม ศิริลักษณ์, 2564)

จากสภาพดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา แนวทางการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษา สู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษา สู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผลการศึกษานำไปกำหนดนโยบายและเป็นแนวทาง ในการพัฒนาการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

การบริหารสถาบันอุดมศึกษา

การบริหารงานวิชาการ เป็นการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้นมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของตลาด นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการจัดกลุ่มผู้เรียน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐหลายแห่งมุ่งเน้นการเปิดหลักสูตรใหม่ๆ ที่เรียกว่า “หลักสูตรพิเศษนอกเวลา

ราชการ” เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น หลายสถาบันอุดมศึกษามีการวางกลยุทธ์การตลาดในด้านพื้นที่เรียน ค่าหน่วยกิตจนมีข้อสังเกตว่าสถาบันอุดมศึกษามีนวัตกรรมทางหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่ๆ มากแต่อาจเพื่อสู่การแสวงหารายได้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ให้มหาวิทยาลัยผู้เรียนหรือสังคม นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเริ่มพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการสู่ระบบการสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะสถาบันในกรุงเทพฯ กับภูมิภาค นอกจากนี้ การให้การศึกษาเน้นความต้องการของชุมชนท้องถิ่น มีการประสานความร่วมมือกับธุรกิจ และสถาบันอุดมศึกษาบางแห่งได้มีการขยายรูปแบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต หรือสื่อดาวเทียมมุ่งสู่ผู้เรียนที่เป็นคนไทยในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้สนใจในท้องถิ่นห่างไกลได้เข้าศึกษา (จักรพันธ์ ชัยทัศน์, 2562)

หลักคิดทางการศึกษาที่ควรจะนำมาพัฒนาในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาประกอบด้วย ความเป็นเลิศ การเติบโตตามศักยภาพ และความเป็นผู้นำ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบริหารอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สร้างคนเก่ง คนแกร่ง และคนกล้า

ข้อนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับคน นั่นคืออุดมศึกษาต้องมีหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาคนและการสร้างและพัฒนาคนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เน้นที่การสร้างให้เป็นคนเก่งให้ได้ และเผชิญกับปัญหาและความยากลำบากในการเรียน การศึกษาค้นคว้าเป็นสำคัญในขณะเดียวกันเมื่อสร้างคนเก่งคนแกร่ง แล้วก็สร้างคนกล้าขึ้นมาด้วย ให้บัณฑิตกล้าที่จะทำความดีกล้าที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม กล้าที่จะทำในระบบสังคมอื่นๆ เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมที่เขาอยู่ให้ดีขึ้น ตลอดจนที่จะมีบทบาทความ เป็นผู้นำ โดยเหตุนี้คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากมีความรู้ดีแล้ว ยังต้องมีความเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาเพื่อนร่วมงาน และกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเก่งได้โดยโตเต็มตามศักยภาพ และมีความเป็นผู้นำ

2. ส่งเสริมให้คนเก่งให้เก่งถึงที่สุด

คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นคนที่พื้นฐานดีอยู่แล้ว คือ มีความสามารถสูงเมื่อเข้ามาในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องมีเป้าหมายให้คณาจารย์ได้เติบโตไปได้อย่างยั่งยืน คือ ให้มีโอกาสค้นคว้าทำวิจัย สร้างโอกาส เป็นกำลังใจ มีแรงผลักดันที่จะทำให้คณาจารย์ไม่หยุดอยู่กับที่

3. ส่งเสริมสำนักแห่งความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นในสถาบัน

งานวิจัยจึงเป็นงานสำคัญของประเทศ งานวิจัยจะยิ่งใหญ่ได้ต้องมีสำนักแห่งความเป็นเลิศเพื่อศึกษาค้นคว้า และค้นคว้ายิ่งๆ ขึ้นไป จนก้าวข้ามพรมแดนแห่งความเป็นผู้นำให้ได้สำนักแห่งความเป็นเลิศนี้เป็นเป้าหมายทางความรู้ที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดขึ้น ดูแลให้ดำเนินไปอย่างเป็นไปได้และเหมาะสม การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการคิดค้นคว้า และเปรียบเทียบทางวิชาการจึงต้องมีและมีอย่างสง่างามด้วย เพื่อนทางความคิด เพื่อนทางวิชาการ เพื่อนทางความก้าวหน้า ตลอดจนเพื่อนแห่งความ ผิดหวังล้มเหลว ก็มีพร้อมไปด้วยเพื่อนแห่งชัยชนะ ให้เขาก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงจุดที่เต็มตามศักยภาพของตนเอง สถาบันอุดมศึกษาเป็นที่อยู่ของผู้รู้ (Sanctuary) สภาพและบรรยากาศทำให้ผู้รู้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อผลักดันให้ก้าวหน้าถึงที่สุด และมีบรรยากาศทางบวกที่จะจูงใจให้คณาจารย์เป็น

คนเก่ง (Talent) ยิ่งๆ ขึ้นไป ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษา จึงควรมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยทำให้วัตถุประสงค์นี้ บรรลุผล มีคณาจารย์ที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นได้อยู่กับวิชาการด้านนั้นนี้เป็นวัตถุประสงค์ที่ต้องพัฒนาขึ้น เพื่อสร้างคน และความรู้เพื่อพัฒนาของประเทศ

4. สร้างและส่งเสริมความรู้ในทุกด้านของสังคม

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันแห่งความรู้ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ต้องมีหน้าที่ที่จะทำให้ สังคมเป็นสังคมแห่งความรู้ให้ได้ (Knowledge Society) เป็นสังคมที่ทุกคนมีความรู้ในทางที่จะเน้นถึง ความเป็นอาชีพของตนได้อย่างเพียงพอและพัฒนาอาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพสถาบันอุดมศึกษา ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้สถาบันต่างๆ ในสังคม ที่ต้องใช้ความรู้ ให้มีความรู้ที่ทันสมัยเป็นเลิศอยู่ ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นสมาคมการค้า สมาคมผู้จัดการ เป็นต้น ที่สำคัญ คือ สถาบันอุดมศึกษาควรมี บทบาทในการช่วยส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงตามไปกับสถาบันอุดมศึกษา จุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ การทำ ให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความรู้ก้าวหน้า ทันสมัย เป็นผู้นำทางวิชาการได้ในทุก ลักษณะ

5. เป็นผู้นำทางความคิด ชี้ถูก ชี้ผิด ให้กับสังคม

วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในที่นี่เป็นความสำคัญและจำเป็นในสังคมเพราะสังคม มอบหมาย คาดหวัง และต้องการให้สถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่ในสังคม คือ ศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง สังคมจึงคาดหวังว่าสถาบันอุดมศึกษาจะได้แบ่งปันวิชาการบทบาทในการนำ ทางความคิดในการชี้ถูกชี้ผิดในในกิจกรรมการดำเนินการประเด็นและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อเห็นเป็นปัญหา การนำเสนอแนวคิดหรือการเป็นผู้นำทางความคิดของคณาจารย์สถาบันอุดมศึกษา ต้องทำไปด้วยความถูกต้องในทางหลักวิชา ไม่ลำเอียง เข้าข้างหรือมีผลประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถ้าคณาจารย์ไม่ระวังสิ่งที่ทำจะไร้ค่าทันที สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องทันสมัยไวต่อปัญหาสังคม พร้อม ร่วมจมหัวจมท้ายกับสังคมด้วย

6. มีทางเลือกที่ดึงดูดใจให้กับคน สังคม และโลก

สืบเนื่องมาจากทางเลือกทางการศึกษา ที่จะส่งผลต่อการบริหารการศึกษา จะพบกับปัญหา และความซับซ้อนของสิ่งต่างๆ จนไม่รู้ทางออก ทางเลือก และทางที่ดึงดูดใจที่มนุษย์ควรเดินต่อไป สถาบันอุดมศึกษาควรมีคำตอบหรือทางเลือกให้ แต่ต้องเป็น “ทางเลือก” ไม่ใช่ทางบังคับ เพื่อให้ อนาคตของประเทศและสังคมเป็นไปด้วยดี บทบาทนี้เป็นบทบาทของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วย ความไม่แน่นอนไม่รู้คำตอบ ไม่รู้ทางไป ซึ่งจะมีมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจของตนเองและของโลก พร้อมกันไป บทบาทนี้ คือ การท้าทายต่อกระบวนการวิจัยแบบใหม่ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อปัญหา และองค์ความรู้ใหม่ของโลกที่กำลังมาถึงจุดเปลี่ยนของความรู้ครั้งสำคัญ

7. ผดุงคุณค่าแห่งการตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลง

สังคมไทยและสังคมโลกย่อมจะต้องเผชิญกับการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยเรียนรู้ ยอมรับ และเห็นความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเหล่านี้แล้วปรับตัวเองให้เหมาะสมและสอดคล้องอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้สำคัญ

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) มาตรา 5 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ และสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกได้

2. เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนด้านการอุดมศึกษา และต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรบุคคลของประเทศในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษารวมทั้ง ส่งเสริมให้มีการศึกษาอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและการศึกษาตลอดชีวิต

หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

มาตรา 9-12 ของพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุดมศึกษาไว้ 5 หลักการ ประกอบด้วย 1) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม 2) หลักเสรีภาพทางวิชาการ 3) หลักความเป็นอิสระ 4) หลักความเสมอภาค และ 5) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 11 สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน สังคม และประเทศ ชุมชน และสังคม มีสิทธิติดตามและตรวจสอบสถาบันอุดมศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

มาตรา 12 สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่พัฒนาความรู้ให้ทันสมัย จัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศ จัดให้มีการวิจัย การสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศ โดยรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในเรื่องต่างๆ ต่อสาธารณะ

สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม

มาตรา 13 สถาบันอุดมศึกษาพึงเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

2) หลักเสรีภาพทางวิชาการ

มาตรา 14 เสรีภาพทางวิชาการในการศึกษาวิจัย ในการเรียนการสอน และการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการตามหลักวิชา ย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหน้าที่ของปวงชนชาวไทย และศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น

การปิดกั้น คุกคาม ครอบงำ หรือจำกัดการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีกลไกที่เหมาะสมในการประกัน การให้ความช่วยเหลือ และความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ใช้เสรีภาพตามมาตรา

3) หลักความเป็นอิสระ

มาตรา 15 สถาบันอุดมศึกษาย่อมมีอิสระในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การเงิน งบประมาณ และทรัพย์สิน โดยมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา

การควบคุมและกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาจะกระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของประชาชนหรือประเทศเป็นส่วนรวม และเท่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 16 สภาวิชาชีพจะออกข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพโดยมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามิได้

4) หลักความเสมอภาค

มาตรา 17 สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด

มาตรการที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรค ส่งเสริม หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับผู้อื่น ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 18 สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดสรรงบประมาณ หรือรายได้ตามสมควร เพื่อเป็นทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่สภาสถาบันอุดมศึกษากำหนดและประกาศให้ทราบเป็นการทั่วไป

5) หลักธรรมาภิบาล

มาตรา 19 สถาบันอุดมศึกษาและบุคลากรต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาลสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีระบบควบคุมภายในและระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตและประพฤติมิชอบ

มาตรา 20 สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีประมวลจริยธรรมของนายกสถานสถาบันอุดมศึกษา กรรมการสถานสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรของสถานสถาบันอุดมศึกษา และผู้เรียนโดยมีกลไก ในการส่งเสริม ตรวจสอบ และบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ

มาตรา 21 นายกสถานสถาบันอุดมศึกษาและกรรมการสถานสถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นแบบอย่าง ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีธรรมาภิบาล

ให้สถานสถาบันอุดมศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการธรรมาภิบาลและจริยธรรม และคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง จากบุคคลซึ่งเป็นกลางและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพื่อทำหน้าที่ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับว่าด้วยธรรมาภิบาลของสถานสถาบันอุดมศึกษา

มาตรา 22 สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดพันธกิจที่มีต่อผู้เรียน บุคลากร สังคม และประเทศ โดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม และประกาศต่อสาธารณะเพื่อให้รับทราบกันอย่างกว้างขวาง

สถานสถาบันอุดมศึกษาและบุคลากร ต้องยึดถือและปฏิบัติตามพันธกิจที่ประกาศตามวรรคหนึ่ง

การกำหนดพันธกิจตามมาตรา 22 สถานสถาบันอุดมศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย และปรับปรุงพันธกิจดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศเป็นระยะ ทั้งนี้ตามที่ สถานสถาบันอุดมศึกษากำหนด

6) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระ ประมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของ ประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข (3 ท่วง 2 เงื่อนไข)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเองหรือภายในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากร แหล่งทุน วัตถุดิบ หรือสิ่งของบริการต่างๆ จากภายนอก จึงจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอควรกับสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมรวมทั้ง วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ภูมิสังคม เป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจากภายใน โดยสร้างความเข้มแข็ง ให้กับท้องถิ่นชุมชนก่อน แล้วจึงค่อยขยายเชื่อมโยงกับภายนอกอย่างเป็นขั้น ตอนตามความจำเป็น ทั้งนี้ การใช้ทรัพยากรนั้นต้องคำนึงถึงความจำเป็นสถานะของตนเองสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ว่า เหมาะสม หรือไม่โดยรักษาระดับของความพอประมาณ ไม่มากเกินไปจนเสียสภาพและต้องไม่น้อยเกินไป จนขาดแคลน หรือไม่เพียงพอที่จะดำเนินการให้เกิดประโยชน์ได้โดยการใช้อย่างมีธรรมาภิบาล รู้คุณค่าดูแลรักษา พัฒนาต่อ ยอดให้เพิ่มพูนและดียิ่งๆ ขึ้น ซึ่งการจะตัดสินว่าอยู่ในระดับพอประมาณนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่ มีอยู่และจำเป็นต้องใช้ตามที่กล่าวข้างต้น โดยอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจ และต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นไม่ทำให้สังคมเดือดร้อนและ ไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้องความเป็นจริงตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ ทั้งในระยะสั้น และในระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และส่วนรวมอย่างรอบคอบ การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย และเช่นเดียวกับการที่จะวางแผนดำเนินการ หรือจะทำอะไรอย่างสมเหตุสมผลได้นั้นต้องอาศัยความรู้รอบรู้ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในการคิดพิจารณา ตัดสินใจ โดยใช้สติปัญญาด้วยความตั้งมั่นของจิตที่มีคุณภาพในทางที่ถูกที่ควร

3. การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัว และรับมือได้อย่างทันที่ ท่วงที กล่าวโดยย่อ คือ การที่เห็นว่าทุกอย่างไม่แน่นอน มีความเป็นไปได้ที่จะแปรปรวนผันผวนเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ฉะนั้น การที่จะทำอะไรก็ตามต้องไม่เสี่ยงไม่ประมาท คิดถึงความ เป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น แล้วเตรียมตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีภูมิต้านทานที่จะคุ้มกันตัวเองได้ เตรียมวิธีการทำงานในรูปแบบต่างๆ ให้พร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จะได้สามารถดำเนินการกิจต่อไปได้โดยไม่ชุลกชุลฉับ ต้องหยุดชะงักกลางคัน และนำมาซึ่งความต่อเนื่องของการพัฒนาในระยะยาว

เงื่อนไขสำคัญพื้นฐานในการจัดการอย่างพอเพียง คือ การมีคุณธรรมกำกับความรู้ที่จะช่วยทำให้การตัดสินใจและการกระทำเป็นไปอย่างพอเพียง มีดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ ความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และเป็นประโยชน์จึงต้องมีการแสวงหาความรู้เพิ่มพูนความรู้ จัดการความรู้ต่อยอดความรู้อยู่ตลอดเวลา ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลก

1.1 ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้านโดยครอบคลุมเนื้อหา ของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสและเวลาต่างๆ

1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่างๆ เหล่านั้น ไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้วสถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การนำความรู้ และความรอบคอบมาใช้จึงต้องอาศัยความระมัดระวัง ให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

2. เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งจะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติประกอบด้วยด้าน จิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญา อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต คือ มีความขยันหมั่นเพียรอดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน และรับผิดชอบ

แนวคิดการบริหารวิชาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถาบันการศึกษาได้ มีนักวิชาการ หน่วยงานทั้งในประเทศและในต่างประเทศได้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

Sergiovanni (1995) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพนั้นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) มีโปรแกรมการเรียนหลากหลาย 3) การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) สร้างบรรยากาศที่ดีแก่ผู้เรียน 5) ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล 6) เน้นการพัฒนาบุคคล 7) จัดให้บุคลากรได้มีโอกาสเป็นผู้นำ 8) ส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 9) เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการศึกษา

Arcaro (1995) กล่าวว่า สถานศึกษาต้องพัฒนาพื้นฐานของคุณภาพจากความเชื่อและการเห็นคุณค่าของผู้ร่วมงานทุกคนในระบบการทำงาน และได้กำหนดเสาหลักแห่งคุณภาพ (Pillars of Quality) จำนวน 5 เสา ดังนี้ 1) การเน้นลูกค้า/ผู้เรียน (Customer Focus) 2) การเกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย (Total Involvement) 3) การวัด (Measurement) 4) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน (Commitment) และ 5) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Involvement) ซึ่งเสาหลักทั้ง 5 ต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันจึงจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมคุณภาพ

Sallis (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบเกี่ยวกับคุณภาพในสถานศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategies) ได้แก่ การมอบหมายงาน นโยบายคุณภาพ การวิเคราะห์องค์การ พันธกิจ แผนกลยุทธ์ และภาวะผู้นำ 2) ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ได้แก่ ระบบและวิธีการปฏิบัติประสิทธิภาพการจัดการ วัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลง 3) ทีมงาน (Teamwork) ได้แก่ การมอบอำนาจ กลุ่มของการจัดการตนเอง ประโยชน์ของคุณภาพเครื่องมือ งบประมาณที่ได้รับมอบหมาย การแก้ปัญหา และกลยุทธ์การเรียนการสอน และ 4) ลูกค้า/ผู้เรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder and Customers) ได้แก่ การประเมินตนเองสำรวจความต้องการของลูกค้า และการตรวจสอบมาตรฐาน

1. องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ

Al Al-Shafei, et al. (2015) รูปแบบที่เน้นการจัดการคุณภาพวิชาการในการเรียนการสอนได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการเปลี่ยนแปลง รูปแบบนี้ใช้หลักการการจัดการต่อไปนี้ ในอุดมศึกษา

1.1 กระบวนการเรียนการสอนควรมีความโปร่งใสและมีการบูรณาการซึ่งจะนำไปสู่ “ประสบการณ์ ในการทำงานของนักศึกษาโดยรวม”

1.2 การเรียนการสอนเป็นไปตามบทสนทนาระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ด้วยการเพิ่มขึ้นของความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางเพื่อรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ รวมถึงชุมชนลูกค้าและผู้ใช้

1.3 มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอน

1.4 ให้อาหารแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของคุณภาพของโปรแกรม รูปแบบดังกล่าวยึดตามหลักการจัดการด้านการศึกษาต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษานักวิชาการและบุคลากรทางการบริหาร (ผู้นำ) ในด้านการเรียนการสอน

2.2 วัฒนธรรมที่มีส่วนร่วม

2.3 การเรียนการสอน

2.4 ความต้องการของโปรแกรมที่เชื่อมต่อกัน

2.5 ทรัพยากรที่เพียงพอ

3. แบบจำลองการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัย แบบจำลองนี้อธิบายว่าหน้าที่หลักของการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ การศึกษาการวิจัยและชุมชนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในระดับต่างๆ ดังนั้น การปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

4. รูปแบบของมหาวิทยาลัยที่ตอบสนอง โมเดลนี้สมมุติว่าเพื่อรักษาและปรับปรุงคุณภาพในการศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาชั้นสูงต้องมีการตอบสนองและมุ่งเน้นด้านบริการ สิ่งนี้จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเป็นหุ้นส่วนใหม่ทั้งภายในและภายนอก

Blake, Mouton and William (1981) ได้เสนอองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาว่า ควรประกอบด้วยภารกิจ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานทางด้านวิชาการของสถาบันและจัดการบริหารให้นโยบายและแนวทางดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติ

2. การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน

3. การดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

4. การสร้างบรรยากาศให้อาจารย์ทำผลงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม

6. การแสวงหาทรัพยากรและจัดสรรงบประมาณให้แก่ หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเหมาะสม

7. การบริหารบุคลากรฝ่ายวิชาการ

8. การประสานงานกิจกรรมนักศึกษา

9. การประสานสัมพันธ์กับบุคคล สถาบันหรือหน่วยงานภายนอกในด้านวิชาการ

10. ทำนุบำรุงอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมให้บริการอยู่เสมอ

11. การพัฒนาองค์การในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

2. การนำองค์กร (Leadership)

National Institute of Standards and Technology (2011) ได้กำหนดองค์ประกอบด้านการนำองค์กรไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. การนำองค์กรของผู้บริหารระดับสูง (Senior Leadership) เป็นการตรวจประเมินความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงและทีมบริหารในการชี้นำและทำให้สถานศึกษายั่งยืน (Sustainability) รวมถึงการดำเนินการที่ผู้บริหารระดับสูงสื่อสารกับครูผู้สอน บุคลากรและทีมปฏิบัติงาน โดยประเมินวิธีการที่ผู้บริหารระดับสูงกำหนดและสื่อสารวิสัยทัศน์ และค่านิยมของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีผลการดำเนินการที่ดี

2. ธรรมาภิบาลและรับผิดชอบต่อสังคม (Good Governance and Societal Responsibilities) เป็นการตรวจประเมินแง่มุมที่สำคัญของระบบบริหารจัดการ (Governance System) ในสถานศึกษา และตรวจประเมินระบบการปกครองและระบบธรรมาภิบาลของสถาน ศึกษาในการจัดวางวิธีการแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะของสถานศึกษาวิธีการที่ผู้บริหารนำองค์กรโดยปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และตามกฎหมาย เป็นพฤติกรรมที่มีจริยธรรม (Ethical Behavior) ทำให้มั่นใจว่าสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดีมุ่งประสิทธิผล โดยมีการสนับสนุนต่อชุมชนตามโอกาสอย่างเหมาะสม ซึ่งในการนำองค์กรและการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความสำเร็จนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์และค่านิยมในการบริหาร

3. การวางแผนกลยุทธ์(Strategic Planning)

National Institute of Standards and Technology (2011) ได้กำหนดเกณฑ์ด้านการวางแผนกลยุทธ์ไว้ 2 ด้านดังนี้

1. การพัฒนางกลยุทธ์ (Strategy Development) เป็นการตรวจประเมินวิธีการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ของสถานศึกษารวมถึงการดำเนินการกับความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Challenges) เพื่อชี้นำและสร้างความแข็งแกร่งของผลการดำเนินการโดยรวมและต่อผู้เรียนในความสามารถการแข่งขันและความสำเร็จในอนาคต

2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) เป็นการตรวจประเมินวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการแปลงวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการ (Action Plans) เพื่อให้วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์รวมทั้งวิธีการที่สถานศึกษาตรวจประเมินความก้าวหน้าเทียบกับแผนปฏิบัติการเพื่อให้มั่นใจว่าการถ่ายทอดกลยุทธ์เพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์ (Goals)

4. การมุ่งเน้นผู้เรียน (Student Focus)

National Institute of Standards and Technology (2011) ได้กำหนดเกณฑ์ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. เสียงของผู้เรียน (Voice of the Customer) การรับฟังเสียงของนักศึกษาปัจจุบันและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีบนเว็บ และการนำเสนอเทคนิคดังกล่าวไปปรับปรุงการดำเนินงานของสถาบันได้ทันที

2. การสร้างความสัมพันธ์และความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Customer Engagement) เป็นการตรวจประเมินวิธีการที่สถานศึกษาใช้สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการกำหนดความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสามารถของสถานศึกษาในการบริการการพัฒนาโอกาสใหม่ๆ ตลอดจนเสริมสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการกล่าวถึงสถานศึกษาในทางที่ดีวิธีการที่สถานศึกษาใช้เพื่อทำความเข้าใจต่อความต้องการของผู้เรียน คือ การคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อหลักสูตรและบริการการศึกษาการใช้ประโยชน์จากข้อคิดเห็นและข้อมูลย้อนกลับของกลุ่มเป้าหมาย การลดความไม่พึงพอใจของผู้เรียนเพื่อให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

Lee, et al. (2000) ได้กล่าวถึง การดำเนินการตามหลักเกณฑ์ Malcolm Baldrige National Quality Award ในการจัดการหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการหลักสูตรจะใช้เกณฑ์การศึกษานี้เพื่อประเมินและวัดผลการปฏิบัติงานของหลักสูตรเพื่อให้เป็นเลิศในสถาบันอาชีวศึกษาฮ่องกง ในปี 1999 โดยได้กล่าวถึงด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย โดยคณะกรรมการหลักสูตรจะพยายามทำความเข้าใจกับความต้องการของนักเรียนปัจจุบันและอนาคตและผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ในหลักสูตรและการใช้อารมณ์ของกลยุทธ์การฟังและการเรียนรู้ ถึงแม้จะมีการแปลความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียหลายด้านในบริการด้านการศึกษานักเรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเองก็จำเป็นต้องมีหลักสูตรเหล่านี้ด้วย คณะกรรมการหลักสูตรจะต้องปรับสมดุลความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีส่วนได้เสีย โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ความรู้และความคาดหวังของผู้เรียน

1.1 คณะกรรมการหลักสูตรจะกำหนดความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคตเพื่อรักษาสภาพอากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกคน

1.2 คณะกรรมการหลักสูตรจะกำหนดและคาดการณ์ความต้องการและความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับผู้เรียนในอนาคต โดยจะคำนึงถึงข้อมูลต่อไปนี้ ข้อมูลประชากรและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้สำเร็จการศึกษาในสถานที่ทำงานหรือสถาบันอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงความต้องการของท้องถิ่นและทั่วโลก

2. ความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษาและผู้มีส่วนได้เสียและการเพิ่มความสัมพันธ์

2.1 คณะกรรมการหลักสูตรจะระบุและเพิ่มความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างความสัมพันธ์เพื่อปรับปรุงบริการด้านการศึกษาและเพื่อสนับสนุนการวางแผนที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน ของการสร้างความสัมพันธ์ คือ ความต้องการในการเข้าถึงแบบปกติและพิเศษ ติดตามผลเชิงรุกกับผู้มีส่วนได้เสีย มาตรการสำคัญหรือตัวชี้วัดที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพของความสัมพันธ์ที่สำคัญ

และคณะกรรมการหลักสูตรพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในการทำตามวัตถุประสงค์ทั่วไป

2.2 คณะกรรมการหลักสูตรจะประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนความไม่พอใจในการปรับปรุงบริการด้านการศึกษาและการสนับสนุนของคณะกรรมการหลักสูตร

การวิเคราะห์

1. การบริหารสถาบันอุดมศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการบริหารอุดมศึกษา ไว้ดังนี้

1. สร้างคนเก่ง คนแกร่ง และคนกล้า อุดมศึกษาต้องมีหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาคน และการสร้างและพัฒนาคนอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เน้นที่การสร้างให้เป็นคนเก่งให้ได้ และเผชิญกับปัญหาและความยากลำบากในการเรียน

2. ส่งเสริมให้คนเก่งให้เก่งถึงที่สุด คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นคนที่พื้นฐานดีอยู่แล้ว คือ มีความสามารถสูงเมื่อเข้ามาในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องมีเป้าหมายให้คณาจารย์ได้เติบโตไปได้อย่างยั่งยืน คือ ให้มีโอกาสดันคว้าทำวิจัย สร้างโอกาส เป็นกำลังใจ มีแรงผลักดันที่จะทำให้คณาจารย์ไม่หยุดอยู่กับที่

3. ส่งเสริมสำนักแห่งความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นในสถาบัน

4. สร้างและส่งเสริมความรู้ในทุกด้านของสังคม สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันแห่งความรู้ ความเข้าใจในวิชาการต่างๆ ต้องมีหน้าที่ที่จะทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งความรู้ให้ได้

5. เป็นผู้นำทางความคิด ชี้ถูก ชี้ผิด ให้กับสังคม วัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในที่นี้ เป็นความสำคัญและจำเป็นในสังคมเพราะสังคมมอบหมาย คาดหวัง และต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาทำหน้าที่ในสังคม คือ ศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง สังคมจึงคาดหวังว่าสถาบันอุดมศึกษาจะได้แบ่งปันวิชาการบทบาทในการนำทางความคิดในการชี้ถูกชี้ผิดในในกิจกรรมการดำเนินการประเด็น และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อเห็นเป็นปัญหาการนำเสนอแนวคิดหรือการเป็นผู้นำทางความคิดของคณาจารย์สถาบันอุดมศึกษา ต้องทำไปด้วยความถูกต้องในทางหลักวิชา

6. มีทางเลือกที่ดีงามให้กับคน สังคม และโลกจะพบกับปัญหาและความซับซ้อนของสิ่งต่างๆ จนไม่รู้ทางออก ทางเลือก และทางที่ดีงามที่มนุษย์ควรเดินต่อไป สถาบันอุดมศึกษาควรมีคำตอบหรือทางเลือกให้ แต่ต้องเป็นทางเลือกไม่ใช่ทางบังคับ เพื่อให้อนาคตของประเทศและสังคมเป็นไปด้วยดี

7. ผดุงคุณค่าแห่งการตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลง สังคมไทยและสังคมโลกย่อมจะต้องเผชิญกับการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คนไทยเรียนรู้ ยอมรับ และเห็นความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเหล่านี้แล้วปรับตัวเองให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นพลเมืองดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ
2. เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะในยุคดิจิทัล มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
3. เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

2. หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

หลักการสำคัญสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลได้ 6 หลักการ ได้แก่ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม 3) หลักเสรีภาพทางวิชาการ 4) หลักความเป็นอิสระ 5) หลักความเสมอภาค และ 6) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารงานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจที่สถาบันได้กำหนดไว้ โดยยึดหลักความพอประมาณ มีหลักการตัดสินใจที่มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

2. หลักความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์และบุคลากรให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม และพึงเป็นแบบอย่างให้แก่สังคม

3. หลักเสรีภาพทางวิชาการ สถาบันอุดมศึกษามีเสรีภาพทางวิชาการในการวิจัยการเรียนการสอน และการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการตามหลักวิชา โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย หน้าที่ปวงชนของชาวไทย และศีลธรรมอันดี

4. หลักความเป็นอิสระ สถาบันอุดมศึกษาย่อมมีอิสระในการจัดการเรียนการสอนการวิจัย การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การเงิน งบประมาณ และทรัพย์สิน ทั้งนี้ต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

5. หลักความเสมอภาค สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

6. หลักธรรมาภิบาล สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีระบบควบคุมภายในและระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและขจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตประพฤติดมิชอบ

3. แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา

องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาว่า ประกอบด้วยภารกิจ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานทางด้านวิชาการของสถาบันและจัดการบริหารให้นโยบายและแนวทางดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติ

2. การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอน
3. การดำเนินการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
4. การสร้างบรรยากาศให้อาจารย์ทำผลงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ
5. การส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม
6. การแสวงหาทรัพยากรและจัดสรรงบประมาณให้แก่ หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเหมาะสม
7. การบริหารบุคลากรฝ่ายวิชาการ
8. การประสานงานกิจกรรมนักศึกษา
9. การประสานสัมพันธ์กับบุคคล สถาบันหรือหน่วยงานภายนอกในด้านวิชาการ
10. ทำนุบำรุงอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมให้บริการอยู่เสมอ
11. การพัฒนาองค์การในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

บทสรุป

แนวทางการบริหารทางวิชาการระดับอุดมศึกษาสู่ความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์ของการบริหารอุดมศึกษา ได้แก่ สร้างคนเก่ง คนแกร่ง และคนกล้า ส่งเสริมให้คนเก่งให้เก่งถึงที่สุด ส่งเสริมสำนักแห่งความเป็นเลิศให้เกิดขึ้นในสถาบัน สร้างและส่งเสริมความรู้ในทุกด้านของสังคมเป็นผู้นำทางความคิด ชี้ถูก ชี้ผิด ให้กับสังคม มีทางเลือกที่ดีงามให้กับคน สังคมและโลก และผดุงคุณค่าแห่งการตื่นตัวในการเปลี่ยนแปลง โดยมีวัตถุประสงค์ของการบริหารสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะที่จำเป็น เป็นพลเมืองดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ พัฒนาบุคคลให้มีทักษะในยุคดิจิทัล มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และพัฒนาเยาวชนให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ และหลักการสำคัญสำหรับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลได้ 6 หลักการ ได้แก่ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม 3) หลักเสรีภาพทางวิชาการ 4) หลักความเป็นอิสระ 5) หลักความเสมอภาค และ 6) หลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จักรพันธ์ ชัยทัศน์. (2562). *รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา เอกชน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา.*

- ธีระ รุญเจริญ. (2563). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา: ยุคปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (1 พฤษภาคม 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 (ตอนที่ 57 ก)
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2561). ผู้นำองค์กรในโลก VUCA. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 24(3), 450-458.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2560). *การศึกษาไทย 4.0 โรงเรียนผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริเกษม ศิริลักษณ์. (2564). *รูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Al Al-Shafei, Bin Abdulrahman K, Al-Qumaizi KI & El-Mardi AS. (2015). Developing a generic model for total quality management in higher education in Saudi Arabia. *Journal Medical Teacher*, 37. S1-S4.
- Arcaro, J. S. (1995). *Quality In Education: An Implementation Handbook*. Florida, Delray Beach: St. Blake, R.R., Mouton J. S. and William M.S. (1981). *Academic Administrator Grid*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Lee S.F., Lo K.K., Leung R.F. and Ko A.S.O. (2000). Strategy formulation framework for vocational education: integrating SWOT analysis, balanced scorecard, QFD methodology and MBNQA education criteria. *Managerial Auditing Journal*, 15(8), 407-423.
- National Institute of Standards and Technology. (2011). *Baldrige education criteria for performance excellence*. [Online]. Retrieved from: http://www.en.mahidol.ac.th/thai/policy/edpex/edu_criteria_2011_2012.pdf [8 September 2023].
- Sallis, E. (2002). *Total quality management in education*. 3rd ed. London: Kogan Page.
- Sergiovanni, T.J. (1995). The principal ship. *A reflective practice perspective*, 3.

การบริโภคปัจจัย 4 ของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยม

The 4 Requisites Consumption of the Thai Consumerism Groups

¹พระครูภักตติสาร, ²พระสุเทพ สุตธมโม

¹Phrakhruphattharakittisan, ²Phra Suthep Sutatammo

¹สำนักเรียนวัดสัปรสเทศ

²นิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Sappassaet Temple School

²Student of Program in Buddhism, Suphanburi Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²Corresponding author, e-mail: wongjun1976@gmail.com

Received: December 02, 2023; Revised: December 23, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

การบริโภคการใช้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการกินการใช้สอยเครื่องมือ เสื้อผ้าที่เราสวมใส่ ยารักษาโรค พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติให้หมดไปให้ล่องไป สิ่งต่างๆ ที่เราใช้หรือบริโภคนี้ก็คือการใช้ปัจจัยหรือการบริโภค 4 ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถ้าหากว่าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปอาจทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ขาดสมดุลหรือประสบปัญหาได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถส่งผลได้ในระดับประเทศ

ปัจจุบันคนไทยมีลักษณะการบริโภคในรูปแบบของความสะดวกสบาย ซึ่งเป็นการบริโภคที่ไม่ได้คิดถึงผลกระทบที่จะตามมาในภายหลัง เป็นการบริโภคแบบการบริโภคนิยม ตามกระแสของสังคม ซึ่งผู้ผลิตพยายามผลักดันให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันมีสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยในการบริโภคเพิ่มมากขึ้น บางสิ่งบางอย่างก็ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นเพียงเพื่อเป็นไปตามกระแสของสังคมที่นับวันยังเป็นความต้องการวัตถุภายนอกที่สิ้นเปลืองไปโดยใช้เหตุซึ่งไม่คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งกับตนเองและผู้อื่น

คำสำคัญ: การบริโภค, ปัจจัย 4, กลุ่มบริโภคนิยม

Abstract

The 4 requisites consumption of the Thai consumerism groups. The consuming and using in various forms, including eating, using tools, clothes, medicines, energy, natural

resources until everything is done or run out. All of these things that we use or consume are the 4 requisites which are all necessary for human life. If there is a lack of something it can cause an imbalance for human life and it can be confronted with a problem and these problems can have consequences at the national level.

Nowadays, Thai people have a convenient consumption style which is a consumption regardless of the consequences afterwards and also it is a consumerism, according to the trend of society moreover the manufacturers try to push demands according to their own needs. In order to increase more production. Nowadays, there are more things that are factors in consumption. Some things aren't necessary and just follow the trend of society that is increasingly demanding externally wasteful objects regardless of the impact that will occur both on oneself and others.

Keywords: consumption, 4 requisites, consumerism group.

บทนำ

การดำเนินชีวิตเพื่อให้ดำรงอยู่อย่างมีความสุขในสมัยปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม ต่างมุ่งเน้นและแสวงหาความสุข สบายเพื่อให้บังเกิดมีขึ้นกับชีวิตตัวเอง ด้วยเหตุที่มนุษย์ยังมีความต้องการในเรื่องต่างๆ ยังมีความทะยานอยากได้เพื่อให้มี จึงส่งผลแก่ตัวมนุษย์ให้มีความต้องการในปัจจุบัน 4 ซึ่งจะช่วยให้ชีวิตสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการอาศัยปัจจัย 4 คือ (1) ความต้องการในเรื่องของอาหาร เพื่อเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต (2) ความต้องการที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันแสงแดด ลม ฝนหรือภัยต่างๆ (3) ความต้องการเครื่องนุ่งห่ม เพื่อปกปิดร่างกาย (4) ความต้องการการรักษาโรค เพื่อดูแลรักษาในยามที่เจ็บป่วย (ที.ปา. (ไทย) 11/182/112, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในปัจจุบันการบริโภค การใช้สอยของมนุษย์ ไม่ได้เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการเพียงเพื่อความ ต้องการของมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นไปเพื่อความต้องการในทางด้านการสนองความอยากได้ อยากมีให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มนุษย์กลายเป็นทาสของวัตถุ การบริโภคจึงไม่รู้จักพอ ไม่มีขอบเขตเกินเลยความจำเป็น จนกลายเป็นการทำลายทรัพยากรและธรรมชาติต่างๆ ทำให้สภาวะแวดล้อมเสียความสมดุล ตั้งแต่ในระดับชุมชน สังคมเมือง ประเทศจนกระทั่งระดับโลก ที่เกิดเป็นปัญหาให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน จนเกิดเป็นความแตกต่าง เหลื่อมล้ำในการดำเนินชีวิตระหว่างฐานะของคนร่ำรวยและคนจน หรือระหว่างประเทศ หากเราได้มองย้อนกลับไปถึงการดำรงชีวิตและการบริโภคแบบดั้งเดิมของมนุษย์ในยุคก่อน เราจะเห็นว่า การบริโภคจะมีเป้าหมายการบริโภคที่เป็นความต้องการตามธรรมชาติเพียงเท่านั้น มิได้มีความคิดที่จะล่วงละเมิดทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ได้มาครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ของตัวเอง การบริโภค การใช้สอยเป็นไปเพื่อการแบ่งปันมองในแง่ของความเป็นส่วนรวมมากกว่าการให้ได้มาเป็นของตนเอง

ซึ่งจะเห็นได้ว่าในสังคมเช่นนี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งปันแบ่งปัน ไม่สะสมหรือครอบครองไว้เป็นของส่วนตัว ในขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปพัฒนาขึ้น มนุษย์จึงมีเป้าหมายในการบริโภค

ที่เปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยความต้องการที่ส่งผลมาจากการพัฒนาต่างๆ มนุษย์จึงมีความต้องการที่จะครอบครองเพื่อเป็นกรรมสิทธิ์ อยากได้อะไรก็มีเพิ่มขึ้นจนลืมนึกว่าพอดี ยิ่งในปัจจุบันการพัฒนาของโลกดำเนินไปด้วยความรวดเร็วในเรื่องของการแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์ การตลาดทำให้มนุษย์ต้องการเงินทอง ความร่ำรวย จึงทำให้สิ่งนี้เข้ามาแทนที่การช่วยเหลือแบ่งปัน ด้วยเหตุของการที่มนุษย์ถูกสิ่งยั่วยุที่เป็นวัตถุ จึงเกิดการบริโภคที่ไร้ขีดจำกัด และได้กลายมาเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิต บ่งบอกถึงความเจริญความสำเร็จของตัวบุคคล การบริโภคนิยมได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตและเข้ามาแทนที่ในความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่างๆ (พระเปื้อน ปันหนึ่งเพชร, 2544: 1)

ความหมายของบริโภคนิยม

บริโภคนิยม ความหมายโดยทั่วไปได้มีการอธิบายว่า คือ พฤติกรรมของมนุษย์หรือบุคคลที่ลอกเลียนแบบตามแฟชั่น ตามความนิยมในสังคมในด้านต่างๆ เช่น ในเรื่องสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันที่เป็น ประเภที่ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค หรือที่เราเรียกว่าปัจจัย 4 ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์ และอื่นๆ รวมทั้งการลอกเลียนแบบตามแฟชั่น ตามกระแสสังคม ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เป็นผลมาจากการโฆษณาที่เราได้พบเห็นจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์หรือตามนิตยสารต่างๆ เพื่อต้องการกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีความสนใจที่จะซื้อสินค้าที่โฆษณา

ความหมายบริโภคนิยมเป็นคำที่ใช้กันทางวิชาการและในทางสังคมทางวิชาการ ซึ่งหมายถึง ทฤษฎีที่บอกว่ายังมีการบริโภคมามากขึ้นเพียงใดก็ยิ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจทางสังคม ซึ่งมีการใช้คำนี้ค่อนข้างไปในทางลบเพื่อบอกถึง “ลัทธิบริโภคนิยม” หรือที่บางคนเรียกว่า “ลัทธิบ้าบริโภค” กลุ่มคนที่ใช้คำนี้ในทางลบเป็นขบวนการป้องกันผู้บริโภคจากการเอาเปรียบล่อลวงหลอกลวงและครอบงำของผู้ผลิตที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543: 92) ได้ให้ความเห็นว่า บริโภคนิยม คือ การที่คนซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็น เพราะการซื้อสินค้านั้นทำให้มีความสุขและจะเปลี่ยนไปเป็นผู้มีความกระหายความต้องการที่ไม่รู้จักความพอดี ฯลฯ ลัทธิบริโภคนิยม จึงหมายถึงวิธีการของผู้แสวงหาความสุขและวิธีการของการมีความสุขกับวัตถุภายนอก โดยที่ความสุขเหล่านั้น คือ ความสุขที่มาจากวัตถุภายนอกอันมาจากความต้องการที่เกิดจากตัณหาจากตัวมนุษย์ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่า ตัณหาไม่มีสิ้นสุดไม่สามารถทำให้พอใจได้อย่างแท้จริงแต่จะมีเพิ่ม มากขึ้น ก่อเกิดเป็นค่านิยมของสังคมให้เป็นไปเพื่อสนองตัณหาของตน

พระไพศาล วิสาโล (2561, [ออนไลน์], 1 มีนาคม 2561) ได้ให้ความหมายของบริโภคนิยมไว้ 4 ความหมาย คือ ความหมายแรก หมายถึง ค่านิยมหรือแบบแผนที่ผู้บริโภคเพียงอย่างเดียวไม่ผลิตความหมายที่สอง คือ ค่านิยมใฝ่เสพ มากกว่าใฝ่ผลิตหรืออยากได้มากกว่าอยากทำ คือ ความนิยมที่จะเป็นแต่ผู้ใช่มากกว่าผู้ผลิต ความหมายที่สาม คือ ค่านิยมที่ใช้เงินเพื่อบรรลุนิยามความต้องการแทนที่จะลงมือลงแรง ซึ่งสืบเนื่องจากความหมายที่สอง คือ อยากได้แต่ไม่อยากทำใช้เงินในการตอบสนองความต้องการ

ใช้เงินในการแก้ปัญหา ความหมายที่สี่ คือ ความคิด ความเชื่อว่าคุณสมบัติของการบริโภคทำให้เกิดความโลภ ในการสะสมเพื่อจะให้ได้มีความสุขอยู่ตลอดเวลา

ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม (2561, [ออนไลน์], 22 มกราคม 2561) ได้ให้ความหมายของบริโภคนิยมไว้ว่าหมายถึงการซื้อตามความพอใจจะมีเหตุผลที่จะซื้อ หรือบริโภคทั้งที่ไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน เช่น เรื่องการกิน กินได้โดยที่ไม่รู้จักประมาณไม่จำกัดมือหรือการใช้สอย ซื้อได้ตลอดที่ต้องการ หาเหตุผลที่จะซื้อได้ตลอด

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) (2536: 116) ได้ให้ความหมายของบริโภคนิยมว่าหมายถึง วัฒนธรรมแบบหนึ่งที่ยินยอมการบริโภคอย่างไม่ยั้งคิดว่าจะมีผลกระทบอย่างไรทั้งกับตนเองและผู้อื่น เพียงสนองความต้องการตัวเองก็พอแล้ว เช่น การใช้จ่ายเพียงบริโภคเพื่อเอาไว้อวดคนอื่นว่าตนเองมี

จากการศึกษาแนวคิดของผู้ที่ให้ความหมายของบริโภคนิยมไว้ สันเกตว่าบริโภคนิยม หมายถึงวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมในการใช้สอยหรือบริโภคเกินความจำเป็น จนส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นคิดเพียงแต่ความสบายของตนเอง ไม่ว่าจะต้องเสียเท่าไรขอให้ตัวเองสะดวก สบายเอาไว้ก่อนจนไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา

แนวคิดการเกิดของระบบบริโภคนิยม

แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุนิยม

วัตถุนิยมเกิดจากการพื้นฐานของค่านิยม การให้ความสำคัญกับสิ่งที่ชื่นชอบพอใจในวัตถุนั้นๆ ค่านิยมมีอยู่หลายประการ การให้คุณค่ากับวัตถุก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่านิยมที่เรียกว่า ค่านิยมทางวัตถุ การติดอยู่ในความต้องการกับสิ่งนั้นๆ เช่น การติดในรสชาติอาหารที่อร่อย ต้องมีเครื่องปรับอากาศเพื่อความเย็นสบาย การใช้รถหรูมีราคาเพราะว่าไปไหนมาไหนสะดวกสบาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 758) ได้ให้ความหมายวัตถุนิยมไว้ว่า ทฤษฎีหรือความเชื่อของการให้คุณค่าแก่สิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

ศรีศักร วัลลิโภดม (2544: 19) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุนิยมไว้ว่า การรับเอาสิ่งใหม่จากภายนอกเข้ามาเป็นค่านิยมของการมีหน้ามีตา มีชื่อเสียง เป็นสำคัญความต้องการเหล่านี้เป็นเรื่องของวัตถุนิยม อำนาจของวัตถุนิยมเข้าได้ดีกับระบบของทุนนิยมของไทยเราที่นิยมความมีหน้ามีตาที่สืบต่อกันมาทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อความร่ำรวย แสวงหาผลประโยชน์เข้าหาตัวเองเป็นหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทองและความเจริญทางเศรษฐกิจ คือ นโยบายที่สำคัญที่สุดของบ้านเมือง เพราะถือกันแต่เพียงว่า เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นคนที่มีเงินใช้ มีการเป็นอยู่ที่ดีกินดีขึ้นเป็นเงาตามตัวทั้งหมดเป็นเรื่องของวัตถุนิยมทั้งสิ้น

แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2545: 221) เน้นในเรื่องของมนุษย์ที่ให้ความสำคัญในด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ จนตกเป็นทาสของวัตถุอยู่ในกระแสของความเปลี่ยนแปลงหลงระเหิดกับรูป เสียง กลิ่น รสและสิ่งที่ชอบ ถูกใจ ที่มากระทบกับตา หู จมูก ลิ้น กายของตน พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าการกระทำอย่างนี้ไม่ถูกต้องเพราะทำให้มนุษย์มัวเมา และเป็นทาสของวัตถุ ไม่พัฒนาตนเอง แต่ต้องหาสิ่งต่างๆ ที่เป็นวัตถุภายนอก ก็คือรูป เสียง รส เป็นต้น มาบำเรอ ตา หู จมูก ลิ้น ของตน เราก็จะเป็นสุขได้

ก็ต่อเมื่อได้รับสิ่งเหล่านี้ ความสุขของคนเราขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ เราก็ต้องตกเป็นทาสของวัตถุชีวิตของคนในแง่ส่วนตัวก็ไม่ใช่อิสระและในแง่ของสังคม ในเมื่อทุกคนมุ่งสิ่งต่างๆ เพื่อมาบำเรอ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เพื่อให้เกิดความสุขก็เกิดการเบียดเบียน แย่งชิงข่มเหงกันเพื่อการครอบครอง พระพุทธองค์ตรัสถึงการแสวงหาความสุขโดยอิงอาศัยวัตถุว่า ได้แก่ สามิสสุข คือ ความสุขที่เกิดขึ้นโดยอาศัยามิส (สิ่งที่จับต้องได้หรือวัตถุ) และพระองค์ก็ทรงไม่สรรเสริญความสุขอย่างนี้เพราะมีโทษต่อตนเองและสังคมไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาและพ้นทุกข์ได้

พุทธทาสภิกขุ (2539: 71) ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัตถุนิยมในบทความเรื่องการนำเอาโลกออกเสียจากวัตถุนิยมว่า อุปกรณ์แห่งวัตถุนิยมนี้มีความอร่อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิว สำหรับประเภทของวัตถุนิยม พุทธทาสภิกขุได้แบ่งลักษณะของวัตถุนิยมออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. เรื่องกิน เป็นเรื่องอร่อยทางลิ้น ซึ่งหมายความว่าถึงสำหรับกินเหยื่อไม่ใช่กินอาหารแต่กินเลสมัน ไม่กินอาหารอย่างนั้นมันต้องการจะกินเหยื่อต้องการได้เหยื่อที่มากระตุ้นความรู้สึกของระบบประสาทอันรุนแรงเรียกว่า กินเหยื่อ ความจริงเป็นทางในการส่งเสริมกิเลส

2. เรื่องกาม เป็นวัตถุนิยมไม่ใช่เรื่องของการสืบพันธุ์โดยบริสุทธิ์ แต่มีความหมายที่อธิบายได้ว่า ธรรมชาติต้องการให้มีการสืบพันธุ์โดยบริสุทธิ์ แต่มนุษย์ก็ไม่พอใจในเรื่องสืบพันธุ์บริสุทธิ์ ต้องการเหยื่อล่อที่ธรรมชาติปะหน้าไว้หลอกลวงให้เป็นค่าจ้าง คือ ความรู้สึกทางเพศที่เรียกว่า กาม ก็คิดที่จะบริการให้ ยิ่งๆ ขึ้นไป แล้วก็รังเกียจการสืบพันธุ์ แค่นี้ อย่างนั้นส่วนมากก็ไม่พ้นไปจากการตกเป็นเหยื่อของกาม

3. เรื่องเกียรติ ซึ่งไม่ใช่เป็นเรื่องของนามธรรมอันบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ แต่เป็นเครื่องมือที่ต้องการจะมีไว้สำหรับแสวงหาวัตถุต่างกับเกียรติทั่วไป คือ เป็นการแสวงหาวัตถุไม่ใช่ได้เพียงชื่อเสียงอันบริสุทธิ์แต่เป็นเกียรติที่มีไว้ในลักษณะเป็นอำนาจที่จะกวาดเอาวัตถุมาทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม นอกจากนี้พุทธทาสภิกขุยังได้ให้ความหมายของวัตถุนิยมไว้อีก 3 นัยคือ

(1) วัตถุนิยม คือ การลุ่มหลงรสร้อยของวัตถุบูชา รสร้อยของวัตถุเพราะมันง่าย อายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีสมรรถภาพสูงขึ้นก็ชวนให้ลุ่มหลงในรสร้อย ทางวัตถุ คือ ไปบูชารสร้อยของวัตถุนิยมนี้เรียกว่า “วัตถุนิยม”

(2) การบำรุงบำเรอด้วยวัตถุให้มีความสุขสบายทำให้คนเป็นวัตถุนิยม มนุษย์ส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมพวกหนึ่งลงลึกไปถึงรสร้อยของกามารมณ์ก็เป็นวัตถุนิยม พวกหนึ่งเอาแต่ความสุขสบายทางกายเพียงมีห้องปรับอากาศ หรือมีรถที่อำนวยความสะดวกสบายแล้วก็พอใจหลงใหล นี้เรียกว่า “วัตถุนิยม” (พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), 2536: 119)

(3) คนที่รู้จักแต่ความงามของวัตถุไม่รู้จักความงามทางด้านจิตใจหรือรู้จักค่านิยมในทางวัตถุไม่รู้จักค่านิยมในทางจิตใจ รู้จักแต่ความงามและค่านิยมแต่ในทางวัตถุภาวะอย่างนี้เรียกว่า วัตถุนิยม

จากแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ พอสรุปได้ว่าความหมายของวัตถุนิยมแบ่งออกเป็น 3 นัย คือ นัยที่หนึ่ง หมายถึง การลุ่มหลงรสชาติของวัตถุ นัยที่สอง หมายถึง ความต้องการ สะดวกสบายทางกาย นัยที่สาม หมายถึง มีความหมายตรงกับพจนานุกรมและนักปราชญ์หลายๆ ท่าน หมายถึง การให้คุณค่า

ทางวัตถุหรือทางกายมากกว่าจิตใจ จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ วัตถุนิยมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัตถุนิยม คือ การที่มนุษย์ให้คุณค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจและใช้ชีวิต ภายใต้วัตถุบริโภควัตถุนั้นโดยความเป็นทาส โดยไม่คำนึงผลกระทบต่อตนเองและสังคม และ เมื่อมนุษย์มีความคิดในการแสวงหาวัตถุเพื่อมาบริโภค การบริโภควัตถุนั้นก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การบริโภควัตถุที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราเรียกว่า วัฒนธรรมการบริโภคนั้นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมบริโภคนิยม

ในแต่ละสังคมมีประวัติความเป็นมา การเป็นอยู่ การดำรงชีวิต กฎเกณฑ์ ความเชื่อที่แตกต่างกันไปและมีบางสิ่งที่คล้ายกันบ้าง วิธีเช่นนี้เราเรียกว่าวัฒนธรรม บริโภคโดยทั่วไป หมายถึง การกินรับประทาน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า กิน ใช้สอย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 464) แต่ถ้าเอาคำว่า นิยมมาเติมท้าย คือ บริโภคนิยม จึงมีความหมายพิเศษขึ้นนักวิชาการทั่วไปกล่าวว่า หมายถึง การให้คุณค่ากับการใช้สอยเสพบริโภควัตถุ เพื่อที่จะได้รับความสุข และฝากความสุข ทั้งสิ่งที่จับต้องได้และไม่ได้ขึ้นขึ้นตรงกับการบริโภค

พุทธทาสภิกขุ (2539: 73) กล่าวว่า การบริโภคในลักษณะของการสนองความต้องการของผู้เสพได้ บริโภคได้ เสพเยอะ และมุ่งไปที่การสนองตา หู จมูก ลิ้น กาย ในด้านความรู้สึก เช่น ความสนุกสนาน เรียกว่า บริโภคนิยม ซึ่งมุ่งหาความสุขจากการเสพบริโภคและท่านยังให้ความหมายว่า ค่านิยมเสพติด บริโภค หมายถึง ความเห็นแก่ความง่ายสะดวกสบายเป็นนักเสพบริโภคเอาแต่ความสนุกสนาน รวมถึงค่านิยมที่ชอบโก้เก๋เอาพฤติกรรมเสพบริโภคมาอวดกัน ไม่เป็นนักผลิต ไม่ขยัน ไม่สู้งาน

ดังนั้น การบริโภคนิยม คือ เป้าหมายของชีวิตที่จะหาสิ่งเสพเพื่อบริโภคให้มากที่สุดเพื่อความไพบุลย์ของชีวิต อิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยมทำให้ผู้คนถนัดติดอยู่ในวัฏจักรดังกล่าวมากขึ้น บริโภคนิยมมีเสน่ห์ที่หยิบยื่นความหลากหลายและสะดวกสบายให้จนผู้คนตอบสนองจิตส่วนลึกที่ต้องการความมั่นคงปรารถนาถาวรตามไปด้วย แม้จะเป็นมายาภาพแต่สามารถดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาบริโภคนิยมและทุ่มเทให้กับมันไม่ต่างจากศาสนิกผู้เปี่ยมด้วยศรัทธา

กุลลีนี มุทธากลิน (2541: 65) กล่าวว่า ปรากฏการณ์ของบริโภคนิยมในสังคมที่เน้นให้มนุษย์ตั้งเป้าหมายของความสุขและชีวิตของตนไว้กับการบริโภคให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยการขึ้นของกระบวนการโฆษณาการตลาด การขาย และระบบการสื่อสารมวลชน ที่ทันสมัยซึ่งแพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว

สิริพร สมบูรณ์บุรณะ (2536: 123) กล่าวว่า การใช้เงินตราเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนวัตถุนิยมค่าที่คนต้องการนั้นไม่ว่าการนำมาใช้กินเสพอาจจะเรียกรวมกันว่าการบริโภค ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อให้เกิดความอึดทั้งทางด้านจิตใจและกาย ซึ่งการบริโภคนิยมใช้สิ่งที่เกิดขึ้นเพียงสนองความต้องการของร่างกายเท่านั้น แต่รวมไปถึงความต้องการด้านอื่นๆ ด้วย ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม กฎเกณฑ์ ประเพณีจนกลายเป็นวัฒนธรรม

การบริโภคนิยมเชิงสัญลักษณ์เมื่อพิจารณาในมิติของอำนาจแล้วเป็นกระบวนการครอบงำรูปแบบหนึ่ง เศรษฐศาสตร์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริโภคนิยมในนัยยะทางสังคมว่า การบริโภคนิยม บริโภคไม่ใช่แค่บริโภคเพื่อสุขภาพหรือเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังเป็นบริโภคนิยมเพื่อแสดงสัญลักษณ์ทางสังคม เช่น การนั่งรถเบนซ์เพื่อแสดงความร่ำรวย ฟังเพลงฝรั่งเพื่อแสดงความทันสมัย ความหัวสูงเรียนปริญญาโท เพื่อให้ได้ปริญญาบัตรมาแสดงฐานะทางสังคม (ไม่ใช่เพื่อแสวงหา ความรู้ที่แท้จริง) (ปรีชา บุญศรีตัน, [ออนไลน์], 12 มกราคม 2561)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคนิยมเชิงสัญลักษณ์ในบทความเรื่องพุทธจริยศาสตร์กับทางเลือกในยุคบริโภคนิยม ได้กล่าวไว้ว่า โดยส่วนใหญ่ปัญหาของมนุษย์ คือ ไม่สามารถทำให้จิตใจสงบนิ่ง แม้ว่าชีวิตจะไม่มีสิ่งใดมารบกวนบีบคั้น ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาในระดับพื้นฐานที่รบกวนจิตใจจนรู้สึกโดดเดี่ยว จึงปรารถนาพาตัวเองเข้าร่วมอยู่กลางฝูงชนไม่ว่าในพิธีกรรมทางศาสนา ในรายการคอนเสิร์ตในกลุ่ม ประทับใจความรู้สึกดังกล่าวได้เกิดขึ้นเพราะตัวตนของแต่ละคนได้รวมหายไปกับตัวตนที่ยิ่งใหญ่กว่าทำให้รู้สึกมั่นคงขึ้น ขณะเดียวกันความทุกข์ที่เกาะกุมตัวตนของแต่ละคนก็เลือนหายไปด้วยแต่ปัญหาเรื่องตัวตนของมนุษย์ลุ่มลึกและซับซ้อนกว่านั้น

จะเห็นได้ว่า การบริโภคนิยมของมนุษย์ที่มีวัตถุนิยมเป็นพื้นฐานจนกลายเป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยม ผู้บริโภคนิยมไม่ได้บริโภคเพื่อความจำเป็นแก่การดำรงชีพ แต่เป็นการบริโภคเพื่อต้องการความสะดวกสบายโก้เก๋ หลงใหลภายใต้อำนาจของวัตถุ นำวัตถุนั้นๆ มาปรนเปรอร่างกายเพื่อความ สนุกสนานและนัยทางการบริโภคเชิงบริโภคนิยม การบริโภคนิยมยังมีความหมายที่ลึกซึ้งทางสังคมและ จิตใจนั่นคือการบริโภคนิยมที่พยายามสืบทอดความเป็นตัวตนโดยสื่อผ่านทางวัตถุ ฉะนั้น การบริโภคนิยมเชิงสัญลักษณ์จึงไม่สามารถแยกออกจากวัตถุนิยมและวัฒนธรรมบริโภคนิยมได้จากแนวคิดที่ผ่านมา พอสรุปได้ว่าทัศนะเกี่ยวกับการบริโภคนิยมเชิงสัญลักษณ์เมื่อสังเคราะห์แล้วมี 2 นัย คือ (1) นัยด้านชนชั้นทางสังคม ของผู้บริโภคนิยม และ (2) นัยด้านความเป็นตัวตนของผู้บริโภคนิยม

ประเภทของการบริโภคนิยม 4

ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค คือ สิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากมนุษย์ไม่มีปัจจัย 4 ชีวิตของมนุษย์ก็จะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ สำหรับประเภทการบริโภคนิยมของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีอยู่ 4 ประเภทดังนี้

(1) อาหาร หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์นำมาเลี้ยงร่างกายประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ข้าว น้ำ เนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ที่สุดหากขาดอาหารขาดน้ำ ขาดอากาศก็จะต้องตายในที่สุด

(2) เครื่องนุ่งห่ม หมายถึง เสื้อผ้าสำหรับสวมใส่เพื่อปกปิดร่างกายให้ดูสวยงาม เพราะร่างกายของมนุษย์สกปรกและน่าเกลียด นอกจากนั้นเสื้อผายังช่วยป้องกันการรบกวนของแมลง และสัตว์อื่น ๆ จึงมีความจำเป็นต้องมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับร่างกายภายนอกของมนุษย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545: 221)

(3) ที่อยู่อาศัย หมายถึง บ้านเรือนที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยพักผ่อนหลับนอน หลบแดด หลบฝนและป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย ใหญ่ ที่จะมารบกวนหรือทำร้ายในเวลากลางวันและกลางคืน เพราะฉะนั้น ที่อยู่อาศัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ในความเป็นอยู่ของมนุษย์ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

(4) ยารักษาโรค หมายถึง พืชที่เป็นสมุนไพรต่างๆ แล้วนำมาสกัดเป็นยารักษาโรค เพื่อนำมารักษามนุษย์ที่เจ็บไข้ หรือป่วยเป็นโรคต่างๆ ให้หายจากความทุกข์ทรมาน ในการป่วยของโรคนั้นๆ เพราะฉะนั้น ยารักษาโรค จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะยารักษาโรคจะทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดต่อไปได้อีก ถ้าไม่มียารักษาโรค มนุษย์อาจตายก่อนอายุขัยด้วยโรคต่างๆ เป็นต้น (ปรีชา บุญศรีตัน, [ออนไลน์], 12 มกราคม 2561)

ปัจจัย 4 ดังที่กล่าวมามาล้วนเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดหายไปจะส่งผลกระทบต่อชีวิตอย่างเด่นชัด ขาดอาหารชีวิตดำรงอยู่ไม่ได้ ขาดเครื่องนุ่งห่มต้องทนทุกข์กับสภาวะอากาศ ขาดที่อยู่อาศัยต้องเสี่ยงภัยอันตรายต่างๆ ขาดยารักษาโรคก็ต้องทนทุกข์ทรมานกับโรคภัย สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีสำหรับมนุษย์ หากขาดหายไปจะเป็นปัญหาที่ส่งผลไปถึงระดับประเทศได้

สาเหตุของการบริโภค

การบริโภคปัจจัย 4 ผู้บริโภคต่างมีเหตุผลในการเลือกบริโภคปัจจัย 4 คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมก็เช่นเดียวกันต่างก็มีเหตุผลในการบริโภคเพื่อเป็นการสนองความต้องการให้เกิดคุณค่าที่ได้จากการบริโภค เหตุผลที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเลือกบริโภคปัจจัย 4 มีดังนี้

1. สาเหตุภายใน

สาเหตุภายใน หมายถึง ความต้องการทางใจที่ต้องการเสพวัตถุ เพื่อเป็นการสนองความต้องการ ความอยาก ความเพลิดเพลินสนุกสนาน ความสุขสะดวกสบายที่เกิดจากการบริโภคปัจจัย 4 สาเหตุที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเลือกเช่นนี้ เพราะสามารถสร้างความสุขสบายได้ตามความต้องการที่ผู้บริโภคปรารถนา โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะตามมา การบริโภคของคนกลุ่มนี้มีลักษณะบริโภคปัจจัย 4 เพื่อสนองความต้องการทางใจให้ได้มากที่สุด คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเลือกบริโภคปัจจัย 4 เพื่อสนองความต้องการทางใจอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไร้ขอบเขต เน้นเสพวัตถุเพื่อสนองความต้องการทางใจให้ได้มากที่สุด

2. สาเหตุภายนอก

อีกหนึ่งสาเหตุที่คนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเลือกในการบริโภคปัจจัย 4 คือ สาเหตุภายนอกที่เป็นค่านิยมทางสังคม โดยมีแนวคิดที่ว่าหากบุคคลใดบริโภคอาหารที่แพง สวมใส่เสื้อผ้าที่หรูหรา บ้านใหญ่โต ราคาแพง ยารักษาโรคที่หายาก หรือราคาแพง สังคมก็จะคิดว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย มีอำนาจ มีหน้ามีตาในสังคม ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมมีค่านิยมทางสังคมดังนี้

1. นิยมความร่ำรวยฐานะคืออยากได้อะไรก็มีเงินทอง ทรัพย์สิน บ้าน รถ ที่ดิน บุคคลที่มีฐานะดีร่ำรวยจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม และจะต้องการสิ่งใดย่อมได้ตามความประสงค์ เงินจะซื้อสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้น ทุกคนจึงต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่ง

2. นิยมอำนาจ คนไทยให้ความสำคัญแก่ผู้มีอำนาจ ต้องการเป็นคนที่มีอำนาจ ถ้าตนเองไม่มีโอกาสก็จะส่งเสริมลูกหลานของตนให้แสวงหาอำนาจ ผู้มีอำนาจในสังคมไทยส่วนใหญ่ คือ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ราชการ ดังนั้น คนไทยจึงนิยมส่งเสริมบุตรหลานให้เข้ารับราชการนอกจากข้าราชการแล้วผู้ที่มีอำนาจอื่นๆ ได้แก่ นักการเมืองปัจจุบันที่ใช้เงินซื้อเสียงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

3. บริโภคนิยม คนไทยส่วนใหญ่สนใจเรื่องการบริโภคมาก ชอบเสาะแสวงหาอาหารแปลกๆ ใหม่ๆ รับประทาน หากรู้ว่ามีร้านอาหารที่เปิดใหม่ที่ใดไม่ว่าจะอยู่ไกลหรือมีราคาแพงเท่าใดก็จะพยายามที่จะไปรับประทานที่นั่น อีกสิ่งหนึ่งที่พบ คือ ไม่ว่าในงานพิธีใดๆ จะต้องมีการมีการกินเลี้ยงอยู่เสมอ แม้แต่เมื่อทำงานเสร็จโปรแกรมหนึ่งๆ เรียนผ่านการศึกษาไปภาคเรียนหนึ่งๆ ก็ยังมีการเลี้ยงฉลองกัน (ประไพพรรค์ อักษรศรี, 2540)

4. นิยมความหรูหรา ความมีหน้ามีตา โดยแสดงออกทางการแต่งตัวประกวดกัน การจัดงานประกวดกันว่าใครจะจัดงานได้ใหญ่กว่า การทำบุญว่าใครจะทำบุญมากกว่ากัน การมีเครื่องใช้ที่ทันสมัย ราคาแพงไม่น้อยหน้ากัน (ปรีชา บุญศรีตัน, [ออนไลน์], 12 มกราคม 2561)

จากหลักการทั้งสอง คือ สาเหตุภายใน และสาเหตุภายนอกที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ คือ สาเหตุหรือเหตุผลว่าทำไมคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมจึงเลือกที่อยากจะทำบริโภคเช่นนั้น

หลักการบริโภคแบบบริโภคนิยม

เรามักจะได้ยินว่าในปัจจุบันคนไทยมีค่านิยมในการบริโภคปัจจัย 4 ชอบเลียนแบบชาวต่างประเทศรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ลักษณะบริโภคนิยมของคนไทยมีลักษณะที่ชอบใช้ของแพงๆ ทำให้คนอื่นมองว่าตัวเองเป็นผู้ที่ร่ำรวยต้องการให้คนอื่นยกย่องนับถือ จะรู้สึกภูมิใจทุกครั้งเมื่อได้ใช้สินค้าที่เป็นสินค้าจากต่างประเทศ ชอบไปเที่ยวต่างประเทศเพื่อไปซื้อสินค้า หรือบางครั้งอาจจะไม่มีเวลาไปเที่ยวต่างประเทศก็ชอบฝากให้คนอื่นซื้อ มีความเป็นต่างชาติสูงมาก จะเป็นบุคคลที่เน้นการแต่งกายดีตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ สร้างความน่าเชื่อถือ ชอบคบหาสมาคมกับผู้มีฐานะระดับเดียวกัน ไม่ชอบคบหาสมาคมกับคนที่ด้อยกว่าหรือจนกว่า จะขอยกตัวอย่างหลักการบริโภคนิยมของคนไทย ดังนี้

(ก) หลักการบริโภคอาหาร

อาหาร หมายถึง สิ่งที่ร่างกายรับเข้าไปทั้งที่สสารและพลังงาน เกิดกระบวนการสังเคราะห์จนร่างกายสามารถนำไปใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ ลักษณะของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมชอบรับประทานอาหารราคาแพง นิยมแบบตะวันตก เช่น อาหารฟาสต์ฟู้ด (Fast food) เพราะเป็นอาหารที่สะดวกและอร่อยจากการเติมสารเคมีลงไปทำให้คนติดในรสชาติอร่อย เกิดการกินอาหารตามใจปากจนลืมนึกถึงความลำบากที่จะตามในภายหลัง ซึ่งเป็นโทษภัยของอาหารที่จะตามมา และการกินอาหารตามกระแสนิยมนั้นเหมือนเป็นการแสดงถึงความทันสมัย

(ข) หลักการบริโภคเครื่องนุ่งห่ม

มนุษย์มีเครื่องนุ่งห่มไว้เพื่อป้องกันอากาศหนาวเย็นหรือแสงแดด ป้องกันการกระแทก ในช่วงแรกๆ มนุษย์ใช้ใบไม้ เปลือกไม้ มาร้อยเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วเริ่มรู้จักการใช้หนังสัตว์ และเริ่มทอผ้า ด้วยใยพืชตามลำดับ ในปัจจุบันเสื้อผ้าไม่ได้ใช้เพื่อป้องกันสภาพอากาศและอันตรายอย่างอื่นเท่านั้น แต่ยังใส่เพื่อบ่งบอกวัฒนธรรมประเพณี ความเจริญก้าวหน้าของผู้ผลิตและสวมใส่ สถานะภาพของผู้สวมใส่ รวมไปถึงการใส่เพื่อความสวยงาม เพื่อโอ้อวดฐานะกันในปัจจุบัน เสื้อผ้าที่ถูกออกแบบเพื่อการณั้้น เรียกว่า เสื้อผ้าแบบสมัยนิยม

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม นิยมบริโภคเครื่องนุ่งห่ม คือ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่สวยงามมีราคาแพง การแต่งกายของกลุ่มบริโภคนิยมจะสังเกตได้ว่ามิได้บริโภคเพื่อป้องกัน ความหนาว ความร้อน ปิดบังกาย เท่านั้น แต่มีแนวคิดเพื่อความสวยงามการยอมรับจากสังคมด้วย เป็นการบริโภคแบบเห็นความสำคัญแก่ วัตถุมากกว่าจิตใจ

(ค) หลักการบริโภคที่อยู่อาศัย

มนุษย์จำเป็นต้องมีที่อยู่อาศัย เพื่อปกป้องร่างกายจากฝน ลม หรือสัตว์ร้ายต่างๆ ที่จะมาทำอันตรายต่อมนุษย์เอง มนุษย์ในยุคแรกๆ นิยมอาศัยอยู่ตามถ้ำผาต่างๆ เพื่อกันภัยจากธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์ในอดีตยังไม่เข้าใจหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์หรือเกษตรกรจึงไม่รู้จักการสร้างบ้าน

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม นิยมบริโภคใช้สอยที่อยู่อาศัย สร้างบ้านเรือนที่หรูหรา ใหญ่โต มีราคาแพง ชอบประดับตกแต่งให้เกิดความสวยงาม ประดับตกแต่งด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ นิยมรับ เอาการสร้างที่อยู่อาศัยแบบตะวันตกมากขึ้นดังเห็นได้จากโครงการบ้านจัดสรรต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมไทย

(ง) หลักการบริโภคยารักษาโรค

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีโรคภัยไข้เจ็บ เช่น สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้ยา เพื่อบรรเทาอาการเมื่อเจ็บป่วยหรือเพื่อให้หายขาดจากโรคที่ตนเจ็บป่วยอยู่ หรือเพื่อเสริมสร้างและ ซ่อมแซมสิ่งที่เสียหายผู้ฟังไป และนำกลับมาใช้ได้เหมือนปรกติ

หลักการบริโภคยารักษาโรคของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมชอบบริโภคยารักษาโรคที่มีราคาแพง ชอบตามสังคมตะวันตก ปัจจุบันยารักษาโรคมียากมายดังเห็นได้จากสื่อโฆษณา ปัจจุบันมียาที่แปลกๆ ใหม่ๆ เช่น ยารักษาความอ้วน ยารักษาทำให้หุ่นดี ยารับประทานแล้วทำให้ผิวขาว จะสังเกตได้ว่า การบริโภคยา ของกลุ่มบริโภคนิยมมิได้บริโภคยาเพราะรักษาโรคแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังบริโภคยาเพื่อความสวยงาม เพื่อทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมอีกด้วย

คุณค่าของการบริโภค

การบริโภคปัจจัย 4 การที่มนุษย์จะเลือกบริโภคปัจจัยสิ่งใด ย่อมมองเห็นคุณค่าที่เกิดจาก การบริโภค มนุษย์มีแนวคิดมุมมองเห็นคุณค่าที่แตกต่างกันออกไป เพราะมนุษย์แต่ละคนย่อมมีอุปนิสัยใจคอ เหตุผลไม่เหมือนกัน สำหรับแนวความคิดของคนไทยกลุ่มบริโภคนิยมเหตุผลที่บริโภคปัจจัย 4 ย่อมเห็น คุณค่าที่เกิดจากการบริโภค ดังนี้

1. คุณค่าทางสังคม

คุณค่าทางสังคม หมายถึง คนไทยกลุ่มบริโศคนิยมมีแนวความคิดว่าหากบุคคลใดได้บริโภคอาหารที่แพง เสื้อผ้าที่สวยงามราคาแพง บ้านหรูหรา ยารักษาโรคที่แพงเกินความจำเป็น สังคมก็จะมี แนวคิดมุมมองว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลร่ำรวย มีฐานะดี เป็นผู้มั่งคั่ง จากแนวคิดที่กล่าวมานี้จึงทำให้คนไทยกลุ่มบริโศคนิยมเห็นคุณค่าจุดนี้ จึงอยากที่จะบริโภคปัจจัย 4 เพื่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมเพราะสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงมาก สังคมปัจจุบันมักมีแนวคิดที่ยอมรับกระแสใหม่ๆ จะแตกต่างจากสังคมสมัยอดีตที่ไม่มีการแข่งขันกันมากนัก

2. คุณค่าด้านร่างกายและจิตใจ

กลุ่มคนไทยบริโศคนิยมมีความคิดเห็นด้านประโยชน์ของคุณค่าอยู่ว่า การบริโภคปัจจัย 4 แบบบริโศคนิยม สามารถที่สนองความต้องการได้ สร้างความสุขกาย สบายใจ ให้คุณค่าด้านร่างกาย และจิตใจ อำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้เป็นอย่างดี จากสาเหตุแนวคิดเห็นคุณค่าเช่นนี้ คนไทยกลุ่มบริโศคนิยมจึงหันมาสนใจบริโภคปัจจัย 4 (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, 2534: 76) ด้วยความต้องการโดยไม่มีขอบเขตเพราะการบริโภคปัจจัย 4 ลักษณะบริโศคนิยมเป็นสิ่งที่สนองความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ห้ามมนุษย์ที่จะปฏิเสธความต้องการบริโภคปัจจัย 4 คนไทยกลุ่มบริโศคนิยมจึงเห็นคุณค่าจากการบริโภค

แนวคิดการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของคนไทยกลุ่มบริโศคนิยม

การประยุกต์หลักธรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมของกลุ่มบริโศคนิยมนี้มีหลายประเด็นแต่ในประเด็นที่เราจะกล่าวถึงเพื่อเป็นการแก้ไขในพฤติกรรมของคนไทยกลุ่มบริโศคนิยมนี้จะกล่าวถึงหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาใช้ในรูปแบบของการใช้สอย การบริโภค โดยจะกล่าวถึงเพียง 2 ประเด็น

1. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริโภคแบบพอประมาณ การบริโภคแต่พอดี ในประเด็นนี้หลักพุทธธรรมกล่าวถึงหลักของโภชนมัตตัญญูตา (พระไตรปิฎกภาษาไทย 11/304) โภชนมัตตัญญูตา มีความหมายว่า ความรู้จักประมาณในการบริโภค (พระไตรปิฎกภาษาไทย 20/16) ในการบริโภคนั้นจักไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ในการบริโภคแต่ละครั้งให้พอดีกับความต้องการของร่างกาย ความรู้ประมาณในเรื่องของการบริโภคนี้ มีปรากฏอยู่ในหลักธรรมที่สำคัญ คือ “อปัณณกปฏิบัติ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 11/330) เป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยข้อปฏิบัติที่ไม่ผิดมี 3 ประการ คือ 1) อินทริยสังวร การสำรวม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้เกิดความหลง พอใจ ยินดี ยินร้าย ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ 2) โภชนมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณในการบริโภค เพื่อความจำเป็นของร่างกาย รวมถึงการใช้จ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคตามสมควร 3) ชาคิริยานุโยค การหมั่นประกอบความดี ขยันหมั่นเพียร มีสติอยู่เสมอ ข้อปฏิบัติทั้ง 3 มีความสำคัญทั้งระดับการใช้ในชีวิตประจำวัน จนถึงระดับปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ในประเด็นนี้จะกล่าวถึงการบริโภค คือ โภชนมัตตัญญูตา การกิน การใช้ปัจจัย 4 แต่พอประมาณให้เหมาะสมไม่มากไม่น้อยเกินไป พิจารณาถึงประโยชน์และโทษของอาหารที่บริโภคและ

เครื่องใช้ไม้สอยในการอุปโภค ไม่ใช่ฟุ่มเฟือยจนเกินรายได้ที่หามาได้ไม่ใช่เกินตัวจนเกิดเป็นทุกข์สร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ตัวเองหรือเกิดโทษแก่สุขภาพตัวเองจากการที่บริโภคจนเกินพอดี

2. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาในการใช้จ่ายอย่างความฟุ่มเฟือย หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เป็นหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ในปัจจุบัน การประยุกต์หลักธรรมในเรื่องการใช้จ่ายอย่างถูกต้องเป็นการสอนให้รู้จักเรื่องของการประหยัด อดออม การประหยัด คือ การใช้จ่ายที่เหมาะสมในการใช้จ่ายเพื่อเป็นการสอนให้มีความรอบคอบ ระมัดระวังในการใช้จ่ายเงินหรือสิ่งของต่างๆ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด คุ่มค่าและเหมาะสม เท่ากับเป็นการอดออม คือ รู้จักถนอม สงวนไว้เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองในอนาคตนั้น หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์เป็นหลักที่จะทำให้บรรลุจุดหมายในปัจจุบัน คือ การรู้จักหา การรู้จักใช้ และใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไว้ 3 ประเด็น คือ (พระไตรปิฎกภาษาไทย 23/144)

1. ขันหาและรักษาไว้ หลักธรรมที่เป็นหลักธรรมอำนวยความสะดวกในขั้นต้น เรียกว่าทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 ประการ คือ (1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต (2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ คุ่มครองรักษา เก็บหอมรอมริบทรัพย์ที่หามาได้ (3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักคบหาเสวนา ไม่คบหากับบุคคลที่จะนำไปในทางเสื่อมเสีย (4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายจ่ายให้เหมาะสม

2. ขันจัดสรรทรัพย์ คือ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้วก็ต้องรู้จักการจัดสรรให้เหมาะสมกับการใช้จ่าย ใช้สอย ตามหลักการแบ่งปันทรัพย์ 4 ส่วน หรือโภควิภาค 4 คือ (1) ใช้เลี้ยงตน 1 ส่วน (2) ใช้เป็นทุนประกอบการ 2 ส่วน (3) เก็บไว้ใช้คราวจำเป็น 1 ส่วน

3. ขันใช้จ่ายกิน ด้วยการทำความเข้าใจไว้ว่า การพยายามแสวงหามาพร้อมทั้งรักษาไว้ก็เพื่อจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากว่าไม่ใช้ไปในทางที่เป็นประโยชน์การแสวงหาก็ไม่เกิดคุณค่าใดๆ

ดังนั้น การใช้ในเรื่องของปัจจัย 4 สมควรที่จะอยู่ในหลักเกณฑ์ของความพอประมาณ ความพอดีใช้อย่างเกิดประโยชน์ที่คุ้มค่า ไม่ใช่ไปเพื่อเป็นการสนองตอบสนองตัณหาอันเป็นต้นเหตุที่จะนำพาความทุกข์มาสู่ตนเอง การจัดการบริหารให้เป็นสัดส่วนเพื่อเก็บไว้ในยามที่ฉุกเฉินนั้นก็สิ่งสำคัญ เช่น ยามเจ็บป่วยหรือเหตุการณ์ที่กะทันหันจำเป็นโภชนาการที่ถูกต้อง การบริโภคพอประมาณ อุฏฐานสัมปทา ขันหา อารักขสัมปทา รักษาไว้ สมชีวิตา ใช้จ่ายพอดี จึงเป็นหลักธรรมที่ควรประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน

สรุปท้ายบท

จากการศึกษาดังที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นจะเห็นได้ว่า บริโภคนิยมเป็นวัฒนธรรมแบบหนึ่งที่เป็นที่นิยม การบริโภคเกินความจำเป็น เกินความพอดีได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งกับตนเองและผู้อื่นโดยคิดเพียงอย่างเดียวเพื่อให้ตนเองได้มาสนองความต้องการ ให้เป็นไปตามกระแสนิยมไม่คำนึงถึงทรัพย์ที่ต้องเสียไปในการใช้จ่าย ต้องการเพียงความสะดวกสบายหรืออะไรก็ตามที่ดูแปลกใหม่ แนวคิดเช่นนี้จึงทำให้เกิดระบบบริโภคนิยม จะเสียเงินเท่าไรไม่ว่าขอให้ได้มาเพียงเท่านั้นที่ต้องการ แนวคิดบริโภคนิยม

คือ วัตถุนิยมที่เกิดจากการให้คุณค่ากับวัตถุ จนกลายเป็นวัฒนธรรมโดยการบริโภคจะเน้นที่วัตถุมากกว่าจิตใจ แนวความคิดเช่นนี้ใช้ได้กับเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่เป็นหลักในการบริโภคปัจจัย 4 ที่เป็นสากล

คนไทยกลุ่มบริโภคนิยม เป็นกลุ่มที่บริโภคปัจจัย 4 โดยเน้นไปที่ความสุขทางกายและใจ เป็นการบริโภคปัจจัย 4 อย่างไม่มีขีดจำกัด ใช้จ่ายอย่างเปลืองเฟื่องตามกระแสแห่งความนิยม ยอมรับเอาสิ่งต่างๆ ที่ทันสมัยของสังคมอื่นเข้ามา โดยมีสาเหตุหลักอยู่ 2 ประการ คือ

1. สาเหตุภายใน คือ การมีแนวคิดที่ว่าหากบริโภคแล้วจะก่อให้เกิดความสุข สร้างคุณค่าให้แก่จิตใจ
2. สาเหตุภายนอก คือ ค่านิยมทางสังคมว่าหากใช้ของหรูหรามีราคา บ้านหลังใหญ่ ใส่เสื้อผ้า

แบรนด์เนมแล้วทำให้เป็นที่น่าคบหาสมาคม

หลักการบริโภคที่มีปรากฏตามหลักพุทธธรรม คือ การบริโภคอย่างพอประมาณ พอเพียง ไม่เกินความจำเป็นที่เรียกว่า โภชนมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณในการบริโภค หรือหลักที่ภิกษุธัมมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ที่จะบรรลุในปัจจุบัน อันมีภูมิจานสัมปทา ขันหา อารักขสัมปทา รักษาไว้ กัลยาณมิตตาคบเพื่อนดี สมชีวิตา ใช้สมฐานะตน ซึ่งหลักพุทธธรรมนี้เป็นหลักของการบริโภคแต่พอประมาณไม่เกินขีดจำกัดซึ่งจะไม่นำพาความเป็นทุกข์มาสู่ตนเอง มีเป็นหนี้สินกับการใช้จ่ายที่เกินควร ในเมื่อชีวิตไม่พบเจอกับสิ่งเหล่านี้ก็จะบังเกิดแต่ความสุข หรือความสุขอันชอบธรรมที่ควรมี 4 ประการ คือ สุขเกิดแต่การมีทรัพย์ สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค สุขเกิดแต่การเราไม่ต้องเป็นหนี้ และสุขเกิดแต่การประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ หากรู้จักบริโภคให้พอดี ไม่เกินจำเป็น ไม่ตามใจตน ไม่ตามกระแสของสังคมหรือให้คุณค่ากับวัตถุมากเกินไปชีวิตก็จะไม่ประสบกับปัญหาที่จะนำพาความทุกข์มาสู่ตนเองได้

เอกสารอ้างอิง

- ประไพพรร อักษรศรี. (2540). ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการบริโภคตามหลักเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ: กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรณ. *ภาคนิพนธ์พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรีชา บุญศรีตัน. *พุทธจริยศาสตร์กับการกิน*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.lanna.mbu.ac.th/panya/no_61/buddhist.asp. [12 มกราคม 2561].
- พระเบื้อง ปั่นแห่งเพชร. (2544). การบริโภคปัจจัย 4 ของพระภิกษุสงฆ์: ข้อพิจารณาทางจริยธรรม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. *วิถีพุทธในยุคบริโภคนิยม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.skyd.org/html/lifesocial/Bud_in_Consume.html [1 มีนาคม 2561].
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี). (2536). *พระสงฆ์กับการพัฒนาศาสนาสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุตติเมธี). (2557). *พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2539). *กามารมณ์กับชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ศรัณยพงศ์ เทียงธรรม, ผศ. *การวิจัยและการวางกลยุทธ์ทางธุรกิจ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.blueocean-thailand.com/th/team.php>. [22 มกราคม 2561].
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). *สังคมวัฒนธรรมปัจจุบันผันแปร*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. (2534). *ความสุขหาได้ไม่ยาก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวน พิมพ์.

ศึกษาหลักคำสอนที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน Study the Doctrines that Appear the Boon Khao Pradub Din of the Isan People

¹พระรุ่งตะวัน สิริวัฒน์ (แดงบุญเรือง), ²พระมหาสากล สุภรเมธี

¹Phra Rungtawan Siriwanno (Daengbunrueang), ²Phramaha Sakol Subharamedhi

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

^{1,2}Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

¹Corresponding author, e-mail: runghawan3102@gmail.com

Received: December 03, 2023; Revised: December 24, 2023; Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน พบว่า มีหลักธรรมปรากฏในพิธีกรรมอยู่หลายประการ ได้แก่ คำสอนเรื่องความกตัญญู เรื่องความสามัคคี หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น หลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในการทำบุญข้าวประดับดินของชาวอีสานอันเป็นสาระสำคัญของงานบุญ และเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายปี ตามความเชื่อของการทำบุญอุทิศให้กับเปรตญาติ ที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการทำในลักษณะนี้ แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูต่อกตเวทิตะ ความเมตตากรุณาความเคารพที่ตนมีต่อท่านผู้จากไป แต่อีกส่วนหนึ่งยังมีความเชื่อว่าเป็นการทำตามประเพณีที่ทำตามสืบๆ กันมา ยังเข้าใจว่าทำไปเพื่ออุทิศให้เปรต ทำไปเพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปเท่านั้น หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินได้ส่งผลต่อสังคมหลายด้าน คือ ด้านความเชื่อ ด้านจิตใจ ในด้านของจิตใจนั้นเมื่อชาวบ้านทำบุญแล้วย่อมมีความสุขใจเกิดขึ้นเพราะการทำบุญนั้นจะต้องถึงพร้อม คือ ตั้งแต่ขณะคิด ขณะทำและหลังจากทำ ซึ่งใจต้องผ่องใส อิ่มอกอิ่มใจสดชื่น และรักษาความแนบแน่นของชาวอีสานเอาไว้ ทำให้ประชาชนมีความร่วมมือและสร้างความสุขทั้งในชุมชนและหมู่บ้านมีการรวมญาติมิตร เพื่อนพ้องทุกคนที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำบุญข้าวประดับดิน

คำสำคัญ: หลักคำสอน, บุญข้าวประดับดิน, ชาวอีสาน

Abstract

This article aims to Study the teachings of Buddhism that appear in the Boon Khao Pradub Din of the Isan people. Found that Several principles appear in the ritual,

including the teaching of gratitude. about unity Principles of Sangha Vatthu 4, etc. These principles are the principles that appear in the Isaan people's merit making of rice adorned with soil, which is the essence of merit making. And it is a tradition that has been passed down for many years. According to the belief of making merit and dedicating it to ghosts and relatives who has passed away Which is done in this way Demonstrate gratitude The kindness, respect and love that he has for the person who has passed away. But another part still believes that it is a tradition that has been followed from generation to generation. It is also understood that it is done to dedicate to ghosts. It is only done to dedicate to the deceased ancestors. Buddhist principles that appear in the Boon Khao Pradub Din tradition It has affected society in many ways: Belief side, spiritual side in terms of the mind When villagers make merit, they will feel happy. Because of that merit You must be ready at three moments: from the moment you think, while doing it, and after doing it. The heart must be clear, contented, refreshed and maintain the closeness of the Isaan people. Make people cooperate and create happiness. Both in the community and in the village, there are gatherings of relatives and friends. All friends involved; everyone joins together to make merit with Boon Khao Pradub Din.

Keywords: doctrine, Boon Khao Pradub Din, Northeastern people.

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่นับถือโดยเฉพาะเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปสู่ดินแดนใดผู้คนในดินแดนนั้นก็จะนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยมท้องถิ่นอันเป็นกุศโลบายของผู้รู้ที่จะสามารถนำเอาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าสู่วิถีทางวัฒนธรรมของสังคมได้ สำหรับภาคอีสานก็เช่นเดียวกันเมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าไปสู่พื้นที่ต่างๆ แล้วผู้คนก็ได้ประยุกต์หลักคำสอนให้เข้ากับวิถีทางวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมที่เคยเคารพนับถือบูชาผีประเภทต่างๆ หรือเทวดาด้วยการทำบุญเพื่อเซ่นสรวงบูชาผีในรอบปีซึ่งเรียกว่า ฮีต หรือจารีตที่เคยนับถือกันอย่างเคร่งครัดมาก่อน ด้วยการปรับฮีตหรือจารีตนั้นให้มีเนื้อหาของการทำบุญให้ทานและรักษาศีลตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นฮีตหรือจารีตของการทำบุญกุศลในรอบ 12 เดือน เรียกว่า ฮีต 12 ซึ่งคำว่า ฮีต หรือ รัตน์ หรือ จารีตประเพณีหมายความว่า ประเพณี อันเนื่องด้วยศีลธรรมซึ่งคนส่วน รวมถือว่ามีค่าแก่สังคม ใครประพฤติฝ่าฝืนหรืองดเว้นไปไม่กระทำตามที่กำหนดไว้ ถือว่า ผิดฮีต ซึ่ง ฮีต 12 ของชาวอีสานเป็นฮีตที่บริสุทธิ์ เป็นเรื่องของความเชื่อในพระพุทธศาสนาและประเพณีนิยมพื้นบ้านเป็นประเพณีที่สมาชิกในสังคมจะได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญประจำทุกๆ เดือนของรอบปี ผลที่ได้รับ คือ ทุกคนจะได้มีเวลาเข้าวัดใกล้ชิดกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ยิ่งขึ้น ทำให้ได้มีโอกาสพบปะและรู้จักมักคุ้นกันรวมทั้งเป็นจารีตบังคับให้ทุกๆ คน

เสียสละทำงาน ร่วมกัน เมื่อว่างจากงานประจำแล้วก็มาร่วมกันทำบุญ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเพณีฮิต 12 ก็คือประเพณี “12 เดือนได้แก่” (พวงพิกุล มัชฌิมา, 2537: 23)

เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรม	เดือนยี่	บุญคุณลาน	เดือนสาม	บุญข้าวจี
เดือนสี่	บุญพระเวส	เดือนห้า	บุญสงกรานต์	เดือนหก	บุญบังไฟ
เดือนเจ็ด	บุญข้าชะ	เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา	เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	บุญข้าวสาก	เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา	เดือนสิบสอง	บุญกฐิน

(สาลิ รักสุทธิ, 2544: 23)

และในประเพณีแห่งการทำบุญในรอบปีหรือ ฮิต 12 นี้เราจะพบว่าในเดือนที่ 9 เป็น เดือนที่ชาวอีสานเชื่อว่าในช่วงเวลาดังกล่าวผู้ปกครองนรกได้ปลดปล่อยวิญญาณ ที่กระทำความผิด คือ ตกนรกไปเป็นเปรตก็ดีหรือว่าเป็นสัตว์นรกให้กลับมาหาญาติของตน โดยความเชื่อนี้ก็เป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องราวในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ก็คือเรื่องเปรตผู้เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารที่ทรงกระทำหลังจากฉลองพระเชตะวันมหาวิหาร จึงได้กราบทูลพระพุทธองค์และคณะสงฆ์เพื่อมาฉันภัตตาหาร และเพื่อถวายเสื้อผ้าอาภรณ์อุทิศแก่พระญาติผู้ล่วงลับหรือบุพเพตชนเพราะไม่ต้องการให้บรรพชนหิวโหยและเปลือยกาย ซึ่งผลจากการทำบุญอุทิศดังกล่าวก็ทำให้ญาติของพระองค์ที่รอส่วนบุญมานับกับกัลป์หลายพุทธันดรได้รับส่วนบุญที่พระองค์ได้อุทิศให้ในวันดังกล่าว และด้วยเหตุดังกล่าวนี้นักปราชญ์หรือพระเถระชาวอีสานจึงได้นำเอาเรื่องราวนั้นมาเป็นมูลเหตุ หรือต้นเค้าของการจัดประเพณีบุญขึ้น โดยเรียกชื่อประเพณีนี้ว่า “บุญข้าวประดับดิน” หมายความว่าประเพณีการทำบุญให้เปรตด้วยการห่อข้าวปลาอาหารและของขบเคี้ยวต่างๆ เป็นห่อๆ แล้วนำไปถวายทานแด่พระสงฆ์แล้วจากนั้นก็นำอาหารเหล่านั้นไปแขวนไว้ตามต้นไม้ข้าง ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง (คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่า ต้ายวัด เพื่อให้ทานกับเปรตที่ไม่ใช่ญาติของตน หรือเป็นญาติที่ตนคิดไม่ถึง หรืออุทิศทานให้ไม่ถึง เพราะอาการที่มีการถวาย หรือให้ทานโดยการวางไว้ตามดินตามต้นไม้เอง ชาวอีสานจึงเรียกงานบุญนี้ว่าเป็นบุญ “ข้าวประดับดิน” หรือบุญเดือนเก้า เพราะมีกำหนดทำกันจนเป็นประเพณีใน “เดือนเก้า” ซึ่งมีนัยยะของการทำบุญให้เปรตเหมือนกับในบางจังหวัดที่ทำบุญในงานสารทหรืองานทำบุญชิงเปรต (พระมหาสุพจน์ ค้าน้อย, 2547: 83)

ในประเพณีการทำบุญข้าวประดับดินของชาวอีสานนี้ถือว่าการทำบุญที่ยิ่งใหญ่โดยมุ่งหวังให้ชาวพุทธได้รู้จักการสละสิ่งของเพื่อให้ทาน และมีโอกาสรักษาศีลและเจริญภาวนาด้วยการทำบุญอุทิศให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้วด้วยสำนึกในความกตัญญูตเวทีที่ญาติได้กระทำไว้กับตนเมื่อคราวที่ยังมีชีวิตอยู่ อันเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้มาพบปะพูดคุยสังสรรค์และสร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชนได้

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นเรื่องมูลเหตุของการจัดงานประเพณีนี้ ก็มุ่งถึงหลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งก็คือหลักกตัญญูตเวทีเพราะเป็นเรื่องของการแสดงออกถึง ความสำนึกในบุญคุณของเปรตชนนั้น จากนั้นในกระบวนการของการจัดงานพิธีกรรมบางอย่างยังได้บ่งถึงหลักธรรมบางประการอยู่ด้วย เช่น การรักษาศีล การให้ทาน และการอุทิศส่วนบุญก็ถือว่าการเจริญภาวนาซึ่งถือว่าเป็นหลักบุญกิริยาวัตถุ

และในหลักการนี้สามารถที่จะพิจารณาให้เห็นถึงหลักคำสอนเรื่องบุญกิริยาวัตถุ นอกจากนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์หลักการสงเคราะห์ญาติ หลักสามัคคี เป็นต้น ซึ่งถือว่าหลักธรรมสำคัญนี้เป็นหลักธรรมที่มีปรากฏในการทำบุญในประเพณีบุญข้าวประดับดินนี้ ซึ่งผู้เขียนหวังว่าเมื่อดำเนินการเขียนเสร็จแล้วจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้ศึกษาและชุมชน ที่จะสามารถนำเอาหลักธรรมที่ศึกษาค้นคว้านี้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไปได้

ความหมายและความเป็นมาของบุญข้าวประดับดิน

ในบทนี้ผู้เขียนมีความประสงค์จะกล่าวถึง ความหมายและความเป็นมาของบุญข้าวประดับดิน โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะคติเกี่ยวกับ “บุญข้าวประดับดิน” ดังนี้

สุเมธ เมธาวิตถกุล (2532: 25) ได้กล่าวถึง “บุญข้าวประดับดิน” ไว้ในสังกัปปพิธีกรรม สรุปได้ว่า ข้าวประดับดิน คือ ข้าวพร้อมด้วยอาหารคาวหวาน ที่ชาวบ้านทำเป็นห่อๆ แล้วนำไปวางไว้ตามบริเวณโบสถ์ ตามกิ่งไม้ ลานหญ้า ในตอนเช้ามีดของวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 แล้วกรวดน้ำอุทิศให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว เพราะคตินิยมเชื่อว่า พอถึงแรม 14 ค่ำ เดือน 9 บรรดาเปรตญาติจะถูกปล่อยจากนรกชั้นมารับทานที่ญาติพี่น้องที่ได้บริจาคทาน ทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้ตน

มณี พยอมยงค์ (2529: 14) ได้กล่าวถึง ประเพณีบุญเดือน 9 ว่า วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวไทยอีสานและคนลาวทั้งประเทศจะทำบุญข้าวประดับดิน หรือภาษาพื้นเมืองเรียกว่า บุญห่อข้าวน้อย เหตุที่เรียกว่าบุญห่อข้าวน้อยหรือบุญข้าวประดับดิน ก็เนื่องมาจากชาวบ้านที่ทำบุญเอาห่อข้าวไปวางที่พื้นดิน ในเวลาเช้ามีดของวันแรม 14 เดือน 9 ในวันนี้เชื่อว่ายมบาลจะปล่อยสัตว์นรกออกมาหากิน หลังจากที่ทำห่อข้าวเสร็จแล้ว ก็จัดอาหารไปถวายพระภิกษุสามเณรแล้วกล่าวคำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับ ประเพณีนี้เป็นประเพณีของลาวที่มีมานานแล้ว ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นและแผ่ขยายมาถึงชาวลาวจึงมีพิธีกรรมทางศาสนาไปด้วย

ปรีชา พิณทอง (2534: 34) ได้กล่าวถึง การทำบุญข้าวประดับดินไว้ว่า เป็นแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณ ในหนังสือฮีตสิบสอง คองสิบสี่ สรุปความได้ว่า เป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในประเพณีทำบุญข้าวประดับดินของภาคอีสาน จะมีการนำเครื่องเซ่นสังเวยจำพวกอาหารหวานคาว หรือหมากพลู บุหรี่ที่จัดใส่กระหวงหรือภาชนะอื่นๆ วางไว้ตามพื้นดิน หรือโคนต้นไม้ เมื่อนำข้าวประดับดินไปวางไว้ตามที่ต่างๆ แล้ว ก็จะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล นำข้าวปลาอาหารถวายพระสงฆ์ แผลส่วนกุศลแก่ผู้ตายและผีไม่มีญาติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ หรือสำนึกในคุณค่าของดิน และข้าวว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิต จึงควรอนุรักษ์บำรุงด้วยความเอาใจใส่ นับว่าเป็นความดี

ดังนั้น บุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีหนึ่งในฮีต 12 เรียกว่า บุญเดือน 9 เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรต (ชาวอีสานบางถิ่นเรียก ผต) หรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ด้วยการจัดของเซ่นไหว้ “ข้าวประดับดิน” ซึ่งจะประกอบด้วยข้าว อาหารคาว-หวาน พร้อมหมาก-พลู และบุหรี่ที่ห่อด้วยใบตอง โดยนิยมห่อหรือใส่กระหวางไว้ตามพื้น ใต้ต้นไม้ หรือแขวนไว้ตามต้นไม้บริเวณวัด หรือตามกำแพงวัด

ความเป็นมาของบุญข้าวประดับดิน

ความเป็นมาของบุญข้าวประดับดินในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กรณีของพระเจ้าพิมพิสาร ที่จะศึกษาต่อไปก็คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย หรือผู้ที่ละจากโลกนี้ไปแล้วที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่าเมื่อมีคนตายจากไปแล้ว ในสมัยพุทธกาลนี้การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้อย่างไรบ้าง ซึ่งในสมัยพุทธกาลหรือสมัยก่อนพุทธกาลนั้นได้มีการจัดการในเรื่องของการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ผู้ตายอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมที่ว่าด้วยเรื่องของการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ตายนั้นได้มีปรากฏในนิทานเรื่องเปรตผู้ที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสาร ซึ่งได้ทำกรรมชั่วเอาไว้พอตายไปก็เกิดเป็นเปรตอยู่หลายพุทธันดร ซึ่งเรื่องของเปรตที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่เป็นบ่อเกิดของประเพณีบุญข้าวประดับดินของภาคอีสาน หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญอุทิศให้กับผู้ที่จากโลกนี้ไป ซึ่งเรื่องเปรตที่เคยเป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารนั้นมีเรื่องราวดังต่อไปนี้

“ในกัปที่ 92 แต่ภัททกัปนี้ ได้มีนครหนึ่งชื่อว่ากาสิ มีพระราชาทรงพระนามว่า ชัยเสน ครองราชสมบัติในพระนครนั้นพระองค์ทรงมีพระราชเทวีพระนามว่าสิริมาที่พระโพธิสัตว์นามว่า พุสสะ ได้มาบังเกิดในพระครรภ์ของพระนางแล้วตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณโดยลำดับ เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้ พระเจ้าชัยเสนก็เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นว่า ลูกของเราออกบวชเป็นพระพุทธเจ้า ดังนั้น พระพุทธเจ้า ก็จักเป็นของเรา พระธรรมก็จักเป็นของเราพระสงฆ์ก็จักเป็นของเรา เมื่อมีดำริเช่นนั้นก็ได้อุปัฏฐากด้วย พระพุทธองค์ด้วยพระองค์เองตลอดเวลาด้วยความยึดมั่นที่เกิดขึ้นในพระราชหฤทัยโดยไม่ทรงเปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ ได้ทำบุญกุศลเลย อนึ่ง พระเจ้าชัยเสนทรงมีพระโอรสซึ่งเป็นพี่น้องต่างมารดาของพระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่อีก 3 พระองค์ และพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ก็ได้พากันคิดว่า ธรรมดาพระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมอุบัติขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวโลกทั้งมวล มิใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะบุคคลผู้เดียว แต่พระบิดาของพวกเรากลับไม่ยอมให้โอกาสแก่ชนเหล่าอื่นทำบุญเลยทำอย่างไรพวกเราจะมีโอกาสอุปัฏฐากพระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์บ้าง ต่อมาพระโอรสทั้ง 3 พระองค์จึงพากันคิดว่า เอาเถิด พวกเราจะทำอุบายสักอย่างหนึ่งให้ได้มาซึ่งโอกาสนั้น จึงได้สร้างสถานการณ์ทางการเมืองอย่างหนึ่งให้เกิดขึ้นที่ชายแดนทำนองว่าจะเกิดการปฏิวัติขึ้น ฝ่ายพระราชามือทรงสดับว่า แถบชายแดนเกิดการจลาจลขึ้นจึงได้ส่งพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ไปปราบกบฏที่ชายแดน(ความจริงเป็นแค่กลอุบายของพระโอรสของพระองค์เท่านั้น) เมื่อพี่น้อง 3 พระองค์ไปปราบกบฏ (หลอกๆ) เรียบร้อยแล้วจึงเดินทางกลับมา พระราชาทรงพอพระทัยเป็นอย่างมากและได้ประทานพรแก่พระโอรสทั้งสามว่าพวกลูกปรารถนาสิ่งใด ก็จงถือเอาสิ่งนั้นเถิด พระโอรสทั้ง 3 พระองค์ได้กราบทูลว่า ข้าพระองค์ปรารถนาจะอุปัฏฐากพระผู้มีพระภาคเจ้า พระราชาตรัสว่า เว้นพระผู้มีพระภาคเจ้านี้เสีย เธอจงเลือกเอาอย่างอื่นเถอะลูก พ่อให้พวกเจ้าไม่ได้ พระโอรสทั้ง 3 พระองค์ได้กราบทูลอีกว่า นอกจากพร คือ การได้อุปัฏฐากพระพุทธองค์แล้วพวกข้าพระองค์ไม่ต้องการสิ่งอื่นพระราชาตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น พวกเธอจงกำหนดเวลามาว่าจะขออุปัฏฐากนานเท่าไรพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ได้กราบทูลทูลขอว่า ขอเวลาอุปัฏฐากพระพุทธองค์เป็นเวลา 7 ปีแต่พระราชามิทรงอนุญาต พระโอรสทั้ง 3 พระองค์จึงได้พยายามกราบทูลขอลดหลั่นลงมาตั้งแต่ 6 ปี

5 ปี 4 ปี 3 ปี 2 ปี 1 ปี 7 เดือน 6 เดือน 5 เดือน 4 เดือน พระราชาก็ยังไม่ทรงยินยอม จนกระทั่งขอเพียง 3 เดือน พระราชาก็ทรงอนุญาตว่า ตกลงตามนั้น เมื่อได้พระเช่นนั้นแล้วพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ก็ได้เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์ปรารถนาจะอุปฐากพระองค์ตลอด 3 เดือน ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า จงทรงรับการอยู่จำพรรษาตลอด 3 เดือนนี้ เพื่อประโยชน์แก่พวกข้าพระองค์เถิด เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าได้สดับเช่นนั้นก็ทรงรับนิมนต์ด้วยดุขฎิภาพ ฝ่ายพระโอรสทั้ง 3 พระองค์เมื่อทราบว่าเป็นพระพุทธรูปที่รับนิมนต์แล้วจึงได้ส่งข่าวไปถึงนายเสมียนในต่างจังหวัดหรือในเมืองที่ตนเป็นเจ้าเมืองอยู่ว่า พวกเราจะได้เป็นผู้อุปฐากพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอด 3 เดือนนี้ ขอท่านจงจัดแจงสำภาระสำหรับอุปฐากพระผู้มีพระภาคเจ้าทุกอย่างเริ่มตั้งแต่วิหารเป็นต้นไป ฝ่ายนายเสมียนเมื่อได้รับข่าว แล้วก็ได้จัดเตรียมคน สิ่งของ และข้าทาสบริวารต่างๆ ให้พร้อมจากนั้นก็ได้นำข่าว ตอบพระโอรส 3 พี่น้องไปว่าทุกอย่างพร้อมมูลแล้วพระเจ้าข้า เมื่อพลพรรคจัดเตรียมสรรพสิ่งของเสร็จแล้วพระโอรส 3 พระองค์ก็นุ่งผ้ากาสาเยพร้อมกันบุรุษ 100 คน ผู้เป็นบริวารได้นำเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าไปยังชนบทมอบถวายวิหารให้อยู่จำพรรษา ณ เมืองนั้น ในเมืองนั้นมีบุตรคฤหบดีคนหนึ่ง พร้อมด้วยภริยาผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัสดุ หรือเรือนคลังของพระโอรสทั้ง 3 พระองค์เป็นผู้มีศรัทธา มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เขาได้ถวายทานวัตรแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน โดยเคารพ ต่อมานายเสมียนก็ได้พาเขาไปพร้อมกับชาวเมืองประมาณ 11,000 คน ไปบริหารจัดการให้การทำบุญทำทานในช่วง 3 เดือนให้เป็นไปโดยเคารพทีเดียว ในคนเหล่านั้น ชาวเมืองบางพวก ได้เกิดขัดใจกันขัดแย้งกันขึ้นจึงพากันทำอันตรายแก่ทาน กล่าวคือพากันกินไทยธรรมด้วยตนเอง และเอาไฟเผาโรงครัว ณ สถานที่ถวายทานนั้น ส่วนพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ผู้ปรารถนาบุญก็ต่างพากันทำสักการะแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าตลอด 3 เดือนตามคำสัญญาที่ให้ไว้กับพระราชาก็ครบเวลา 3 เดือนก็นำเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ากลับสู่พระนครตามเดิม เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จกลับแล้วก็ปรินิพพาน ส่วนพระโอรสทั้ง 3 พระองค์ก็ดี เสมียนในเมืองนั้นก็ดี และคฤหบดีผู้เป็นภัณฑาคาริกของพระโอรสทั้งสามพร้อมด้วยบริวารก็ดี เมื่อทำการแล้ว ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ตามลำดับ ส่วนชาวเมืองบางพวกที่ขัดใจกันขัดแย้งกันเพราะกรรมที่ทำอันตรายต่อการให้ทาน เมื่อทำการแล้วก็ได้ไปเกิดในนรกเมื่อชนทั้ง 6 พวกนั้นได้เวียนว่ายตายเกิด คือ บางพวกจากสวรรค์เข้าถึงสวรรค์ (คือคนที่ทำบุญตลอด 3 เดือน) บางพวกจากนรกเข้าถึงนรก (คือพวกทำบาปตลอด 3 เดือน) อยู่เช่นนี้เป็นเวลานานถึง 92 กัป ครั้นถึงภพที่นี้ ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่า กัสสปะ คนผู้ทำลายทานในชาติก่อนได้เกิดเป็นเปรต ในสมัยนั้นพวกมนุษย์ได้พากันให้ทานแล้วอุทิศแก่พวกเปรต ผู้เป็นญาติของตนว่า ขอทานที่ให้นี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติของพวกเราเถิดบรรดาญาติที่เกิดเป็นเปรตก็ได้สวดยสมบัติ ส่วนเปรตที่เป็นญาติของนายทะเปียน (พระเจ้าพิมพิสาร) กลับไม่ได้รับส่วนบุญจึงได้พากันเข้าไปเฝ้าพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วกราบทูลถามว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์จะมีโอกาสได้ส่วนบุญที่ญาติอุทิศให้เหมือนกับพวกเปรตเหล่านั้นหรือเปล่า พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ตอนนี้ขณะนี้พวกเจ้ายังไม่ได้หยอกแต่ในอนาคตจะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า โคตมอุบัติขึ้นในยุคนั้น จะมีพระราชาทรงพระนามว่า พิมพิสาร พระองค์ได้เป็นญาติของพวกเจ้า พระองค์ได้ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าแล้วจะอุทิศส่วนบุญ

ให้แก่พวกเจ้า พวกเจ้าจะได้ส่วนบุญในตอนนั้น” พระดำรัสของพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นได้เป็นเสมือนว่า พวกเขาจะได้ส่วนบุญในวันพรุ่งนี้ ต่างก็เฝ้ารอวันนั้นด้วยความหวัง จนพุทธันดรหนึ่งผ่านไปเมื่อถึงสมัยพุทธกาลนี้พระโอรสทั้ง 3 พระองค์พร้อมด้วยบุรุษ 1,000 คน จุตจากเทวโลกมาเกิดในสกุลพราหมณ์ในนครรัฐ ต่างพากันบวชเป็นฤๅษีเป็นขฤๅล 3 พี่น้องอาศัยอยู่ ณ คยาสิสประเทศ (ซึ่งก็คือขฤๅล 3 พี่น้องได้แก่ ‘อูรุเวลกัสสปะ’ มีสาวกบริวาร 500 คน ตั้งอาศรมบำเพ็ญพรต บูชาไฟอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชราตอนเหนือ นทีกัสสปะ’ มีบริวาร 300 และ คยากัสสปะ มีบริวาร 200 ตั้งอาศรมอยู่คนละแห่งที่ค้ำน้ำทางใต้ถล่มมา) นายเสมียนในชนบทได้เป็นพระเจ้าพิมพิสาร คฤหบดีบุตรผู้เป็นขุนคลังได้เป็นเศรษฐี ชื่อว่า วิสาขะ ภริยาของคฤหบดีบุตรนั้นได้เป็นธิดาของเศรษฐี นามว่าธรรมทินนา คนอื่นๆ ก็ได้เกิดเป็นบริวารของพระราชานั้นเอง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าพวกเรา ได้ทรงตรัสรู้ 7 สัปดาห์ ทรงเสด็จมายังกรุงพาราณสี โดยลำดับ ทรงประกาศธรรมจักร ทรงแนะนำพระปัญจวัคคีย์ จนถึงขฤๅล 3 พี่น้องพร้อมด้วยบริวาร 1,000 คนให้รู้ธรรมแล้วทรงเสด็จไปยังกรุงราชคฤห์ และทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่พระเจ้าพิมพิสาร พร้อมกับพราหมณ์และคฤหบดีชาวอังคะและมคธะ 11,000 คน จนบรรลุโสดาปัตติผล จากนั้นพระราชาทรงนิมนต์เพื่อเสวยพระกระยาหารในวันพรุ่งนี้พระองค์ทรงรับแล้ว ฝ่ายพระพุทธองค์เมื่อถึงเวลากำหนดก็ทรงเสด็จเข้าไปยังกรุงราชคฤห์ทรงรับมหาทานในพระราชานิเวศน์ของพระราชามีพิสารแล้ว อนึ่ง จะพบว่าในกระบวนการธรรม คือ การเวียนว่ายตายเกิดของญาติผู้เกี่ยวข้องกับเปรตเหล่านั้น ไม่ได้หลุดรอดพ้นจากสายตาของบรรดาเปรตผู้เฝ้ารอส่วนบุญนั้นเลย เนื่องจากความหวังที่พระกัสสปะพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ไว้ได้ตอกย้ำเตือนจิตของพวกเขายูไม่ว่างเว้นว่า สักวันหนึ่งเมื่อถึงคราวของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้มาถึงเมื่อนั้นพวกเขาจะได้รับส่วนบุญเป็นแน่ อารมณ์แห่งการรอคอยประหนึ่งว่าจะได้รับทานในวันพรุ่งนี้ๆ มันได้รับกวนจิตอยู่ตลอดเวลา เมื่อกระบวนการได้ชักนำให้ญาติทั้งหลายกลับมาเกิดอีกครั้งทำให้พวกเขามีความหวังและมองเห็นว่าหวังของพวกเขาเองจะมีมาถึงในระยะเวลาไม่นานนี้อย่างแน่นอน เมื่อพระเจ้าพิมพิสารได้กระทำการถวายทานแด่พระพุทธองค์พร้อมด้วยหมู่ภิกษุอยู่นั้น พวกเขาจึงพากันมาขึ้นด้วยหวังใจว่า “บัดนี้ พระราชาจักอุทิศทานแก่พวกเรา บัดนี้ พระราชาจักอุทิศทานแก่พวกเรา” แต่เรื่องมันไม่ได้เป็นเช่นนั้น เพราะพระเจ้าพิมพิสารเมื่อทรงถวายทานด้วยความเคารพในพระพุทธองค์และพระสงฆ์ พระองค์ถวายทานไปพรั่งพร้อมไปพรั่งกล่าวว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า จะพึงประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอ จึงไม่ได้อุทิศทานนั้นแก่ใครๆ พวกเปรตที่เป็นญาติที่อุตสาหะเฝ้ารอมานานกว่าพุทธันดรหนึ่งเมื่อไม่ได้รับส่วนบุญก็สิ้นหวังทานที่เห็น ไทยธรรมก็มี ผู้รับทานก็มี ทานนั้นก็ถวายไปแล้วขาดแค่เพียงเจตนาของผู้ถวายทานนั้นที่จะอุทิศให้พวกตน และพวกตนก็เฝ้ามองอยู่ตลอดเวลาว่าจะได้ๆ แต่เมื่อไม่มีเจตนาจากผู้ถวายทานทำให้พวกตนไม่ได้ส่วนบุญจึงเกิดความโกรธระคนกับความน้อยเนื้อต่ำใจว่าทำไมพระราชาก็ไม่อุทิศให้พวกเขาความสิ้นหวังและผิดหวังเช่นนั้นทำให้พวกเขาได้พากันมาร้องโหยหวนไกลๆ พระราชานิเวศน์ของพระราชาก็เพื่อแสดงให้พระราชารู้เห็นว่า นี่คือการเศร้าของพวกเรา ซึ่งเสียงร้องโหยหวนเช่นนั้นได้ยินเข้าไปถึงห้องบรรทมของพระราชาก็เมื่อพระราชารู้เช่นนั้นจึงเกิดความสังเวชในเสียงอันน่าสะพึงกลัว น่าหวาดเสียวนั้น พอรุ่งสาง พระองค์พร้อมด้วยบริวารได้เสด็จไปเฝ้าพระพุทธองค์ ณ พระเวฬุวนาราม พร้อมกับได้ทรงกราบทูลถามพระพุทธองค์ว่า ข้าพระองค์ได้สดับเสียง

เห็นปานนี้ จักมีเหตุอะไรแก่ข้าพระองค์หรือไม่ พระพุทธเจ้าข้าพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสกับพระราชาว่า
อย่าทรงกลัวเลยมหาราชา จักไม่มีความชั่วช้าลามกอะไรแก่พระองค์ดอก อนึ่ง ญาติเก่าก่อนของพระองค์
ที่เกิดในพวกเปรตก็มี ญาติเหล่านั้นร่ำว่าจะได้พบเฉพาะพระองค์แต่เพียงผู้เดียวถึงพุทธรูปหนึ่ง
ท่องเที่ยวไปด้วยหวังใจว่าเมื่อพระองค์ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าแล้ว จักอุทิศแก่พวกเราบ้าง และเพราะ
พระองค์ถวายทานเมื่อวันวานแล้ว มิได้อุทิศให้พวกเขา พวกเขาจึงพากันสิ้นหวัง และพากันส่งเสียงร้อง
เช่นนั้น พระราชาจึงกราบทูลถามว่า หม่อมฉันถวายทานในวันนี้ เปรตเหล่านั้นจะได้รับส่วนบุญใช้ไหม
พระเจ้าข้า พระศาสดาตรัสว่า ได้มหาราชา พระราชาเมื่อได้ฟังเช่นนั้นจึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้
เจริญ ถ้าอย่างนั้นขอพระผู้มีพระภาคเจ้า โปรดรับทานของข้าพระองค์เพื่อเสวยในวันนี้ ข้าพระองค์จัก
อุทิศแก่พวกเปรตเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับนิมนต์ด้วยดุริยภาพพระราชาได้เสด็จกลับไปยัง
พระราชนิเวศน์ ทรงให้จัดแจงมหาทานแล้วให้กราบทูลกาลแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้า
เสด็จไปยังพระราชนิเวศน์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ประทับนั่งบนอาสนะที่บรรจงจัดไว้ เมื่อเปรตเห็นเช่นนั้น
ต่างก็พากันไปร่วมงานอีกครั้งด้วยหวังว่า วันนี้พวกเราจะต้องได้อะไรๆ แน่ จึงได้พากันยืนอยู่ในที่ต่างๆ
มีภายนอกฝาเรือนเป็นต้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงทำอาการที่พวกเปรตเหล่านั้นทั้งหมดมาปรากฏ
แด่พระราชา พระราชาเมื่อจะทรงหลั่งน้ำทักษิโณทกจึงอุทิศว่า “ทานที่ข้าพเจ้าให้นี้ จงสำเร็จแก่พวกญาติเกิด”
ในขณะนั้นเอง สรรพโภคขณิอันดาระดาไปด้วยกลุ่มดอกอุบลได้บังเกิดแก่พวกเปรต เปรตเหล่านั้นพากัน
อาบและดื่มในสระโภคขณิทำให้สามารถระงับความกระวนกระวาย ความลำบาก และความกระหาย
ได้ทำให้ร่างกายมีสีดังทองคำพระราชาเมื่อถวายข้าวยาคุของเคี้ยว และของบริโภคล้วนก็ทรงอุทิศให้
ขณะนั้นนั่นเอง ข้าวยาคุ ของเคี้ยวและอาหารอันเป็นทิพย์ก็บังเกิดแก่เปรตเหล่านั้น เปรตเหล่านั้นพากัน
บริโภควรรณเป็นต้น ก็มีอันหิรัญ กระจุกกระจิกเปร่า ต่อมาพระราชาได้ถวายผ้า ที่นอนและที่นั่งแล้วทรง
อุทิศให้ ทันใดนั้นเองเครื่องประดับมีชนิดต่างๆ เช่น ผ้า ปราสาท เครื่องลาด และที่นอน เป็นต้น อันเป็น
ทิพย์ได้บังเกิดแก่เปรตเหล่านั้น และสมบัติของเปรตทั้งหมดก็ได้ปรากฏแก่พระราชา โดยประการที่พระผู้
มีพระภาคเจ้าทรงอธิษฐานไว้ เมื่อพระราชาทรงทอดพระเนตรเห็นก็ทรงพอพระทัยยิ่งนัก ต่อมาเมื่อพระผู้
มีพระภาคเจ้าเสวยพระกระยาหารแล้วทรงห้ามภัตรแล้ว เพื่อจะทรงอนุโมทนาแก่พระเจ้าพิมพิสารจึงได้
ตรัสไว้ใน ติโรกฐทบทว่า เปรตทั้งหลายพากันมาเรือนของตนแล้วยืนอยู่ภายนอกฝาเรือน ที่ตรอก
กำแพง และทางสามแพร่ง และยืนอยู่ที่ใกล้บานประตู เมื่อข้าว น้ำ ของกิน ของบริโภคเพียงพอ เขาเข้า
ไปตั้งไว้แล้ว แต่ญาติของเปรตเหล่านั้นระลึกไม่ได้ เพราะกรรมของสัตว์เป็นปัจจัย เหล่าชนผู้อนุเคราะห์
ย่อมให้น้ำและโภชนะอันสะอาดประณีต สมควรแก่ญาติทั้งหลายตามกาล ดุจทานที่มหาราชาถวายแล้ว
ฉะนั้น ด้วยเจตนาอุทิศว่า ขอนานี้แลจงสำเร็จผลแก่ญาติทั้งหลายของเรา ขอญาติทั้งหลายของเราจง
เป็นสุขเถิด ส่วนเปรตผู้เป็นญาติเหล่านั้นพากันมาชุมนุมในที่นั้น เมื่อข้าวและน้ำมีอยู่เพียงพอย่อม
อนุโมทนาโดยเคารพว่า เราได้สมบัติเพราะเหตุแห่งญาติเหล่าใด ขอญาติของเราเหล่านั้นจงมีอายุยืนนาน
การบูชาเป็นอันพวกญาติได้ทำแล้วแก่เราทั้งหลาย และญาติทั้งหลายผู้ให้ก็ไม่ไร้ผลเพราะในปรตวิสัยนั้น
กสิกรรมและโคกรักรกรรมไม่มีการค้าขายเช่นนั้น ก็ไม่มีการซื้อขายด้วยเงินตรา ก็ไม่มีสัตว์ทั้งหลายผู้ทำ
กาละไปแล้วในปรตวิสัยนั้น ย่อมยังอรรถภาพให้เป็นไปด้วยทานที่ทวายให้แล้วจากมนุษยโลกนี้ น้ำฝนอัน

ตกลงในที่ดอนย่อมไหลไปสู่ที่ลุ่ม ฉันทใด ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้วจากมนุษย์โลกนี้ ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย ฉันทนั้นเหมือนกัน หวังน้ำใหญ่เต็มแล้วย่อมยังสาครให้เต็มเปี่ยม ฉันทใด ทานอันญาติหรือมิตรให้แล้ว แต่มนุษย์โลกนี้ย่อมสำเร็จผลแก่เปรตทั้งหลาย ฉันทนั้นเหมือนกัน กุลบุตรเมื่อหวนระลึกถึงอุปการคุณที่ท่านทำแล้วในกาลก่อนว่า คนโน้นได้ให้สิ่งของแก่เราแล้ว คนโน้นได้ทำอุปการคุณแก่เราแล้ว ญาติมิตรและสหายได้ให้สิ่งของแก่เราและได้ช่วยทำกิจของเรา ดังนี้ พึงให้ทักษิณาแก่เปรตทั้งหลายด้วยการร้องไห้ก็ดี ความเศร้าโศกก็ดี การพิโรธไรก็ดี ไม่ควรทำเลย เพราะการร้องไห้เป็นต้นนั้น ไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่เปรตทั้งหลาย ญาติทั้งหลายก็คงดำรงอยู่อย่างนั้น อันทักษิณานี้แลที่ให้แล้ว ตั้งไว้ดีแล้วในสงฆ์ ย่อมสำเร็จเพื่อประโยชน์แก่เปรตนั้นโดยพลัน สันกาลนาน ญาติธรรม มหาบพิตร ได้แสดงให้เห็นปรากฏแล้ว การบูชาอันยิ่งเพื่อเปรตทั้งหลาย มหาบพิตรก็ทรงกระทำแล้ว และพลึงกายมหาบพิตรก็ได้เพิ่มให้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว บุญมีประมาณไม่น้อย มหาบพิตรก็ได้ทรงชวนขวยแล้วแล” (ขุ.เปต. (ไทย) 18/325/165, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ประเพณีบุญข้าวประดับดินนี้ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่นักปราชญ์ชาวอีสานได้ประยุกต์หรือนำเอาเรื่องราวที่มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาผูกโยงให้เข้ากับ เนื้อหาของความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น เดิมทีชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องผีสงเทวดา มีการบูชาผีตามความเชื่อดั้งเดิมอยู่แล้ว ดังปรากฏในคำ “ผญาชาวอีสาน” กล่าวถึงเรื่องราวของบุญข้าวประดับดินเอาไว้ว่า ฮีตหนึ่งนั้นพอถึงเดือนเก้ากลางแห่งวิสาขกาล ผูกประชาชนชาวเมืองก็เล่าเตรียมตัวพร้อม พากันทานยังข้าวประดับดินกินก่อน ทายกทานให้เจ้าพระสงฆ์พร้อมสู่ภาย ทำจังซีบ้ายถึงขบปีมา พระราชาในเมืองก็จงทำแนวนี ฮีตหากมีมาแล้ววางลงให้ถืต่อ จำไว้เด้อพ่อเถ้าหลานว่ากะว่าตาม (มณี พะยอมยงค์, 2529: 34)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า พระเจ้าพิมพิสาร จึงเป็นต้นแบบในการทำบุญข้าวประดับดินและในสมัยโบราณ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ครั้งแรกจะเป็นข้าว ผลไม้ หรือผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ ตลอดจนการจับปลาล่าสัตว์ เมื่อได้มาครั้งแรกจะต้องนำสิ่งเหล่านั้นมาสังเวียเพื่อบูชาสิ่งที่ตนเองนับถือก่อน อาจเป็นเทพเจ้าหรือผีสงก็ตามเชื่อว่าสิ่งเหนือธรรมชาติสามารถบันดาลให้มีความอุดมสมบูรณ์และสมประสงค์ บุญข้าวประดับดิน จึงเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำทานอันเป็นอาชีพหลักของชาวอีสาน

องค์ประกอบและขั้นตอนของการทำบุญข้าวประดับดิน

องค์ประกอบของประเพณีบุญข้าวประดับดิน

สำหรับองค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรมบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน มีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการคือ

1. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม
2. สถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
3. วัตถุสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

ในทางพิธีกรรม จะขอแยกกล่าวรายละเอียดตามองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม บุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมมี 2 ประเภท คือ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมและผู้ร่วมพิธีกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้นำพิธีกรรม หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่บอกขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรม ตลอดจนอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญอันได้แก่ บุคคลต่อไปนี้

1.1 พระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปอื่นๆ ก็ได้ ซึ่งในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 อันเป็นวันทำบุญข้าวประดับดินนั้น พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่เจ้าอาวาสแต่ละวัดตามธรรมเนียมและโดยหน้าที่แล้วพระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำทางชีวิตจิตใจและปัญญาของประชาชนจึงทำให้พระสงฆ์มีหน้าที่ต่อสังคม โดยปริยายสองประการ คือ ในฐานะผู้ทรงศีลผู้บริสุทธิ์ประกอบด้วยเมตตาธรรม และกรุณาธรรมประการหนึ่งและความผูกพันในด้านความเป็นอยู่ของบุคคลในชุมชนอีกประการหนึ่ง พระสงฆ์จะทำหน้าที่รับการถวายทานจากชาวบ้าน เพื่ออุทิศแก่ผีญาติบรรพบุรุษและผีไร้ญาติ สวตมน์และเทศนาธรรม รวมทั้งบอกขั้นตอนของพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ

1.2 คณะกรรมการวัด คณะกรรมการวัด ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากชาวคุ้มหรือชุมชนเพื่อให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาฯ รวมทั้งให้เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ด้านต่างๆ ของวัดและส่วนรวม

1.3 ผู้ร่วมพิธีกรรม ผู้ร่วมพิธีกรรม หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม ตั้งแต่การเตรียมสิ่งของ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งผู้ร่วมพิธีกรรมมีตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุทั้งเพศหญิงและชาย ดังจะได้กล่าวถึงหน้าที่การมีส่วนร่วมของบุคคลแต่ละวัย

2. สถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรม สถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 บ้าน บ้านจะเป็นสถานที่เตรียมการ ใช้เป็นสถานที่จัดหุงหาอาหารทั้งคาวและหวานเตรียมผู้ที่จะไปร่วมพิธีกรรมในครอบครัวให้พร้อม ดังนั้น จึงเป็นสถานที่เตรียมงานก่อนวันทำบุญประมาณ 1 สัปดาห์

2.2 วัด วัดเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา บุญข้าวประดับดินใช้ศาลาการเปรียญในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งศาลาการเปรียญแข็งแรงและกว้างขวาง พอที่จะรับคนมาทำบุญได้ไม่ต่ำกว่า 100 - 200 คน ซึ่งปกติแล้วชาวบ้านก็ใช้ศาลาการเปรียญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นประจำ

3. วัตถุสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สิ่งของเครื่องใช้ที่เตรียมมาจากบ้านและสิ่งของเครื่องใช้ที่วัด รายละเอียดดังนี้

3.1 สิ่งของที่เตรียมไปจากบ้าน มีดังนี้ เครื่องสักการะ ได้แก่ ดอกไม้ 1-2-3 คู่ ก็ได้ ธูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม เงิน 1 บาทขึ้นไปค่าเทศนาธรรม ขวดน้ำและภาชนะรองรับเครื่องถวายทาน ได้แก่ อาหาร

ควาและหวาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลิตผลแรกได้จากไร่นาสวน อาหารความมักจะเป็น ปลาปิ้ง แจ่วและไข่เจียว ส่วนอาหารหวานมี ข้าวต้ม ขนมหมก ข้าวโพดต้ม กลอยนึ่ง และกล้วย เป็นต้น

3.2 สิ่งของที่ใช้ในวัด มีดังนี้ บาตร จำนวนเท่ากับพระสงฆ์และสามเณรในวัด สำหรับข้าว จำนวนเท่ากับพระสงฆ์และสามเณร กรรมการวัดจะจัดเตรียมไว้ให้ผู้ไปทำบุญจัดแบ่งอาหารเพื่อถวายแด่ พระสงฆ์ เครื่องขยายเสียง สำหรับผู้นำและพระสงฆ์ใช้ขยายเสียงขณะกล่าวคำอาราธนาและให้พรหรือ เทศนาธรรมข้อสำหรับตีบอกสัญญาณเวลายุ่งสำหรับถวายพระสงฆ์ (ขันเตียน นามเกต, 2556: 32)

ขั้นตอนของการทำบุญข้าวประดับดิน

สำหรับขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ซึ่งเป็นวันงานจะมีขั้นตอน ในการประกอบพิธีกรรมดังต่อไปนี้

ของเซ่นไหว้ที่ในบุญข้าวประดับดิน เรียกว่า ห่อข้าวน้อย ซึ่งมีวิธีการห่อและต้องเตรียมของ เซ่นไหว้ ดังนี้ ฉีกใบตองออกให้มีขนาดกว้างเท่ากับหนึ่งฝ่ามือ ส่วนความยาวนั้นให้ยาวสุดซี่ของใบกล้วย

1. นำข้าวเหนียวหนึ่งสุกปั้นเป็นก้อนเล็กๆ ขนาดเท่าหัวแม่มือ วางบนใบตองที่จะห่อ
2. แกะเนื้อปลา ไก่ หมู ใส่ลงไปอย่างละเล็กละน้อย (ถือว่าเป็นอาหารคาว)
3. ใส่เนื้ออ้อย กล้วยสุก มะละกอสุก หรือขนมหวานอื่นๆ ลงไปอีกนิด (ถือว่าเป็นของหวาน) ใส่หมาก 1 คำ บุหรี่ 1 มวน เมี่ยง 1 คำ
4. ห่อใบตองเข้าหากัน โดยใช้ไม้กลัดหัวท้ายและตรงกลาง จะได้ห่อข้าวน้อยที่มีลักษณะยาวๆ (คล้ายห่อข้าว

พอเช้าวันรุ่งขึ้น คือ วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ประมาณ 04.00 - 06.00 น. ชาวบ้านจะนำอาหาร ที่ห่อหรือใส่กระหวักไว้ไปถวายหรือแขวนในบริเวณวัด บริเวณโบสถ์ ต้นโพธิ์ ศาลา ตามกิ่งไม้หรือต้นไม้ ใหญ่ๆ ในบริเวณวัด หรือเรียกว่า การย่ายห่อข้าวน้อย (ย่าย ภาษาอีสานหมายความว่า การวางเป็น ระยะๆ) พร้อมกับจุดเทียนและบอกกล่าวแก่เปรตหรือญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว ให้มารับเอาอาหารและ ผลบุญในครั้งนี้ ซึ่งจะพากันทำเจียบบๆ ไม่มีฆ้องกลองแห่แต่อย่างใด หลังจากย่ายห่อข้าวน้อยเสร็จแล้ว จะกลับบ้านเตรียมหุงหาอาหารตอนรุ่งเช้าของวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 เพื่อนำไปทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ จากนั้นพระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับอานิสงส์ของบุญข้าวประดับดินและให้พรพร้อม กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้ญาติผู้ล่วงลับด้วย

งานบุญข้าวประดับดิน ประเพณีการทำบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วของชาวอีสาน จัดขึ้นใน วันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี โดยมีกิจกรรมการจัดงานดังนี้

กิจกรรมช่วงเช้า

เวลา 04.00 น. ให้สัญญาณกลองตี (ตีกลองตี) ยาย (วาง) ห่อข้าวประดับดิน

เวลา 07.30 น. พิธีไหว้พระรับศีลทำบุญตักบาตร

เวลา 08.00 น. ฟังพระธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ รับพร

กิจกรรมช่วงเย็น

เวลา 16.30 น. ทำวัตรเย็น เจริญพระพุทธรูป เจริญจิตภาวนา แผ่เมตตา

ดังนั้น สถานที่จัดงานบุญข้าวประดับดิน ส่วนใหญ่จะนิยมจัดขึ้นในศาลาหรือบริเวณลานเจดีย์ หรือโบสถ์ของแต่ละพื้นที่ ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านจะตกลงจัดกันขึ้นในปีนั้นๆ โดยปกติจะมีการจัดงานบุญข้าวประดับดินในหลายจังหวัดและหลายพื้นที่ของภาคอีสานสืบทอดกันมาเรื่อยๆ

วิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน

สำหรับประเด็นต่อไปที่จะต้องนำมาศึกษา ก็คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาหลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวประดับดินของชาวอีสาน ซึ่งจากการศึกษามาทั้งหมดพบว่ามีหลักธรรมปรากฏอยู่ ดังต่อไปนี้

1) **การแสดงความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับ** ความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับ คือ การรู้อุปการะที่คนอื่นมีต่อตนแล้วทำตอบแทน คนมีความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับ ได้ชื่อว่าเป็นคนดี เพราะเป็นคนรู้มีน้ำใจรู้จักตอบแทนความดีของคนอื่น ความสำคัญ ลักษณะ และผลของความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับนี้คือ ความกตัญญู คือ การรู้อุปการะคุณที่มีผู้ทำไว้ก่อน เป็นคุณธรรมคู่กับความกตเวทิต่อผู้ล่วงลับ คือ การตอบแทนอุปการะคุณที่ผู้อื่นทำไว้ นั่นคือความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับ อันหมายถึงการรู้อุปการะที่คนอื่นทำแล้วและตอบแทน หรือการรู้จักคุณค่าแห่งการกระทำดีของคน ความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับเป็นเครื่องหมายของคนดีพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับเป็นเครื่องหมายของคนดีไว้ ดังมีพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า นิमितฺตํ สาธุ รูปานํ กตญญูตเวทิตา แปลว่า ความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับ เป็นเครื่องหมายของคนดี คำว่า เครื่องหมาย เป็นคำนามหมายถึงสิ่งที่ทำขึ้นแสดงความหมายเพื่อจดจำหรือกำหนดรู้ หรือเครื่องหมายที่เป็นสิ่งกำหนดรู้เป็นคนดีหรือไม่อย่างไรทางพระพุทธศาสนามีเกณฑ์พิจารณามากมายแต่ที่เน้นอย่างหนึ่ง ก็คือความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับเป็นสิ่งบ่งบอกคุณสมบัติความเป็นคนดีของบุคคล กล่าวอีกนัยหนึ่ง สัตบุรุษหรือคนดีทั้งหลายมีความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับเป็นเครื่องหมาย ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในสรภังคชาดก ความว่า บุคคลใดเป็นคนกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับเป็นปราชญ์มีกัลยาณมิตร และมีความรักดีมั่นคง ช่วยกระทำความดีของมิตรที่ตกยากด้วยความเต็มใจบัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า สัตบุรุษ และดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในสัปบุริสสูตร (พระอรียานวัตร เชมจารี, 2530: 24)

สรุปได้ว่า การทำบุญข้าวประดับดินเป็นการได้ทำหน้าที่ของบุตร คือ ความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับคุณบิดามารดา เมื่อได้ทำบุญแล้วก็จะหมดห่วงว่าท่านอาจตกทุกข์ได้ยาก และตนก็ได้ชื่อว่าทำหน้าที่ได้สมบูรณ์แล้ว ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ของบุตร-ธิดา และแสดงถึงความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ได้ตามปกติภาวะของคนในสังคม ไม่ยากจนเข็ญใจจนถึงไม่อาจทำบุญให้พ่อแม่ของตนได้คนทั้งหลายรู้จักความกตัญญูตเวทิต่อผู้ล่วงลับ แต่พระพุทธศาสนาก็สอนว่าคนประเภทนี้หาได้ยาก

2) **นำมาซึ่งความสามัคคี** การทำบุญข้าวประดับดินช่วยส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคี เพราะได้ช่วยเหลือกัน เห็นน้ำใจกัน ดังนั้น จึงมีความรู้สึกดีต่อกันร่วมแรงร่วมใจกันทำงานได้เห็นความสมัครสมานสามัคคีของญาติพี่น้อง เพราะญาติพี่น้องที่มาช่วยงานต้องเห็นความสำคัญของความเป็นญาติ ดังนั้น จึงสละเวลามาทำบุญ อนึ่ง ญาติที่มาทำบุญนั้นต้องเป็นคนที่เคารพรักกันสนิทสนม หากบาดหมางกันย่อมไม่มาร่วมงานบุญความพร้อมเพรียงกันจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการให้ความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความเต็มใจ มองเห็นความสำคัญและเป้าหมาย คือ ความสำเร็จและผลของ

งานนั้นๆ การทำบุญแจกข้าวเป็นการได้แสดงออกซึ่งความสามัคคีทั้งของญาติพี่น้อง คนเคารพนับถือกัน ชอบพอกัน ตลอดจนบ้านใกล้เคียง เพราะต้องมาช่วยกันทำงานบุญ ซึ่งความสามัคคีนี้เกิดขึ้นจากการเคารพนับถือกัน ต้องการแบ่งเบาภาระของเจ้าภาพ บรรยาการของการทำงานเป็นไปด้วยความสุข เพราะเป็นการได้สละความเกียจคร้าน ตระหนี่ ความโกรธ ความดูหมิ่น เป็นต้น มุ่งแต่ให้งานนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่นความสามัคคีเป็นธรรมที่จำเป็นสำหรับสังคม เพราะหากไม่มีความสามัคคีก็ย่อมแสดงถึงการที่สังคมนั้นมีความเพิกเฉยต่อธุระของคนอื่นหรือการแตกสามัคคีกัน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ท่านยังได้กล่าวถึง ความสามัคคีของมวลมนุษย์ว่าทุกคนสามารถปฏิบัติได้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อความสงบสุข ความเจริญของโลก มนุษย์ทุกคนสามารถร่วมมือกัน มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสร้างสรรค์โลกได้ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหาร 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพราะหลักธรรมดังกล่าวนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้เพื่อให้มนุษย์ทุกคนเป็นพรหม คือ เป็นผู้สร้างสรรค์อภิลोक ช่วยกันบำรุงรักษาโลกนี้ให้มีสันติสุข ด้วยเรี่ยวแรงความพากเพียรของมนุษย์เอง โดยไม่ต้องรอเทพเจ้าหรืออำนาจวิเศษใดๆ มาบันดาลให้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 42)

จุดมุ่งหมายของความสามัคคี สรุปได้ว่า (1) ช่วยให้มีมนุษย์มีจิตใจประกอบด้วยเมตตา กรุณา (2) ช่วยให้การกระทำผิดด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง ลดลง เบาบาง (3) ช่วยให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (4) ช่วยให้ประเทศชาติสามารถดำรงสภาพชั่วลูกหลานได้

3) การสงเคราะห์กัน การสงเคราะห์กัน พระพุทธศาสนาเรียกว่า “สังคหัตถุ” แปลว่า ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลคิดถึงกัน รักใคร่นับถือกัน และประสานสามัคคีของหมู่คณะไว้ได้ มีองค์ประกอบ 4 อย่าง ได้แก่

1. ทาน หมายถึง การให้ปันสิ่งของด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยทุน หรือทรัพย์สิน และวัตถุสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ และศิลปวิทยา กล่าวเฉพาะการให้วัตถุสิ่งของมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับ ให้เพื่อเป็นการตอบแทนคุณ ปราบณาบูชาคุณแก่ท่านผู้มีคุณ เช่น ปู่ทวด ยายทวด ตา ยาย และบิดา มารดาผู้มีอุปการคุณการให้มิประโยชน์ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ คือ ทำให้ผู้ให้มีความสุข เบิกบานใจ และอิ่มใจซึ่งจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อร่างกายและจิตใจ เป็นการสละความเห็นแก่ตัว ผู้รับย่อมได้รับประโยชน์จากสิ่งของที่เขาให้ การให้และการรับจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ เป็นการรักษาความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ไว้ เป็นการรักษาความเป็นสังคมความเป็นเพื่อนฝูงความเป็นญาติเอื้อไว้ และการให้กับการรับยังเป็นกฎ เป็นกระบวนการของธรรมชาติของบุคคลผู้มีความกตัญญู ถ้าธรรมชาติไม่มีการให้และการรับ ป่านนี้ก็จะมีโลก ดวงดาว มนุษย์ พืช สัตว์ และธรรมชาติอย่างแน่นอน พระพุทธองค์ตรัสว่า “การให้ทาน เป็นมงคลอันสูงสุด” ซึ่งเป็นการส่งเสริมความดี (ที.ปา. (ไทย) 11/352/369, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

2. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ หมายถึง พูดอย่างคนรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อุตถจริยา หมายถึง ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา หมายถึง เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อผู้อื่นว่าแม่ ไม่เอาเปรียบ และร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546: 65)

ดังนั้น บุญข้าวประดับดิน มีจุดมุ่งหมายหลักๆ คือ เพื่อหวังประโยชน์แก่ผู้อื่น มุ่งปลดปล่อยผู้อื่นจากความทุกข์ และช่วยส่งเสริมให้เขามีความสุข ให้การกระทำความดีโดยการให้ทาน เป็นต้น เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สุข เช่น ช่วยยกระดับภูมิกำเนิดของญาติผู้ไปเกิดอยู่ในเปรตวิสัยให้สูงขึ้น หรือแม้แต่มีสวนส่งเสริมบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความยืนยาวมั่นคง การกระทำประโยชน์ในส่วนนี้เรียกว่า “ปรหิตปฏิบัติ” คือ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งมีทั้งระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม เพื่อกระทำประโยชน์ส่วนตนซึ่งเรียกว่า “อตตहितสมบัติ” เพราะแม้ว่าการกระทำนั้นจะมุ่งอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น แต่ก็ยังเป็นผลได้หรือผลพลอยได้แก่ผู้กระทำด้วย

สรุป

หลักธรรมที่ปรากฏในบุญข้าวประดับดิน พบว่า หลักกตัญญูกตเวที ยังพบหลักความสามัคคี และสังคหัตถ์ ถึงแม้ว่าหลักธรรมเหล่านี้จะปรากฏในทุกบุญก็ตาม แต่ปรากฏในบุญข้าวประดับดินเพราะหลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่เป็นสากล มนุษย์ที่เป็นญาติกันไม่ว่าญาติสายโลหิต ญาติมิตร หรือญาติธรรมก็ตาม จึงควรมีหน้าที่ คือ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ด้วยท่าทีแห่งเมตตาและปรารถนาดีต่อกัน พระพุทธศาสนาสอนว่า การสงเคราะห์เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลอื่น ทำให้บุคคลคิดถึงกัน รักใคร่นับถือกัน และประสานสามัคคีของหมู่คณะ และยังพบว่าการทำบุญด้วยวิธีการให้ทาน และวิธีการทำบุญด้วยการเจริญภาวนาการอุทิศบุญในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ชั้นเตียน นามเกต. (2556). การศึกษาคติความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า (ข้าวประดับดิน). *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีชา พิณทอง. (2534). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *ก้าวไปกับบุญ ธรรมะฉบับเรียนลัด*. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2547). การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2530). *คติความเชื่อของชาวอีสานในวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงพิกุล มัชฌิมา. (2537). บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสากบ้านกุดรัง ตำบลกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.

มณี พยอมยงค์. (2529). *ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย เล่ม 1-2*. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สาลิ รักษ์สุทธิ. (2544). *ฮีตสิบสอง คองสิบสี่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). *สังกัปพิธีกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในการพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และข้อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียนหลักและร่วม

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์

อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที้นำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทนำ

2.4 เนื้อหา

2.5 บทสรุป

2.6 บรรณานุกรม

3. บทวิจารณ์หนังสือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

3.2 ชื่อผู้วิจารณ์

3.3 บทวิจารณ์

3.4 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการข้างต้น

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่งานวิจัยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลี สันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ srisuvarna2567@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่ (ถ้ามี))/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ. (2563). ธรรมชาติมนุษย์ในปรัชญาโทมัส ฮอบส์ *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 48-72.

Foster, W.P. (2004). The decline of the local a challenge to educational leadership. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อสาขาวิชา./ คณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W.J. (1996). Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyltin compounds in the Chinhae Bay system. Korea. *Master's thesis*. Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://research.krirk.ac.th/pdf>. [25 ธันวาคม 2555]

**จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา
บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม**

Published by
Program in Buddhism, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
<http://www.spmcu.ac.th>

